

การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับศูนย์เรียนรู้ปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล
สู่ความมั่นคงและยั่งยืน

โดย

พันเอกหญิง สุนทรี ไตรภูมิ
นายทหารปฏิบัติการ ประจำกองบัญชาการกองทัพบก

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตร การป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๕๕
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๕๕ - ๒๕๖๐

บทคัดย่อ

เรื่อง : การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและ
เกษตรทฤษฎีใหม่สู่ความมั่นคง และอย่างยั่งยืน

ลักษณะวิชา : สังคมจิตวิทยา

ผู้วิจัย : พันเอกหญิง สุนทรี ไตรภูมิ   หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๕๕

การวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลสู่ความมั่นคง และยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาการดำเนินของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล ๒) เพื่อวิเคราะห์ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล และ ๓) เพื่อหาแนวทางเสริมสร้างและสนับสนุนให้ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลมีความมั่นคง และยั่งยืน โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล และศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลต้นแบบ โดยแบ่งเป็น ๔ ภูมิภาค ศึกษาภูมิภาคละ ๑-๒ ศูนย์ และสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน ประชาชนชาวบ้าน และประชาชนผู้เข้ารับการอบรม ตลอดจนศึกษาจากเอกสารผลการดำเนินงานที่ผ่านมา เป็นต้น

ผลการวิจัย ทำให้ทราบว่าศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่ง กศน. และ กอ.รมน. ได้ทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันจัดตั้งขึ้นบนพื้นฐานการดำเนินกิจกรรมของ กศน. ที่มีอยู่เดิมแล้ว ในลักษณะเป็นศูนย์ฝึก และพัฒนาอาชีพ ศูนย์เรียนรู้/แหล่งเรียนรู้ ที่มีอยู่เดิมจำนวนหนึ่ง และทั้งสองหน่วยงานได้ขยายจัดตั้งให้ครบทุกตำบล รวม ๙,๔๒๔ แห่ง สอดรับกับนโยบายของรัฐบาล ซึ่งสภาความมั่นคงแห่งชาติได้กำหนดตามแนวทางรักษาความมั่นคงสถาบันหลักของชาติ ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่จะขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ และหลักการทรงงาน เผยแพร่ให้ได้อย่างกว้างขวาง เป็นศูนย์เรียนรู้ในพื้นที่ โดยมีครู กศน.ตำบล เป็นหลักทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนในฐานะผู้ประสานงานในพื้นที่กับบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งรับรู้ปัญหาในมิติความมั่นคงด้านอื่นๆ เพื่อรวบรวมให้ กอ.รมน. จังหวัดได้พิจารณา และส่งต่อไปให้กับส่วนราชการ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับปัญหา นำไปสู่การคลี่คลาย ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจ และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลทั้ง ๙,๔๒๔ แห่ง

จะเป็นกลไกสำคัญในการทำหน้าที่ให้ความรู้และประสานงานกับแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ เป็นช่องทางในการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับประชาชนได้เข้าถึงความรู้ ความต้องการ และสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อให้พออยู่ พอกิน และพึ่งพาตนเองได้ เกิดความเข้มแข็งต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติต่อไป ส่วนปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ พบว่า ความพร้อมในการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีไม่เท่ากันทั้ง ๗,๔๒๔ แห่ง เช่น ในด้านอาคารสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก ความสามารถในการดำเนินงานของครู กศน. และเจ้าหน้าที่ และด้านงบประมาณในการสนับสนุน ทำให้การดำเนินงานมีข้อขัดข้องในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลสู่ความมั่นคงและยั่งยืน ควรสนับสนุนให้ครู กศน. ซึ่งเป็นกลไกหลักในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ ได้พัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนได้คำตอบแทนที่เหมาะสม เพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ควรมีการทบทวนการดำเนินงานระหว่าง กศน. และ กอ.รมน. เพื่อให้ทราบปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงาน มีการสนับสนุนสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจ และทันสมัย เข้าใจง่ายมีกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นระบบ พัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ให้มีมาตรฐานใกล้เคียง หรืออยู่ในระดับเดียวกับศูนย์เรียนรู้ต้นแบบ ควรมีการสนับสนุนสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แหล่งน้ำ และในบางพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ แล้วนำไปสู่การพัฒนาด้านพลังงานทดแทนต่อไป และนอกจากนั้นควรมีการประชาสัมพันธ์ และเชิญชวนหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน รวมทั้งมูลนิธิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เข้าร่วมดำเนินกิจกรรมกับศูนย์การเรียนรู้เป็นภาคีเครือข่ายซึ่งกันและกัน ลดการซ้ำซ้อนด้านงบประมาณ และในบางพื้นที่ที่ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถรวมกลุ่มเกษตรกรจัดตั้งเป็นสหกรณ์ พัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ การรวบรวมผลิตภัณฑ์จากตลาดชุมชน ไปสู่ห้างร้านในเครือข่ายต่อไป

คำนำ

นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๙) เสด็จขึ้นครองราชย์สมบัติ พระองค์ทรงประกอบพระราชกรณียกิจนานัปการ ตลอดระยะเวลาครองราชย์อันยาวนานของ พระองค์ นับเป็นคุณประโยชน์อย่างยิ่งต่อประเทศชาติ และการกินดีอยู่ดีของประชาชน และเป็น พระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นที่พระองค์ทรงเสียดสละความสุขส่วนพระองค์ เพื่อประโยชน์สุขของ ประชาชนและประเทศชาติอย่างแท้จริง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลสู่ความมั่นคงและยั่งยืน มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการดำเนินงาน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน และหาแนวทางเสริมสร้าง ความเข้มแข็งให้กับศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล ให้เป็นที่จัดการศึกษาและเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดต่อ ประเทศชาติและประชาชน โดยการน้อมนำศาสตร์พระราชามาใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อน ผู้วิจัย ในฐานะเป็นบุคลากรที่ปฏิบัติงานในกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ถือเป็น เกียรติและความภาคภูมิใจอย่างยิ่ง ที่ได้มีโอกาสปฏิบัติงานตามรอยเบื้องพระยุคลบาทของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๙) โดยหวังว่างานวิจัยครั้งนี้คงจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อ หน่วยงานส่วนราชการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ เพราะได้รับความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งได้กรุณาให้ข้อคิด และข้อเสนอแนะต่างๆ ตลอดจนข้อแก้ไขในข้อบกพร่องทุกขั้นตอนเป็นอย่างดี ผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

พ.อ.หญิง

(สุนทรี ไตรภูมิ)

นักศึกษามหาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ.รุ่นที่ ๕๕

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
สารบัญ	ง
สารบัญแผนภาพ	ฉ
บทที่ 1	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
ขอบเขตของการวิจัย	๓
วิธีดำเนินการวิจัย	๓
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๔
คำจำกัดความ	๔
2 แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	
หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๖
แนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อความเข้มแข็งและยั่งยืนของภาคเกษตรกรไทย	๑๐
หลักการทรงงาน	๒๔
ศูนย์การพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	๒๘
บันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ	๓๖
และการศึกษาตามอัธยาศัยกับกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร	
แนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิ	๓๘
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๓
สรุป	๔๕

3

(.)

(. .)

( )

ความเป็นมา และข้อมูลทั่วไปของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและ เกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล	๕๒
การดำเนินงานภายใต้ความร่วมมือระหว่างสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยกับกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร การขับเคลื่อนการดำเนินงาน	๕๔
การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบลต้นแบบ	๘๗
4	
วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน	๙๕
แนวทางการส่งเสริมสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและ เกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลสู่ความมั่นคงและยั่งยืน	๑๐๑
5	
สรุป	๑๐๔
ข้อเสนอแนะ	๑๐๗
ผนวก ก แบบสัมภาษณ์	๑๑๒

๒ - ๑	แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง	๑๐
๒ - ๒	การแบ่งพื้นที่ตามทฤษฎีใหม่	๑๕
๒ - ๓	ระบบชลประทานที่สมบูรณ์ในทฤษฎีใหม่	๒๒
๒ - ๔	ข้อควรทำและไม่ควรทำ	๒๔

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กว่า ๔๐ ปีล่วงมาแล้ว นับตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๑๗ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ปวงชนชาวไทย เพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล และเท่าทันกับกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก ผลจากกระแสทุนนิยมที่หลั่งไหลมารวดเร็วเกินไป ในขณะที่คนไทยขาดภูมิคุ้มกันชีวิต ได้ทิ้งร่องรอยความบอบช้ำในสังคมไทยแบบตั้งตัวไม่ทัน ช่วงเวลานี้จึงเป็นช่วงรอยต่อสำคัญในการฟื้นฟูและรักษาสภาพของความเป็นไทย โดยการปลูกหัวใจให้เกิดความสำนึกรักแผ่นดินเกิด หวงแหนความเป็นชาติ สร้างความเป็นปึกแผ่นเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในชาติอีกครั้ง “เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกรื้อถอนรองรับบ้านเรือนตั้งอาคารไว้วันหนึ่งเอง ลิงก่อสร้างจะมั่นคงได้อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มไปเสียด้วยซ้ำ” (อ้างในพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช จากวารสารชัยพัฒนา ประจำเดือนสิงหาคม, ๒๕๔๒)

พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นจุดเน้นในยุทธศาสตร์ทางการพัฒนาประเทศ จัดทำแผนยุทธศาสตร์บูรณาการ การขับเคลื่อนการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พ.ศ.๒๕๕๗ – ๒๕๖๐ (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) เพื่อใช้เป็นกรอบและแนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกัน และการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วน นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจมาใช้อย่างต่อเนื่อง โดยยึดหลักการสำคัญ คือ รู้จักพอประมาณ มีเหตุมีผล และภูมิคุ้มกันบนพื้นฐานของความรู้คู่คุณธรรม สอดคล้องกับหลักการพัฒนาตามพระราชดำรัสเรื่อง “เข้าถึง เข้าใจ พัฒนา”

จากการที่คณะรัฐมนตรีมีมติ เมื่อ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ ในการกำหนดแนวทางการรักษาความมั่นคงสถาบันหลักของชาติ ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในแนวทางที่ ๑ คือ การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับบทบาท และความสำคัญของพระมหากษัตริย์ต่อสังคมไทย และมอบให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคง ภายใน

ราชอาณาจักร (กอ.รมน.) เป็นหน่วยรับผิดชอบหลักในแนวทางที่ ๒ คือ การส่งเสริมสนับสนุนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและขยายผลออกไปในวงกว้าง เพื่อประโยชน์ของประชาชนกับแนวทางที่ ๓ คือ การส่งเสริมการเรียนรู้หลักการทรงงาน และแนวพระราชดำริให้ทุกภาคส่วนสามารถประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิต นั่นคือ จุดเริ่มต้นของ “การขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล ภายใต้ข้อตกลงความร่วมมือระหว่างสำนักงาน กศน. และกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) โดยมีวัตถุประสงค์ด้านการรักษาความมั่นคงสถาบันหลักของชาติ ใ้บุคลากรที่สองหน่วยงาน นักศึกษา กศน. และประชาชนทั่วไปได้ตระหนักรู้และเกิดความภาคภูมิใจในการขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแพร่หลาย เพื่อเข้าถึงคุณค่า และความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ของประเทศไทย และการให้ความร่วมมือในการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาท เพราะการที่ประเทศจะพัฒนาอย่างยั่งยืนได้นั้น จำเป็นต้องมุ่งเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสำคัญ สำหรับการเปิดศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลในพื้นที่ กศน. ตำบล จำนวน ๘,๔๒๔ แห่งทั่วประเทศ ได้เริ่มต้นการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติพร้อมกันอย่างเป็นทางการในวันที่ ๑๓ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๕ เพื่อสนับสนุนแนวทางการเผยแพร่องค์ความรู้ตามหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ รวมทั้งหลักการทรงงานเป็น การสร้างสำนึกความหวงแหนสถาบันของชาติให้ประชาชนได้ตระหนักรู้ เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเห็นความสำคัญในความเป็นชาติ ศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ เกิดความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ในการดำเนินการขับเคลื่อนเผยแพร่องค์ความรู้ ให้เกิดการจัดการความรู้ของชุมชน และสร้างแนวทางในการประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ อันเป็นเป้าหมาย ในการบูรณาการความรู้ไปสู่การปฏิบัติโดยใช้ กศน. ตำบล เป็นฐานแบบมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อให้ประชาชนทุกช่วงวัยได้มีโอกาสได้รับการศึกษา ให้มีความรู้ทักษะที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ประกอบอาชีพ และปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม เพื่อเกิดการพัฒนาสังคม และชุมชนอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้ ผู้วิจัยในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของบุคลากรใน กอ.รมน. สนใจที่จะทำการศึกษา เพื่อหาแนวทางส่งเสริมสนับสนุนให้ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่มีความเข้มแข็งและดำรงอยู่เพื่อนำชุมชน สังคม และประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล
๒. เพื่อวิเคราะห์ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล
๓. เพื่อหาแนวทางการส่งเสริม และสนับสนุนให้ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลมีความยั่งยืน และดำรงอยู่ตลอดไป

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

๑. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบล และศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบลต้นแบบ ซึ่งผ่านการประเมินผลจากสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) โดยกระจายให้ครอบคลุมทุกภูมิภาคและภูมิภาค/บริบท
๒. ในส่วนของแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล จะเป็นการเสนอแนวทางการปฏิบัติที่จะสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืน เพื่อให้ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบลเป็นศูนย์กลางและกลไกในการจัดการเรียนรู้ให้กับประชาชนให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ รวมทั้งหลักการทรงงาน

วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการวิจัยดังนี้

๑. ศึกษาการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลต้นแบบ ซึ่งผ่านการประเมินจากสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) โดยแบ่งเป็น ๔ ภูมิภาค (ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ศึกษาภาคละ ๑ – ๒ ศูนย์
๒. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการขยายผล และขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล ได้แก่ ผอ.สพป.๑ กอ.รมน., ผอ.กศน. หรือผู้แทน, ปราชญ์ชาวบ้าน, ครู กศน. และประชาชนผู้รับการอบรม เป็นต้น เพื่อจะได้ทราบประสบการณ์ แนวคิด มุมมอง และความคาดหวังที่จะนำศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล ไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน
๓. ศึกษาจากเอกสาร เช่น กระบวนการการทำงาน ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ฯลฯ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ทำให้ทราบถึงผลการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ ทฤษฎีใหม่ประจำตำบล
๒. ทำให้ทราบถึงปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล
๓. ได้ทราบแนวทางการส่งเสริม และสนับสนุนให้ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล มีความเข้มแข็งและยั่งยืน

คำจำกัดความ

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	หมายถึง	พระราชดำริเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ไขปัญหา ความยากจน และยกระดับคุณภาพชีวิตของ ประชาชนให้ดีขึ้น ยึดหลักแห่งความพอดี พอประมาณ ความมีเหตุมีผลการดำรงอยู่อย่าง พอมีพอกินพอใช้ และมีภูมิคุ้มกันพึ่งพาตนเองเป็น หลักก่อนและสามารถนำความรู้ที่มาพัฒนาในการ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและมีความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันในองค์กรและชุมชน
ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล	หมายถึง	ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ เกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล เกิดขึ้นจากข้อตกลง ความร่วมมือระหว่าง กศน. และ กอ.รมน. โดยให้ ครู กศน. ตำบล ประจำศูนย์เรียนรู้ทำหน้าที่เป็น ศูนย์กลางในการประสานงานการสร้างเครือข่ายการ เรียนรู้และเผยแพร่ข้อมูลในด้านปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง
การเสริมสร้าง	หมายถึง	การจัดกระบวนการที่สนับสนุนและส่งเสริมให้เกิด การพัฒนาศักยภาพชุมชน โดยมีส่วนร่วมขององค์กร ภาวศีกเครือข่าย ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ เอกชน วิชาการ และภาคประชาสังคม สื่อมวลชนให้เกิด การสนับสนุนเกิดการปฏิบัติการในพื้นที่ระดับ ตำบล

ความยั่งยืน

หมายถึง การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ การจัดการการใช้
ทรัพยากรทุน มนุษย์ สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม
สิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่าสูงสุดจนสามารถพึ่งพา
ตนเองได้รู้จักการถนอมไว้ให้คนรุ่นหลังอย่าง
ยาวนาน

ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่
ประจำตำบลต้นแบบ

หมายถึง ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตร
ทฤษฎีใหม่ประจำตำบลที่ผ่าน ๔ มาตรฐาน
๑๓ ตัวบ่งชี้ คือ

๑. ด้านบริหารจัดการ ๔ ตัวบ่งชี้
  - ๑.๑ อาคารสถานที่
  - ๑.๒ สื่อ อุปกรณ์
  - ๑.๓ งบประมาณ
  - ๑.๔ บุคลากร
๒. ด้านจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ๔ ตัวบ่งชี้
  - ๒.๑ เป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารของชุมชน
  - ๒.๒ เป็นศูนย์สร้างโอกาสการเรียนรู้
  - ๒.๓ เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
  - ๒.๔ เป็นศูนย์ชุมชน
๓. ด้านการมีส่วนร่วม ๓ ตัวบ่งชี้
  - ๓.๑ ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม
  - ๓.๒ มีการเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้
ในตำบล และต่างตำบล
  - ๓.๓ ชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการ
ดำเนินงาน กศน.ตำบล
๔. ด้านการติดตาม ประเมินผล และรายงานผล
  - ๒ ตัวบ่งชี้
    - ๔.๑ การติดตามและประเมินผล
    - ๔.๒ การสรุปผลและการรายงานผล

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลคู่ความมั่นคงและยั่งยืน ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารตำรา และทบทวนวรรณกรรมและผลงานวิจัยต่างๆ ที่ได้ศึกษามาแล้ว และได้นำมาประมวลเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ดังนี้

๑. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
๒. แนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อความเข้มแข็งและยั่งยืนของภาคเกษตรกรไทย
๓. หลักการทรงงาน
๔. ศูนย์การศึกษาพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
๕. บันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกับกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร
๖. แนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิ
๗. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำรงชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุค โลกาภิวัตน์

“ความพอเพียง” หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิต

ด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับ การเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจาก โลกภายนอกได้เป็นอย่างดี โดยประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๒ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป (คณะอนุกรรมการ ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ๒๕๔๘ : ๔-๕)

เศรษฐกิจพอเพียง คือการดำรงชีวิตในความพอดี มีชีวิตใหม่ คือหวนกลับมาใช้ชีวิต ไทยเป็นการสร้างรากฐานหรือพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจทั้งหมด ดังที่มีกระแสพระราชดำริ ตอนหนึ่งว่า อาคารบ้านเรือน ตั้งอยู่ได้อย่างมั่นคง ก็เพราะความแข็งแรงของรากฐาน คือเสาเข็ม ซึ่งเรามองไม่เห็นและมักจะลืมไปว่าเรายืนบนรากฐานอะไร หากเรายึดแนวทางการปฏิบัติเช่นนี้ก็จะ ทำให้ชาติบ้านเมืองและตัวเราหลุดพ้น (สุเมธ ตันติเวชกุล. ๒๕๔๒ : ๑๕)

แนวคิดตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

องค์ประกอบของแนวคิดตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มีองค์ประกอบ ๕ ข้อ ดังนี้

๑. กรอบแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมี พระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำรงชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาตลอดนานกว่า ๓๐ ปี ตั้งแต่ก่อน วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น สามารถ ดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแส โลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ จาก กรอบแนวคิดข้างต้น จะเห็นได้ว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความหมายโดยสรุปดังนี้

๑.๑ เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย และตลอดระยะเวลาที่ ๓๐ ปีที่ผ่านมา ก็ได้มี การทดลองดำเนิน โครงการพัฒนาที่หลากหลาย ตามแนวพระราชดำริเพื่อหาแนวทางและรูปแบบ การพัฒนาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่าง รวดเร็ว นอกจากนี้ยังเกิดชุมชนหลายแห่งที่มีแนวทางการดำรงชีวิตและการพัฒนาที่สามารถใช้เป็น กรณีศึกษาได้ ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงแนวทางการปฏิบัติและตัวอย่างการนำไปประยุกต์ใช้ได้ อย่างแท้จริง

๑.๒ เป็นปรัชญาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา ทั้งอดีต ปัจจุบัน และ อนาคต กล่าวคือ ได้มีพระราชดำรัสมาตั้งแต่ก่อนวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ยังสามารถนำมา เป็นแนวทางการพัฒนา เพื่อก้าวพ้นจากวิกฤตและการพัฒนาในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วภายใต้กระแส โลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน

๑.๓ เป็นปรัชญาที่มองโลกเชิงระบบที่มีลักษณะพลวัตร กล่าวคือ มองว่าสถานการณ์ในโลกนั้นมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตลอดเวลา เนื่องจากความเชื่อมโยงของปัจจัยต่างๆ ภายใต้อกระแสโลกาภิวัตน์

๑.๔ เป็นปรัชญาที่มุ่งผลในระยะสั้นและระยะยาว โดยเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤตในแต่ละช่วง เพื่อความมั่นคงและยั่งยืนของการพัฒนาในมิติต่างๆเช่น มิติทางธรรมชาติทางสังคม และทางเศรษฐกิจ

๑.๕ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็น Paradigm Shift ลักษณะหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการพิจารณา วิเคราะห์สถานการณ์ ความเปลี่ยนแปลงนโยบายและวิธีการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตลอดจนผลที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลากว่า ๓๐ ปีที่ผ่านมา ซึ่งหมายรวมถึง การที่ชุมชนและประเทศต่างๆ มีความเชื่อมโยงกันมากขึ้นภายใต้อกระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี วัฒนธรรม และค่านิยมทางสังคม

๒. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวหน้าทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

จะเห็นได้ว่า แนวคิดทางสายกลางเป็นหัวใจสำคัญของปรัชญาที่นำมาใช้ในการบริหารและพัฒนาเศรษฐกิจ กล่าวคือ

๒.๑ ไม่ใช้การปิดประเทศอย่างสิ้นเชิง แต่ก็ไม่ใช่การเปิดเสรีอย่างเต็มที่ โดยไม่มีการเตรียมพร้อมของคนและสังคมในการเข้ากลไกตลาด

๒.๒ ไม่ใช่การอยู่อย่างโดดเดี่ยว หรือพึ่งพิงภายนอกหรือคนอื่นทั้งหมด แต่เน้นที่ความคิดและการกระทำที่พึ่งตัวเองเป็นหลักก่อนที่จะไปพึ่งคนอื่น

๒.๓ ทางสายกลาง หมายถึง วิธีการหรือการกระทำที่พอประมาณบนพื้นฐานของความมีเหตุผลและสร้างภูมิคุ้มกัน ซึ่งในที่สุดแล้วจะนำไปสู่การพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง ที่เป็นทั้งในแนวทางการแก้ไขปัญหา เพื่อให้รอดพ้นวิกฤตและทำให้สังคมและประเทศสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงภายใต้อกระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

๓. ค่านิยม ความพอเพียง (Sufficiency) หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึง ความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน จะต้องประกอบด้วย ๓ คุณลักษณะพร้อมๆกัน ดังนี้

๓.๑ ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภค ที่อยู่ในระดับ พอประมาณ

๓.๒ ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

๓.๓ การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ในอนาคตทั้งใกล้และไกลภายใต้ข้อจำกัดของความรู้ที่มีอยู่ และสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้เพียงพอที่จะสามารถพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ครอบคลุมทุกมิติ การจัดการความเสี่ยงเชิงพลวัต จึงจะนับได้ว่าเป็นระดับพอเพียงที่สมบูรณ์

๔. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง อย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีจิตสำนึก คุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต และให้มีความรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ

๔.๑ เงื่อนไขความรู้ การที่จะนำไปสู่การตัดสินใจการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่อยู่ในระดับพอเพียง ต้องอาศัย

๔.๑.๑ ความรอบรู้ คือมีความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ อย่างรอบด้าน โดยครอบคลุมเนื้อหาของเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการนำไปใช้ในโอกาสและเวลาต่างๆ

๔.๑.๒ ความรอบคอบ คือ ความสามารถที่จะนำความรู้และหลักวิชาการต่างๆ เหล่านั้น มาพิจารณาให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ประกอบการวางแผนก่อนที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติทุกขั้นตอน

๔.๑.๓ ความระมัดระวัง คือ ความมีสติ ในการนำแผนปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนหลักวิชาการต่างๆ เหล่านั้น ไปใช้ในทางปฏิบัติ เพราะในทางเป็นจริงแล้ว สถานการณ์เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นการนำความรู้และความรอบคอบมาใช้จึงต้องอาศัยความระมัดระวังให้รู้เท่าทันเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

๔.๒ เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างใน ๒ ด้าน ประกอบด้วย

๔.๒.๑ ด้านจิตใจ ปัญญา โดยเน้นความรู้คู่คุณธรรม กล่าวคือ ตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต และมีความรอบรู้ที่เหมาะสม

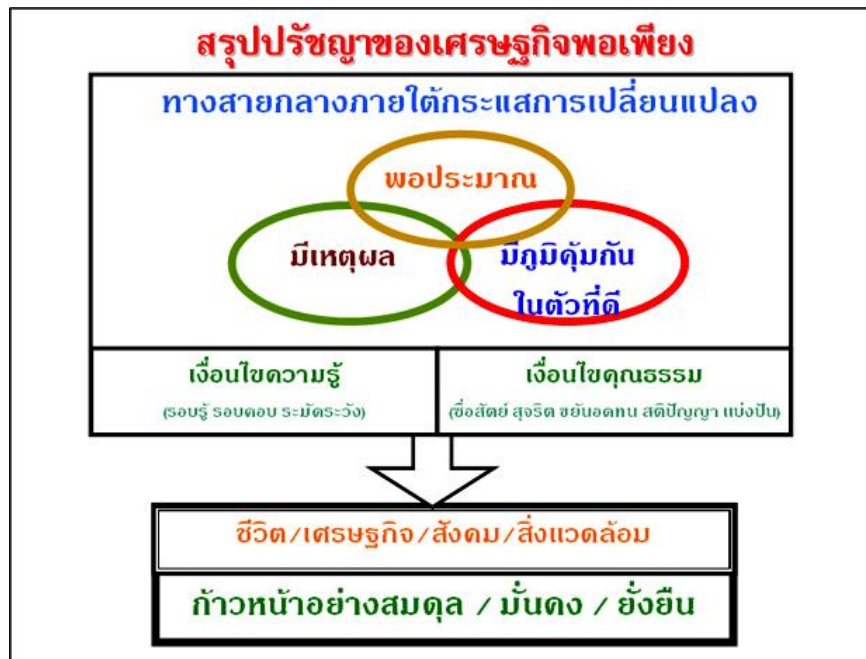

๔.๒.๒ ด้านการกระทำหรือแนวทางการดำรงชีวิต โดยเน้นความอดทน ความเพียร สติปัญญา และความรอบคอบ ทั้งนี้มีกลุ่มเป้าหมายที่เน้นเป็นพิเศษในการเสริมสร้าง เจื้อนใจ ๒ ด้านข้างต้น คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ เนื่องจากการกระทำใดๆของคนกลุ่มนี้สามารถก่อให้เกิดผลกระทบในสังคมกว้างได้ ทั้งนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเน้นย้ำเรื่องความรู้และคุณธรรมเป็นอย่างมาก

๕. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือการพัฒนาที่สมดุลและสามารถพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง ในทุกด้าน ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความรู้ และเทคโนโลยี

จากหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง ๕ ส่วนจึงสามารถสรุปได้ตามแผนภาพ ดังนี้

แผนภาพที่ ๒-๑ แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (๒๕๔๕ : ๑๕)

การปฏิบัติตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สุเมธ ตันติเวชกุล (๒๕๔๒ : ๑๕) ได้เรียบเรียงแนวทางปฏิบัติตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง อันเนื่องมาจากพระราชดำริไว้ ดังต่อไปนี้

๑. ยึดความประหยัด คัดทอนค่าใช้จ่ายในด้านที่ไม่จำเป็น ลดความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิตอย่างจริงจังดังพระราชดำรัสที่ว่าความเป็นอยู่ที่ดีต้องไม่ฟุ้งเฟ้อต้องประหยัดในทางที่ถูกต้อง

๒. ยึดถือการประกอบอาชีพที่ถูกต้อง สุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม ดังพระราชดำรัสที่ว่า ความเจริญของคนทั้งหลายย่อมเกิดจากความประพฤติชอบ และการหาเลี้ยงชีพเป็นหลักสำคัญ ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ และแข่งขันในทางการค้าขาย ประกอบอาชีพ แบบต่อสู้กันอย่างรุนแรงดังอดีต ซึ่งมีพระราชดำรัสในเรื่องนี้ว่าความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้น หมายถึงความสุข ความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ด้วยความเป็นธรรม ทั้งในเจตนา และการกระทำ ไม่ใช่มาด้วยความบังเอิญ หรือด้วยการแก่งแย่งเบียดบังมาจากผู้อื่น

๓. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางใช้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยากครั้งนี้ โดยต้องขวนขวาย ใฝ่หาความรู้ให้เกิดรายได้ต่อเนื่องเพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดีละสิ่งชั่วทั้งหมดสิ้นไป ทั้งนี้ด้วยสังคมไทยที่ล่มสลายลงในครั้งนี้เพราะยังมีบุคคลจำนวนมากมิใช่น้อยที่ดำเนินการโดยปราศจากละอายต่อแผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราโชวาทว่า พยายามไม่ก่อความชั่ว ให้เป็นเครื่องทำลายตัว ทำลายผู้อื่น พยายามก่อความดีให้แก่ตนเองเสมอ พยายามและเพิ่มพูนความดีที่อยู่บนนี้ ในห้วงกามสมบูรณ

ประเวศ วะสี (๒๕๔๒ : ๔-๖) ได้อธิบายว่าเศรษฐกิจพอเพียง คือ เศรษฐกิจที่มีรูปแบบทางสายกลางหรือมัชฌิมาปาทา เพราะเชื่อมโยงทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน ทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้หมายความว่า ไม่เกี่ยวข้องกับใคร ไม่ค้าขาย ไม่ส่งออก ไม่ผลิตเพื่อผู้อื่น ไม่ทำเศรษฐกิจมหภาค ซึ่งส่วนใหญ่คนมักเข้าใจผิดคิดว่าเป็นอย่างนั้น เพราะชอบนำเอาคำว่าเศรษฐกิจไปใช้ในความหมายว่าเป็นการแสวงหาเงินแต่เพียงอย่างเดียว เมื่อพิจารณาโดยหลักการเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพึงพอใจอย่างน้อย ๓ ประการด้วยกัน คือ

๑. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
๒. จิตใจพอเพียง ทำให้รัก และเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็น และทำลายมาก
๓. สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อม ทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น การทำเกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหาร ได้สิ่งแวดล้อม และได้ทั้งเงิน

๔. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง จะทำให้สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม

๕. ปัญญาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ และการปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง

๖. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้นเศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากรากฐานทางวัฒนธรรม จึงจะมั่นคง

๗. มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่รวยวาบเดี๋ยวน เดียวรวย และกะทันหัน ปรับตัวไม่ทัน แต่เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจะทำให้สุขภาพจิตดี

เมื่อทุกอย่างพอเพียง ก็เกิดความสมดุล ความสมดุล คือ ความปกติและยั่งยืน คำว่าเศรษฐกิจเป็นคำที่มีความหมายที่ดี หมายถึง ความเจริญที่เชื่อมโยง กาย ใจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน แต่ได้มีการนำเอาคำว่า เศรษฐกิจไปใช้ในลักษณะแบบแยกส่วน ที่หมายถึงการแสวงหาเงินเท่านั้น เมื่อแยกส่วนก็ทำลายส่วนอื่นๆ จนเสียสมดุลและวิกฤต

วรเดช จันทรศร (๒๕๕๔ : ๒๑) ได้สรุปภาพรวมของแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

จุดมุ่งหมายของการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ การพัฒนาที่มุ่งไปสู่การสมดุล มั่นคง ยั่งยืน พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมความรู้ วิชาการ และเทคโนโลยี ความพอเพียงประกอบไปด้วยคุณลักษณะ ๓ ประการที่สัมพันธ์กันและกันคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ทั้งนี้การตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรมต่างๆตลอดจนการบริหารจัดการให้เป็นไปในทางสายกลาง อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยเงื่อนไขของความรู้และเงื่อนไขของคุณธรรมเป็นพื้นฐาน โดยเงื่อนไขของความรู้ ได้แก่ ความรอบรู้ในวิชาการ ประสบการณ์ หรือองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบที่จะนำความรู้มาพิจารณาอย่างเป็นบูรณาการ เพื่อประกอบการวางแผนและนำไปสู่การปฏิบัติด้วยความระมัดระวังและเงื่อนไขคุณธรรม ได้แก่ การมีความซื่อสัตย์สุจริต มีความขยันอดทน มีความเพียร มีสติ มีปัญญา แบ่งปัน ดำเนินชีวิตไปในทางที่ไม่โลภ ไม่ตระหนี่

บุญเสริม บุญเจริญผล (๒๕๔๓ : ๔-๓) ได้ให้ความหมายเศรษฐกิจพอเพียง คือ เป็นวิธีการดำเนินการ การเลี้ยงชีวิตแบบรู้จักพอ ด้วยการพยายามผลิตสินค้าขึ้นมาเอง ให้พอเพียงสำหรับคนในครอบครัวกินและใช้ หากผลิตได้เหลือกินเหลือใช้จึงขาย หากผลิตได้ไม่พอก็ต้องซื้อบ้าง มิได้มุ่งผลิตเพื่อขายอย่างเดียว โดยไม่นำมาบริโภครด้วย นอกจากนั้น การผลิตและการบริโภคต้องอยู่ในหลักของความพอดีรู้จักพอในการผลิตและบริโภค ลักษณะการดำเนินชีวิต แบบเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักการ ๔ ประการ ดังนี้

๑. ต้องพึ่งตนเองให้มากที่สุด
๒. ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดผลคุ้มค่าที่สุด
๓. ไม่ผลิต และบริโภคเกินกำลัง แสวงหาความพอเหมาะพอดีได้คุณภาพ
๔. ต่างมีส่วนร่วมช่วยเหลือกันและกัน ไม่ต่างคนต่างอยู่โดยไม่เหลียวแล

ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง

ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงนี้ไม่ได้หมายถึงการมีพอสำหรับใช้เองเท่านั้น แต่มีความหมายว่าปฏิบัติให้พอมีพอกิน แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงถ้าแต่ละคนพอมีพอกินก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดีและประเทศไทยมีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อที่จะให้ทุกคนมีกินมีอยู่ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หุงหาก็ได้ แต่ว่าพอทำให้มีความสุข คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด “อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ” มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมากอาจจะมีของหุงหาก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณ ตามอัธยาศัย พุดจาก็เพียงพอ ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง ความพอประมาณ และความมีเหตุผล เป็นวิถีแห่งการดำรงชีพที่สมบูรณ์ สานติสุข โดยมีธรรมะเป็นเครื่องกำกับใจตน ดำรงชีวิต อย่างประหยัด พออยู่ พอกิน ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หุงห่า ไม่โลภ ซื่อตรง สามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง ไม่เบียดเบียนแก่งแย่งผู้อื่นเป็นเสมือนรากฐานของชีวิตและรากฐานความมั่นคงของแผ่นดินที่จะต้องยึดทางสายกลางของความพอดี ๕ ประการ คือ ความพอดีด้านจิตใจ คือ เข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาศัฯ ประณีประนอม นึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวม

๑. ความพอดีด้านสังคม คือ มีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน รู้จักฝึกกำลัง และที่สำคัญมีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากรากฐานที่มั่นคงและแข็งแรง

๒. ความพอดีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาด และรอบคอบเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด และที่สำคัญใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศ เพื่อพัฒนาประเทศให้มั่นคงอยู่เป็นขั้นเป็นตอน

๓. ความพอดีด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับความต้องการ และควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านของเราเอง และสอดคล้องเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมของเราเอง

๔. ความพอดีด้านเศรษฐกิจ คือ การเพิ่มรายได้ต่อเดือน ลดรายจ่าย ดำรงชีวิตอย่างพอควร พออยู่พอกิน สมควรตามอัตภาพและฐานะของตน จากหลักของความพอดีดังกล่าว การดำรงชีวิตตามแนวพระราชดำริฯ จึงสามารถกระทำได้โดยมีแนวทางปฏิบัติต่างๆ อันจะนำมาซึ่งความสุขสงบ ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น รวมถึงความมั่นคงของประเทศชาติ ดังนั้นยึดความประหยัด ลดละความฟุ้งเฟ้อในการดำรงชีพอย่างจริงจัง ประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต ไม่แก่งแย่งชิงผลประโยชน์ ซึ่งกันและกัน ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางในชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก ขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้เกิดมีรายได้ต่อเดือนเพิ่มพูนขึ้น จนถึงขั้นพอเพียงที่จะสร้างตนเองให้มั่นคง มีความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้าและไม่ต้องเบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายทั้งตนเองและผู้อื่น สร้างความดีอยู่เสมอ พร้อมทั้งรักษาและเพิ่มพูนความดีที่มีอยู่นั้น ให้งอกงามสมบูรณ์ขึ้น โดย “เศรษฐกิจพอเพียง” จะสำเร็จได้ด้วย “ความพอดีของตน” (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, ๒๕๔๕ : ๔)

สรุปได้ว่า การดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การดำรงชีวิตและปฏิบัติตนในทางสายกลาง พึ่งพาตนเองให้มากที่สุด และพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าอย่างเป็นขั้นตอน ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ ประกอบการตัดสินใจและการกระทำทุกขั้นตอน มีคุณธรรมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นึกถึงประโยชน์ส่วนรวม มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่างๆ เพื่อความมั่นคง ยั่งยืน และสมดุลในการดำรงชีวิต

แนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อความเข้มแข็งและยั่งยืนของภาคเกษตรกรไทย

ปัญหาหลักของเกษตรกรในอดีตจนถึงปัจจุบันที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรกรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตพื้นที่อาศัยน้ำฝนซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศที่อยู่ในเขตที่มีฝนค่อนข้างน้อยและส่วนมากเป็นนาข้าวและพืชไร่ เกษตรกรยังคงทำการเพาะปลูกได้ปีละครั้งในช่วงฤดูฝนเท่านั้น และมีความเสี่ยงกับความเสียหายอันเนื่องมาจากความแปรปรวนของดิน ฟ้า อากาศ และฝนทิ้งช่วงแม้ว่าจะมีการชุดบ่อหรือสระน้ำไว้ใช้บ้าง แต่ก็ไม่มีขนาดแน่นอน หรือมีปัจจัยอื่นๆ ที่เป็นปัญหาให้มิ่น้ำใช้ไม่เพียงพอรวมทั้งระบบการปลูกพืชไม่มีหลักเกณฑ์ใดๆ และส่วนใหญ่ปลูกพืชชนิดเดียว ด้วยเหตุนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงได้พระราชทานพระราชดำริเพื่อเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบความยากลำบากดังกล่าว

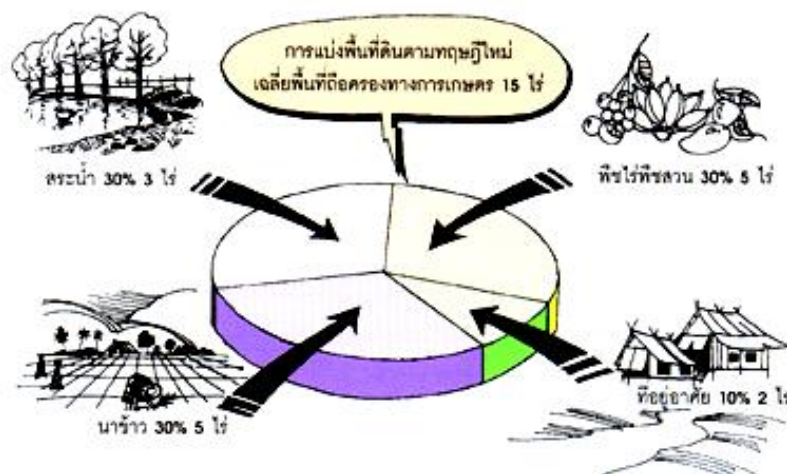
ให้สามารถผ่านพ้นช่วงเวลาวิกฤต โดยเฉพาะการขาดแคลนน้ำได้โดยไม่เดือดร้อนและยากลำบากนัก ที่ทรงเรียกว่า “ทฤษฎีใหม่” อันเป็นแนวทางหรือหลักการในการบริหารจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ทฤษฎีใหม่ : ทำไม่ใหม่

๑. มีการบริหารและจัดแบ่งที่ดินขนาดเล็กออกเป็นสัดส่วนที่ชัดเจนเพื่อประโยชน์สูงสุดของเกษตรกร ซึ่งไม่เคยมีใครคิดมาก่อน

๒. มีการคำนวณโดยหลักวิชาการเกี่ยวกับปริมาณน้ำที่จะกักเก็บให้พอเพียงต่อการเพาะปลูกได้อย่างเหมาะสมตลอดปี

๓. มีการวางแผนที่สมบูรณ์แบบสำหรับเกษตรกรรายย่อย โดยมีถึง ๓ ขั้นตอน แผนภาพที่ ๒-๒ การแบ่งพื้นที่ตามทฤษฎีใหม่

ที่มา : ทฤษฎีใหม่ชีวิตที่พอเพียง, กอ.รมน., ๒๕๕๕.

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่หนึ่ง (ขั้นต้น)

การจัดสรรพื้นที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน ให้แบ่งพื้นที่ออกเป็น ๔ ส่วน ตามอัตราส่วน ๓๐ : ๓๐ : ๓๐ : ๑๐ ซึ่งหมายถึง

พื้นที่ส่วนที่หนึ่ง ประมาณ ๓๐% ให้ขุดสระเก็บกักน้ำเพื่อใช้เก็บกักน้ำฝนในฤดูฝน และใช้เสริมการปลูกพืชในฤดูแล้งตลอดจนการเลี้ยงสัตว์น้ำและพืชน้ำต่างๆ

พื้นที่ส่วนที่สอง ประมาณ ๓๐% ให้ปลูกข้าวในฤดูฝนเพื่อใช้เป็นอาหารสำหรับครอบครัวให้เพียงพอตลอดปี เพื่อตัดค่าใช้จ่ายและสามารถพึ่งตนเองได้

พื้นที่ส่วนที่สาม ประมาณ ๓๐% ให้ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก พืชไร่ พืชสมุนไพร ฯลฯ เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวันหากเหลือบริโภคนำไปจำหน่าย

พื้นที่ส่วนที่สี่ ประมาณ ๑๐% เป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ ถนนหนทาง และโรงเรียน อื่นๆ

หลักการและแนวทางสำคัญ

๑. เป็นระบบการผลิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้ ในระดับที่ประหยัดก่อนทั้งนี้ชุมชนต้องมีความสามัคคีร่วมมือร่วมใจในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำนองเดียวกับการ “ลงแขก” แบบดั้งเดิมเพื่อลดค่าใช้จ่าย

๒. เนื่องจากข้าวเป็นปัจจัยหลักที่ทุกครัวเรือนจะต้องบริโภค ดังนั้น จึงประมาณว่า ครอบครัวยุคหนึ่งทำนาประมาณ ๕ ไร่จะทำให้มีข้าวพอกินตลอดปี โดยไม่ต้องซื้อหาราคาแพง เพื่อ ยึดหลักพึ่งตนเองได้อย่างมีอิสรภาพ

๓. ต้องมีน้ำเพื่อการเพาะปลูกสำรองไว้ใช้ในฤดูแล้งหรือระยะฝนทิ้งช่วงได้อย่าง พอเพียง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องกันที่ดินส่วนหนึ่งไว้ขุดสระน้ำ โดยมีหลักว่า ต้องมีน้ำเพียงพอที่จะ ทำการเพาะปลูกได้ตลอดปี ทั้งนี้ได้พระราชทานพระราชดำริเป็นแนวทางว่า ต้องมีน้ำ ๑,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อการเพาะปลูก ๑ ไร่ โดยประมาณ ฉะนั้น เมื่อทำนา ๕ ไร่ พืชไร่หรือไม้ผลอีก ๕ ไร่ (รวมเป็น ๑๐ ไร่) จะต้องมีน้ำ ๑๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อปี ดังนั้นหากตั้งสมมุติฐานว่ามีพื้นที่ ๑๕ ไร่ ก็สามารถกำหนดสูตรคร่าวๆ ว่าแต่ละแปลงประกอบด้วย ๕ ไร่

๓.๒ พืชไร่ พืชสวน ๕ ไร่

๓.๓ สระน้ำ ๓ ไร่ลึก ๔ เมตร จุประมาณ ๑๕,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร ซึ่งเป็นปริมาณ ที่เพียงพอจะสำรองไว้ใช้ยามฤดูแล้ง

๓.๔ ที่อยู่อาศัยและอื่นๆ ๒ ไร่

รวมทั้งหมด ๑๕ ไร่

แต่ทั้งนี้ ขนาดของสระเก็บน้ำขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศและสภาพแวดล้อม ดังนี้

๑. ถ้าเป็นพื้นที่ทำการเกษตรอาศัยน้ำฝน สระน้ำควรมีขนาดที่เหมาะสม ซึ่งจะทำให้ มีน้ำใช้ตลอดปี

๒. ถ้าเป็นพื้นที่ทำการเกษตรในเขตชลประทาน สระน้ำอาจมีลักษณะลึก ตื้น แลบ หรือกว้างก็ได้ โดยพิจารณาตามความเหมาะสม เพราะสามารถมีน้ำมาเติมได้เรื่อยๆ

๓. การมีสระเก็บกักน้ำนั้น เพื่อเกษตรกรได้มีน้ำใช้อย่างสม่ำเสมอทั้งปี (ทรงเรียกว่า Regulator หมายถึงการควบคุมให้ดีมีระบบน้ำหมุนเวียนใช้เพื่อการเกษตรได้โดยตลอดเวลาอย่าง

ต่อเนื่อง) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน้าแล้งและระยะฝนทิ้งช่วง แต่มิได้หมายความว่าเกษตรกรจะสามารถปลูกข้าวนาปรังเพราะหากน้ำในสระเก็บกักน้ำไม่พอ ในกรณีมีเขื่อนอยู่บริเวณใกล้เคียงก็อาจจะต้องสูบน้ำมาจากเขื่อน ซึ่งจะทำให้หน้าในเขื่อนหมดได้ แต่เกษตรกรควรทำนาในหน้าฝน และเมื่อถึงฤดูแล้งหรือฝนทิ้งช่วงให้เกษตรกรใช้น้ำที่ได้เก็บกักนั้นให้เกิดประโยชน์ทางการเกษตรอย่างสูงสุด โดยพิจารณาปลูกพืชให้เหมาะสมกับฤดูกาล เช่น

๓.๑ หน้าฝนจะมีน้ำมากพอที่จะปลูกข้าวและพืชชนิดอื่นๆ ได้

๓.๒ หน้าแล้งหรือฝนทิ้งช่วง ควรปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อย เช่น ถั่วต่างๆ

๔. การแบ่งแปลงที่ดินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงคำนวณและคำนึงจากอัตราการถือครองที่ดินถั่วเฉลี่ยครัวเรือนละ ๑๕ ไร่

อย่างไรก็ตามหากเกษตรกรมีพื้นที่ถือครองน้อยกว่าหรือมากกว่านี้ ก็สามารถใช้อัตราส่วน ๓๐ : ๓๐ : ๓๐ : ๑๐ ไปเป็นเกณฑ์ปรับใช้ได้ กล่าวคือ

๑. ๓๐% ส่วนแรก ขุดสระน้ำ (สามารถเลี้ยงปลา ปลูกพืชน้ำ เช่น ผักบุ้ง ผักกระเฉด ฯลฯ) และบนสระอาจจะสร้างเล้าไก่ได้ด้วย

๒. ๓๐% ส่วนที่สอง ทำนา ปลูกข้าว

๓. ๓๐% ส่วนที่สาม ปลูกพืชไร่ พืชสวน (ไม้ผล ไม้ยืนต้น ไม้ใช้สอย ไม้ เพื่อเป็นเชื้อเพลิง ไม้สร้างบ้าน พืชไร่ พืชผัก สมุนไพร เป็นต้น)

๔. ๑๐% สุดท้าย เป็นที่อาศัยและอื่นๆ (ถนน คันดิน กองฟาง กองปุ๋ยหมัก โรงเรือน โรงเพาะเห็ด คอกสัตว์ ไม้คอก ไม้ประดับ พืชผักสวนครัวหลังบ้าน เป็นต้น)

อย่างไรก็ตามอัตราส่วนดังกล่าวเป็นสูตรหรือหลักการโดยประมาณเท่านั้น สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม โดยขึ้นอยู่กับสภาพของพื้นที่ดิน ปริมาณน้ำฝน และสภาพแวดล้อม เช่น ในกรณีภาคใต้ที่มีฝนตกชุกกว่าภาคอื่นหรือพื้นที่ใดมีแหล่งน้ำมาเติมสระได้ต่อเนื่องก็อาจลดขนาดของบ่อหรือสระน้ำให้เล็กลงเพื่อเก็บพื้นที่ไว้ใช้ประโยชน์ อื่นต่อไปได้

ทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้า

หลักการดังกล่าวมาแล้วเป็นทฤษฎีใหม่ขั้นที่หนึ่งหรือขั้นต้นเมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการและได้ลงมือปฏิบัติตามขั้นที่หนึ่งในที่ดินของตนจนได้ผลแล้ว เกษตรกรก็จะสามารถพัฒนาตนเองไปสู่ขั้นพอกอยู่พอกินและลดค่าใช้จ่ายลงได้ มีอิสระจากสภาพปัจจัยภายนอกและเพื่อให้มีผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงควรที่จะต้องดำเนินการตามทฤษฎีใหม่ขั้นที่สองและขั้นที่สามต่อไปตามลำดับ

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สอง

ขั้นนี้เป็นการ “รวมพลังกัน” ในรูปกลุ่มหรือ “สหกรณ์” คือให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ ร่วมแรง ร่วมใจกันดำเนินการในด้านต่างๆ ดังนี้

๑. การผลิต (พันธุ์พืชเตรียมดิน ชลประทาน ฯลฯ)

๑.๑ เกษตรกรจะต้องร่วมมือในการผลิต โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นเตรียมดิน การหาพันธุ์พืช ปุ๋ย การจัดหาหน้า และอื่นๆ เพื่อการเพาะปลูก

๒. การตลาด (ลานตากข้าว ยุ้ง เครื่องสีข้าว การจำหน่ายผลผลิต)

๒.๑ เมื่อมีผลผลิตแล้ว จะต้องเตรียมการต่างๆ เพื่อการขายผลผลิตให้ได้ประโยชน์สูงสุด เช่น การเตรียมลานตากข้าวร่วมกัน การจัดหายุ้งรวบรวมข้าว เตรียมหาเครื่องสีข้าว ตลอดจนการรวมกันขายผลผลิตให้ได้ราคาดี และลดค่าใช้จ่ายลงด้วย

๓. การเป็นอยู่ (กะปิ น้ำปลา อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ)

ในขณะที่เดียวกันเกษตรกรต้องมีความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควร โดยมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหาร การกินต่างๆ กะปิ น้ำปลา เสื้อผ้า ที่พอเพียง

๔. สวัสดิการ (สาธารณสุข เงินกู้)

แต่ละชุมชนควรมีสวัสดิภาพและบริการที่จำเป็น เช่น มีสถานอนามัยเมื่อยามป่วยไข้ หรือมีกองทุนไว้กู้ยืม เพื่อประโยชน์ในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

๕. การศึกษา (โรงเรียน ทนการศึกษา)

๕.๑ ชุมชนควรมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา เช่น มีกองทุนเพื่อการศึกษาเล่าเรียนให้แก่เยาวชนของชุมชนเอง

๖. สังคมและศาสนา

๖.๑ ชุมชนควรเป็นที่รวมในการพัฒนาสังคมและจิตใจ โดยมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว

๖.๒ กิจกรรมทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นส่วนราชการ องค์กรเอกชน ตลอดจนสมาชิกในชุมชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญ

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สาม

เมื่อดำเนินการฝ่ายขั้นที่สอง เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรก็ควรพัฒนาก้าวหน้าไปสู่ขั้นที่สามต่อไป คือติดต่อประสานงานเพื่อจัดหาทุนหรือแหล่งเงิน เช่น ธนาคารหรือบริษัท ห้างร้านเอกชน มาช่วยในการลงทุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ ทั้งฝ่ายเกษตรกรและฝ่ายธนาคารหรือบริษัทเอกชนจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน กล่าวคือ

๑. เกษตรกรขายข้าวได้ในราคาสูง (ไม่ถูกกดราคา)

๒. ธนาคารหรือบริษัทเอกชนสามารถซื้อข้าวบริโภคได้ในราคาต่ำ (ซื้อข้าวเปลือกตรงจากเกษตรกรและมาสีเอง)

๓. เกษตรกรซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคได้ในราคาต่ำเพราะรวมกันซื้อเป็นจำนวนมาก (เป็นร้านสหกรณ์ราคาขายส่ง)

๔. ธนาคารหรือบริษัทเอกชน จะสามารถกระจายบุคลากร เพื่อไปดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ ให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

ประโยชน์ของทฤษฎีใหม่ (ยกตัวอย่างพระราชดำรัส)

จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานในโอกาสต่างๆ นั้น พอจะสรุปถึงประโยชน์ของทฤษฎีใหม่ได้ ดังนี้

๑. ให้ประชาชนพออยู่พอกินสมควรแก่อัตภาพในระดับที่ประหยัด ไม่คดอยาก และเลี้ยงตนเองได้จามหลักปรัชญาของ “เศรษฐกิจพอเพียง”

๒. ในหน้าแล้งมีน้ำน้อย ก็สามารถเอาน้ำที่เก็บไว้ในสระมาปลูกพืชต่างๆ ที่ใช้น้ำน้อยได้ โดยไม่ต้องใช้น้ำชลประทาน

๓. ในปีที่ฝนตกตามฤดูกาลโดยมีน้ำดีตลอดปี ทฤษฎีใหม่นี้ก็สามารถสร้างรายได้ให้ร่ำรวยขึ้นได้

๔. ในกรณีที่เกิดอุทกภัยก็สามารถที่จะฟื้นตัว และช่วยตัวเองได้ในระดับหนึ่ง โดยทางราชการไม่ต้องช่วยเหลือมากเกินไป อันเป็นการประหยัดงบประมาณด้วย

ข้อสำคัญที่ควรพิจารณา

๑. การดำเนินการตามทฤษฎีใหม่นั้น มีปัจจัยประกอบหลายประการ ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่น ฉะนั้นเกษตรกรควรขอรับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ด้วย

๒. การขุดสระน้ำนั้นจะต้องสามารถเก็บกักน้ำได้เพราะสภาพดินในแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกัน เช่น ดินร่วน ดินทราย ซึ่งเป็นดินที่ไม่สามารถอุ้มน้ำได้ หรือเป็นดินเปรี้ยว ดินเค็ม ซึ่งอาจไม่เหมาะสมกับพืชที่ปลูกได้ ฉะนั้นจะต้องพิจารณาให้ดีและควรขอรับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดินหรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อน

๓. ขนาดของพื้นที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงคำนวณและคำนึงจากอัตราการถือครองที่ดินเฉลี่ยครัวเรือนละ ๑๕ ไร่ แต่ให้ฟังเข้าใจว่าอัตราส่วนเฉลี่ยขนาดพื้นที่นี้มีใช้หลักตายตัว หากพื้นที่การถือครองของเกษตรกรจะมีน้อยกว่าหรือมากกว่านี้ ก็สามารถนำอัตราส่วนนี้ (๓๐ : ๓๐ : ๓๐ : ๑๐) ไปปรับใช้ได้ โดยถือเกณฑ์เฉลี่ย

๔. การปลูกพืชหลายชนิด เช่น ข้าว ซึ่งเป็นพืชหลัก ไม้ผล พืชผัก พืชไร่ และ พืชสมุนไพร อีกทั้งยังมีการเลี้ยงปลาหรือสัตว์อื่นๆ ซึ่งเกษตรกรสามารถนำมาบริโภคได้ตลอดทั้งปี เป็นการลดค่าใช้จ่ายในส่วนของการอาหารสำหรับครอบครัวได้และส่วนที่เหลือสามารถจำหน่ายเป็น รายได้แก่ครอบครัวได้อีก

๕. ความร่วมมือร่วมใจของชุมชนจะเป็นกำลังสำคัญในการปฏิบัติตามหลักทฤษฎีใหม่ เช่น การลงแรงช่วยเหลือกันหรือที่เรียกว่าการลงแขก นอกจากจะทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชนแล้ว ยังเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานได้อีกด้วย

๖. ในระหว่างการขุดสระน้ำ จะมีดินที่ถูกขุดขึ้นมาเป็นจำนวนมาก หน้าดินซึ่งเป็น ดินดีควรนำไปกองไว้ต่างหาก เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการปลูกพืชต่างๆ ในภายหลัง โดยนำมา เกลี่ยคลุมดินชั้นล่างที่เป็นดินไม่ดี ซึ่งอาจนำไปถมทำขอบสระน้ำ หรือยกร่องสำหรับปลูกไม้ผล

เงื่อนไขหรือปัญหาในการดำเนินงาน

เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๓๘ ณ ศาลาศาลิตาลัย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชดำรัส ความตอนหนึ่งว่า

“...การทำทฤษฎีใหม่นี้มีใช้ของง่ายๆ แล้วแต่ที่แล้วแต่โอกาส และแล้วแต่ งบประมาณ เพราะว่าเดี๋ยวนี้ประชาชนทราบถึงทฤษฎีใหม่นี้กว้างขวางและแต่ละคนก็อยากได้ให้ ทางราชการขุดสระแล้วช่วยแต่มันไม่ใช่สิ่งง่ายนัก บางแห่งขุดแล้วไม่มีน้ำแม้จะมีฝน น้ำก็อยู่ไม่ได้ ทฤษฎีใหม่นี้จึงต้องมีพื้นที่ที่เหมาะสมด้วย...ฉะนั้นการที่ปฏิบัติตามทฤษฎีใหม่หรืออีกนัยหนึ่ง ปฏิบัติเพื่อให้น้ำให้แก่ราษฎร เป็นสิ่งที่ไม่ใช่ง่ายต้องช่วยทำ...”

ตัวอย่างพืชที่ควรปลูกและสัตว์ที่ควรเลี้ยง

ไม้ผลและผักยืนต้น : มะม่วง มะพร้าว มะขาม ขนุน ละมุด ส้ม กล้าย น้อยหน่า มะละกอ กระท้อน แคนบ้าน มะรุม สะเดา จีเหือก และกระถิน เป็นต้น

พืชผักและดอกไม้ : มันเทศ เผือก ถั่วฝักยาว มะเขือ มะลิ ดาวเรือง บานไม่รู้โรย กุหลาบ รัก และช่อนกลิน เป็นต้น

สมุนไพรและเครื่องเทศ : หมากรุก พริกไทย บุก บัวบก มะเกลือ ชุมเห็ด หญ้าแฝก และพืชผักบางชนิด เช่น กะเพรา โหระพา สะระแหน่ แมงลัก และตะไคร้ เป็นต้น

ไม้ใช้สอยและเชื้อเพลิง : ไม้ มะพร้าว ตาล กระถิน ฦรงค์ มะขามเทศ สะแก ทองหลวง จามจุรี กระถิน สะเดา จีเหือก ประดู่ ชิงชัน และยางนา เป็นต้น

พืชไร่ : ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ถั่วพุ่ม ถั่วมะแฮะ อ้อย มันสำปะหลัง ละหุ่ง นุ่น เป็นต้น พืชไร่หลายชนิดอาจเก็บเกี่ยวเมื่อผลผลิตยังสดอยู่ และจำหน่ายเป็นพืชประเภทผักได้และ มีราคาดีกว่าเก็บเมื่อแก่ พืชไร่เหล่านี้ได้แก่ ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ถั่วพุ่ม ถั่วมะแฮะ อ้อย และ มันสำปะหลัง

พืชบำรุงดินและพืชคลุมดิน : ถั่วมะแฮะ ถั่วฮามาต้า โสนแอฟริกัน โสนพื้นเมือง ปอเทือง ถั่วพรี จีเหล็ก กระถิน รวมทั้งถั่วเขียวและถั่วพุ่ม เป็นต้น เมื่อเก็บเกี่ยวแล้ว ไถกลบลงไป เพื่อบำรุงดินได้

หมายเหตุ : พืชหลายชนิดใช้ทำประโยชน์ได้มากกว่าหนึ่งชนิด และการเลือกปลูก พืชควรเน้นพืชยืนต้นด้วยเพราะการดูแลรักษาในระยะหลังจะลดน้อยลง มีผลผลิตทยอยออกตลอด ปี หากเลือกพืชยืนต้นชนิดต่างๆกัน จะให้ความร่มเย็นและชุ่มชื้นกับที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม ควร เลือกต้นไม้และพืชให้สอดคล้องกับคุณภาพของพื้นที่ เช่น ไม่ควรปลูกยูคาลิปตัสบริเวณขอบสระ ควรเป็นไม้ให้คุณค่าสูงกว่า เช่น ไม้ผล เป็นต้น

สัตว์เลี้ยงอื่นๆได้แก่

๑. สัตว์น้ำ เช่น ปลาไน ปลานิล ปลาดุก เพื่อบริโภคและเป็นอาหารเสริม ประเภทโปรตีน ยังสามารถนำไปจำหน่ายเป็นรายได้เสริมได้อีกด้วย ในบางพื้นที่สามารถเลี้ยงกบได้

๒. สุกร หรือไก่ ทำเล้าเลี้ยงบนสระน้ำ ทั้งนี้มูลสุกรและไก่สามารถนำมาเป็นอาหาร ปลา บางแห่งอาจเลี้ยงเป็ดได้

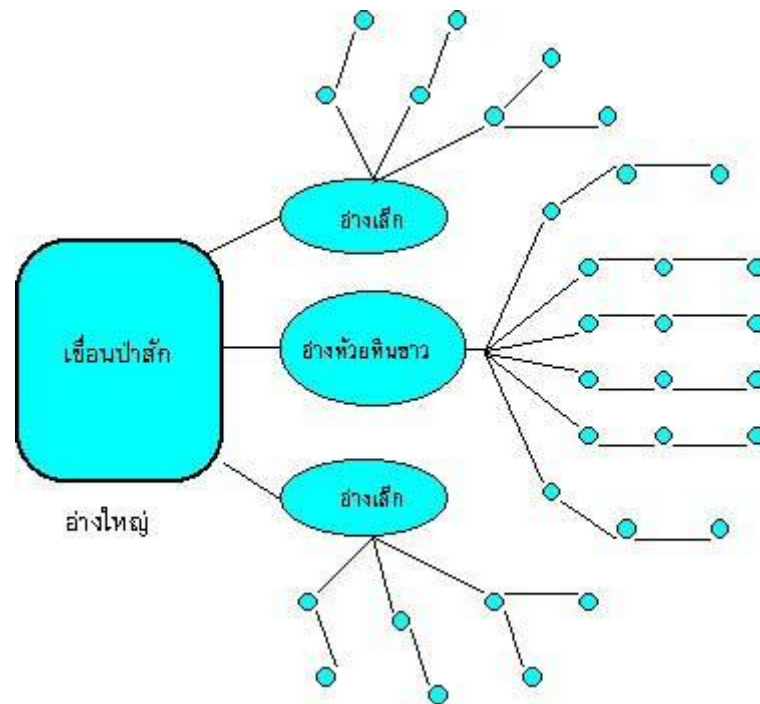
ทฤษฎีใหม่ที่สมบูรณ์

ทฤษฎีใหม่ที่ดำเนินการตามธรรมชาติ อาศัยแหล่งน้ำจากน้ำฝน ประสิทธิภาพยังอยู่ในลักษณะ “หมินเหม่” เพราะหากปีไหนฝนน้อยอาจไม่เพียงพอ ฉะนั้นการที่จะทำให้ทฤษฎีใหม่ สมบูรณ์ได้นั้น สระเก็บกักน้ำจะต้องทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเต็มความสามารถโดยต้องมีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ที่สามารถเพิ่มน้ำในสระเก็บกักน้ำให้เต็มอยู่เสมอ ดังเช่นในกรณีของการ ทดลองที่วัดมงคลชัยพัฒนาจังหวัดสระบุรี ณ โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณวัดมงคลชัยพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเสนอวิธีการดังนี้

ระบบทฤษฎีใหม่ที่สมบูรณ์

อ่างใหญ่ เดิมอ่างเล็ก อ่างเล็ก เดิมสระน้ำ จากภาพสี่เหลี่ยมเล็กคือสระน้ำที่เกษตรกร ขุดขึ้นตามทฤษฎีใหม่เมื่อเกิดช่วงขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง เกษตรกรสามารถสูบน้ำมาใช้ประโยชน์ ได้และหากน้ำในสระน้ำไม่เพียงพอก็ขอรรับน้ำจากอ่างห้วยหินขาว (อ่างเล็ก) ซึ่งได้ทำระบบส่งน้ำ เชื่อมต่อทางท่อลงมายังสระน้ำที่ได้ขุดไว้ในแต่ละแปลง ซึ่งจะช่วยให้สามารถมีน้ำใช้ตลอดปี กรณีที่เกษตรกรใช้น้ำกันมากอ่างเก็บน้ำห้วยหินขาว (อ่างเล็ก) ก็อาจมีปริมาณน้ำไม่เพียงพอ เมื่อมี เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์หรือมีโครงการใหญ่ที่สมบูรณ์แล้ว ก็ใช้วิธีการผันน้ำจากป่าสัก คือ อ่างใหญ่ ต่อลงมายังอ่างเก็บน้ำห้วยหินขาว (อ่างเล็ก) ก็จะช่วยให้มีปริมาณน้ำมาเติมในสระของเกษตรกร พอตลอดปีโดยไม่ต้องเสีย ระบบการจัดการทรัพยากรน้ำตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สามารถทำให้การใช้น้ำเพิ่มประสิทธิภาพจากระบบ

แผนภาพ ๒-๓ ระบบชลประทานที่สมบูรณ์ในทฤษฎีใหม่

ที่มา : ทฤษฎีใหม่ชีวิตที่พอเพียง, กอ.รমন., ๒๕๕๕.

ส่งท่อเปิดผ่านไปตามแปลงไร่นาต่างๆ ถึง ๓-๕ เท่า เพราะขามหน้าฝนนอกจากน้ำในอ่างเก็บน้ำแล้ว ยังมีน้ำในสระของราษฎรเก็บไว้พร้อมกันด้วยทำให้มีปริมาณน้ำเพิ่มอย่างมหาศาล น้ำในอ่างที่ต่อมาสู่สระจะทำหน้าที่เป็นแหล่งเก็บน้ำสำรอง คอยเติมเท่านั้นเอง

แผนภาพที่ ๒-๔ ข้อควรทำและไม่ควรทำ

ควรทำ

๑. ปรับอัตราส่วนที่กำหนดไว้ให้เหมาะสมกับพื้นที่และสภาพแวดล้อม
๒. (๓๐ : ๓๐ : ๓๐ : ๑๐)
๓. ต้องปลูกข้าวให้เพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือนตลอดทั้งปี
๔. ควรศึกษาสภาพดินก่อนดำเนินการขุดสระว่าจะสามารถเก็บกักน้ำได้หรือไม่โดยปรึกษากับเจ้าหน้าที่
๕. ควรนำหน้าดินจากการขุดสระน้ำไปถมไว้บริเวณที่จะทำการเพาะปลูก
๖. ควรปลูกผักสวนครัว พืชสมุนไพร บริเวณที่ว่างรอบบ้านเพื่อลดค่าใช้จ่ายด้านอาหารในครัวเรือน
๗. ควรเลี้ยงสัตว์ที่เกื้อกูลต่อกันและกันเช่น ไก่ เป็ด หรือหมู บริเวณขอบสระน้ำหรือบริเวณบ้าน
๘. ควรเลี้ยงปลาในสระน้ำเพื่อการบริโภคอาหารและโปรตีนแล้ว และยังสามารถขายเป็นรายได้เสริมของครอบครัวอีกด้วย
๙. ควรปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการพังทลายรอบคันขอบสระน้ำ
๑๐. ควรมีความสามัคคีดีในท้องถิ่นโดยช่วยกันทำแบบ “ลงแขก” จะทำให้ประสบความสำเร็จ
๑๑. ควรปรึกษาเจ้าหน้าที่จากกรมพัฒนาที่ดินกรมวิชาการเกษตร กรมชลประทาน กรมส่งเสริมการเกษตร ตลอดจนนายอำเภอ เกษตรอำเภอ เกษตรตำบล และเจ้าหน้าที่อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ไม่ควรทำ

๑. อย่าคิดว่าถ้ามีพื้นที่เกษตรน้อยกว่าหรือมากกว่า ๑๕ ไร่ จะทำทฤษฎีใหม่ได้
๒. ไม่ควรเสียดายที่ดินส่วนหนึ่งที่จะต้องนำมาขุดเป็นสระน้ำและถ้ามีสระน้ำอยู่แล้วไม่จำเป็นต้องขุดสระใหม่เพียงแต่ปรับปรุงให้สามารถเก็บกักน้ำได้
๓. อย่าทำลายหน้าดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ในขณะที่ขุดสระน้ำ
๔. ไม่ควรปลูกพืชหรือไม่ขึ้นต้นที่ต้องการน้ำมากบริเวณคันขอบสระ
๕. ไม่ควรปลูกพืชเพียงชนิดเดียว
๖. หากดำเนินการด้านเกษตรกรรมอื่นใดได้ผลอยู่แล้ว ไม่ควรปรับเปลี่ยนมาทำทฤษฎีใหม่ เพราะไม่จำเป็น
๗. หากสภาพภูมิประเทศไม่เหมาะสมทำทฤษฎีใหม่ไม่ได้ ก็ต้องหาหนทางอื่นที่เหมาะสมต่อไป
๘. อย่าทอดทิ้งและเกียจคร้าน

ที่มา : ทฤษฎีใหม่ชีวิตที่พอเพียง, กอ.รมน., ๒๕๕๕.

หลักการทรงงาน

หลักการทรงงาน คือ หลักการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้กำกับ การดำเนินการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ที่นำมาประยุกต์ใช้อยู่ ๒๓ หลัก ได้แก่

๑. การศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ การที่พระองค์จะพระราชทาน โครงการใด โครงการหนึ่งนั้นจะทรงมีการศึกษาข้อมูลอย่างละเอียด ทั้งในรูปแบบการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น จากเอกสารแผนที่จาก เจ้าหน้าที่ นักวิชาการและในระดับพื้นที่คือราษฎรในแต่ละพื้นที่ ภูมิสังคม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อที่ในระดับต่อไปจะเป็นการพระราชทานการให้ความช่วยเหลือ ได้อย่างถูกต้องและรวดเร็วตรงตามความต้องการของประชาชน

๒. ระเบิดจากภายใน คือ พระองค์ใช้หลักการที่สร้างคนให้พร้อมรับกับการพัฒนา เกี่ยวกับการพัฒนาสร้างความเข้มแข็งให้กับคนในชุมชนให้มีความพร้อมเสียก่อน เพื่อที่จะรองรับ การพัฒนาที่จะเข้ามาจากภายนอกจะต้องเตรียมคนและชุมชน ให้รู้ถึงศักยภาพของตนเองและ ของชุมชน ทั้งนี้ ต้องสามารถพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมก่อนที่จะรับความช่วยเหลือจากภายนอก ให้ได้เสียก่อน นั่นคือการเตรียมตัวหรือตั้งตัวของตนให้พร้อมรับก่อน

๓. แก้ปัญหาที่จุดเล็กๆ เป็นหลักการที่พระองค์ท่านใช้ในการแก้ปัญหาที่มอง เฉพาะหน้า แต่เป็นการมองปัญหาในภาพรวม (Macro) เป็นการแก้ปัญหาที่แก้จากจุดเล็กที่สามารถ ทำได้ก่อน และค่อยๆ ทำขยายไปในภาพใหญ่ซึ่งเป็นเรื่องที่คนมักมองข้ามไป

๔. ทำตามลำดับขั้น พระองค์ทรงเริ่มต้นที่ความจำเป็นที่สุดของประชากรก่อน เช่น เรื่องสาธารณสุข เพื่อให้ร่างกายแข็งแรงก่อนแล้วก็จะสามารถพัฒนาในสิ่งที่เป็นอื่นๆ เช่น สาธารณูปโภค ขันพื้นฐานและสิ่งจำเป็นในการประกอบอาชีพ เช่น การเกษตร โดยใช้อุปกรณ์ ที่ประหยัด การอุปโภคบริโภคที่เอื้อประโยชน์ต่อประชาชน โดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงความรู้ที่ต้องถูกตามหลักวิชาการและเทคโนโลยีที่มีความเรียบง่าย ทรงเน้นการนำภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาปรับใช้ โดยที่ราษฎรของท่านสามารถนำไปใช้ได้ตามหลักการพัฒนาและเกิดประโยชน์ สูงสุด

๕. ภูมิสังคม พระองค์ทรงคำนึงถึงสภาพแวดล้อม ทั้งนี้ประกอบด้วยสภาพ ภูมิประเทศว่า ในสถานที่แห่งนั้นเป็นอย่างไร ในด้านสังคมวิทยา คนในบริเวณพื้นที่นั้นมีลักษณะ นิสัยใจคอเป็นอย่างไร มีวัฒนธรรมประเพณีและท้องถิ่นมีความแตกต่างกันอย่างไร

๖. องค์กรรวม พระองค์ทรงคิดครบวงจรมองเหตุการณ์แบบเชื่อมโยงเป็นองค์กรรวม (Holistic) มองว่า สรรพสิ่งล้วนเกี่ยวพันกัน ตัวอย่างเช่น การที่พระองค์ทรงพระราชทาน พระราชดำริเรื่องเกษตรทฤษฎีใหม่ที่ทำให้ไม่มีสารพิษตกค้างและมีการใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน

ทรงใช้คำว่า “วัฒนาถาวร” หมายถึง การใช้ประโยชน์ให้ครบจึงไม่มีของเสียเกิดขึ้นในระบบการผลิตและชุมชนนำไปสู่นโยบาย (ZERO WASTE) กรณีของ “ทฤษฎีใหม่” ที่พระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทย เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพนับเป็นแนวทางที่พระองค์ทรงมองอย่างองค์รวม ตั้งแต่การถือครองที่ดิน โดยเฉลี่ยของประชาชนคนไทยประมาณ ๑๐-๑๕ ไร่ เพื่อการบริหารจัดการที่ดิน และแหล่งน้ำ อันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการประกอบอาชีพ เมื่อมีน้ำในการทำเกษตรแล้วจะส่งผลให้ผลผลิตดีขึ้น และหากมีผลผลิตเพิ่มมากขึ้น เกษตรกรจะต้องรู้จักวิธีการจัดการและการตลาด รวมถึงการรวมกลุ่ม รวมพลังชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อพร้อมที่จะออกสู่การเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกชุมชนได้อย่างครบวงจรตามหลักทฤษฎีใหม่ ตามลำดับขั้น ขั้นที่ ๑, ๒ และ ๓

๓. ไม่คิดตำรา ไม่ผูกมัดติดกับวิชาการ สามารถที่จะมีความยืดหยุ่นกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม สภาพสังคมจิตวิทยาแห่งชุมชน คือการไม่ผูกมัดกับตำราและเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ (ภูมิสังคม) ให้ใช้ องค์ความรู้ภูมิปัญญาของแผ่นดิน และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่อันแท้จริงของคนไทย

๔. ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด พระองค์ทรงใช้หลักการแก้ปัญหาด้วยความเรียบง่าย ประหยัด ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก ขณะเดียวกันการพัฒนาช่วยเหลือราษฎร ทรงใช้หลักในการแก้ไขปัญหาด้วยความเรียบง่ายให้ราษฎรสามารถทำได้ หาได้ในท้องถิ่นและประยุกต์ใช้สิ่งของที่มีอยู่ในท้องถิ่นภูมิกษณนั้นๆ โดยไม่ต้องลงทุนสูงใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น ให้ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก ปล่อยให้มันขึ้นเองตามธรรมชาติ จะได้ประหยัดงบประมาณ

๕. ทำให้ง่าย คิดให้ง่าย ทำสิ่งที่สลับซับซ้อนให้เข้าใจง่ายโดยคิดค้น ดัดแปลง ปรับปรุง และแก้ไขงานการพัฒนา เป็นหลักคิดที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ

๑๐. การมีส่วนร่วม นำความคิดเห็นทุกความคิดเห็นมาปรึกษาหารือมาใช้ในการบริหาร เพื่อเปิดโอกาสให้สาธารณชนประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ทุกระดับได้มาร่วมกันคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่จะต้องคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนหรือความต้องการของสาธารณชนเป็นหลัก

๑๑. ประโยชน์ส่วนรวม เป็นการเพื่อตนเองและสังคมร่วมกันได้ คนที่จะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมได้นั้นจะต้องเป็นผู้ประพฤติดีโดยดุษณี

๑๒. บริการที่รวมจุดเดียว หลักคือการที่ไม่ยุ่งยาก ลดขั้นตอนการทำงานเป็นการบริการแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการที่จุดเดียว เพื่อประชาชนได้มาใช้บริการจะประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย มีหน่วยราชการมาร่วมกันให้บริการและให้บริการประชาชน ณ ที่แห่งเดียว เช่น ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนภาคประชาชน

๑๓. ทรงใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ ทรงฟื้นฟูในวิถีทางแห่งธรรมชาติ ทรงเข้าใจธรรมชาติต้องการให้ประชาชนใกล้ชิดธรรมชาติ เราต้องการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับธรรมชาติ จำเป็นต้องใช้ธรรมชาติช่วยเหลือ เช่น ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก ธรรมชาติเขาจะดูแลเอง ป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ได้แก่ การปลูกไม้เศรษฐกิจ ไม้ที่เป็นผล ไม้พุ่ม นอกจากได้ประโยชน์จากเชื้อแล้วยังสามารถได้รับความชุ่มชื้น ร่มเย็นให้แก่เราและผืนดิน เห็นได้ว่า พระองค์ทรงเข้าใจธรรมชาติและมนุษย์ว่าต้องอยู่ด้วยกันอย่างเกื้อกูล ทำให้คนที่อยู่ร่วมกันกับป่าอย่างยั่งยืน เกิดความสมดุล ซึ่งจะนำมาสู่ระบบนิเวศน์ป่าทำให้สมดุลกลับมาเองเอื่อต่อการทำเกษตรกรรมยั่งยืนในทุกรูปแบบ

๑๔. ใช้ธรรมปราบอธรรม ใช้กฎเกณฑ์ของธรรมชาติมาใช้ ใช้ตัวปัญหาเป็นหนทางแก้ปัญหา เช่น น้ำดีไล่น้ำเสีย การใช้ฝักตบชวาไล่น้ำเสียโดยใช้ฝักตบชวา ซึ่งมีอยู่ตามธรรมชาติให้ดูดซับสิ่งสกปรกปนเปื้อนในน้ำ ดังพระราชดำรัสว่า “ใช้ธรรมปราบอธรรม”

๑๕. ปลูกป่าในใจคน คือเรื่องของการปลูกจิตสำนึกในหัวใจคน ในการอนุรักษ์ “เจ้าหน้าที่ป่าไม้ควรจะต้องปลูกต้นไม้ในใจคนเสียก่อน แล้วคนเหล่านั้นก็จะพากันปลูกป่าลงบนแผ่นดินและรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง หรือควรปลูกป่าในใจของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ก่อน ธนาการต้นไม้เป็นตัวอย่างของการปลูกป่าในใจคน”

๑๖. ขาดทุนหรือกำไร Our Lost is Our Gain การเสียคือการได้ ยึดหลักการให้และการเสียสละ เป็นการอันมีผลกำไร คือความยินดีมีสุขของราษฎรให้ปกครองแบบคนจน แบบไม่ติดตำรามากเกินไป ทำอย่างสามัคคี มีเมตตากันก็จะอยู่ได้ตลอด ไม่เหมือนกับคนที่ทำตามวิชาการที่เวลาปิดตำราแล้วไม่รู้จะทำอย่างไร ลงท้ายก็เปิดหน้าแรกเริ่มใหม่ จากพระราชดำรัสของพระองค์ที่มีต่อพสกนิกร คือ “การให้” และ “การเสียสละ” ถือว่าเป็นการกระทำอันมีผลเป็นกำไร คือ ความยินดีมีสุขของราษฎรของพระองค์

๑๗. การพึ่งตนเอง คือการอยู่รอดแบบยั่งยืน การพัฒนาตามแนวพระราชดำรินับเบื้องต้นนั้นคือ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อให้ประชาชนมีความแข็งแรงพอที่จะดำเนินชีวิตต่อไปได้แล้วขั้นต่อไป คือการพัฒนาให้ประชาชนสามารถอยู่ในสังคมได้ตามสภาพแวดล้อมและสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด

๑๘. พออยู่พอกินเป็นเป้าหมายของการพัฒนาก่อนที่จะพัฒนาในขั้นที่สูงขึ้นไปนั้นคือขั้นรากฐาน จากนั้นค่อยต่อยอดขยายในการพัฒนานั้นหากมองในภาพรวมของประเทศ ถือว่ามีชิ้นงานเล็กน้อย แต่ต้องเป็นการทำงานในลักษณะการใช้ความคิดและกำลังคนทั้งชาติ จึงจะบรรลุผลสำเร็จด้วยปรัชญาของพระองค์ท่านที่ทำให้คนไทยได้ประจักษ์ว่า แนวทางของพระองค์นั้นเป็นแนวทางที่เน้น “เรียบง่าย ปฏิบัติได้ผล เป็นที่ยอมรับ”

๑๙. เศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญา และเป็นทฤษฎีใหม่ ที่ถึงแนวทางการพัฒนาและฟื้นฟูประเทศให้เป็นที่ไปในทางสายกลาง โดยสร้างภูมิคุ้มกัน ในแนวทางการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล เพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ

๒๐. ความซื่อสัตย์สุจริต จริ่งใจต่อกัน หลักทศพิธราชธรรมข้อที่ ๕ อาชวะ

“...คนที่ไม่มีความสุจริต คนที่ไม่มีความมั่นคง ชอบแต่ makkelijk ไม่มีวันจะสร้างสรรค์ประโยชน์ส่วนรวมที่สำคัญอันใดได้ ผู้ที่มีความสุจริตและความมุ่งมั่น เท่านั้น จึงจะทำงานสำคัญยิ่งใหญ่ที่เป็น คุณประโยชน์แท้จริงได้สำเร็จ...”

พระราชดำรัสเมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๒

“...ผู้ที่มีความสุจริตและบริสุทธิ์ใจ แม้จะมีความรู้น้อยก็ยอมทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้มากกว่าผู้ที่มีความรู้มากแต่ไม่มีความสุจริต ไม่มีความบริสุทธิ์ใจ...”

พระราชดำรัสเมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๓๓

“...ผู้ว่า CEO ต้องเป็นคนที่สุดจริต ทุจริตไม่ได้ ถ้าทุจริตแม้แต่นิดเดียวก็จะขอแข่งให้มีอันเป็นไป...”

“...ข้าราชการหรือประชาชนมีการทุจริต ถ้ามีทุจริตแล้ว บ้านเมืองพังที่เมืองไทยพังมา เพราะมีทุจริต”

พระราชดำรัสเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๔๖

๒๑. ทำงานอย่างมีความสุข เป็นหลักการที่คำนึงถึงประโยชน์ของผู้อื่น “ทำงานกับฉัน ไม่มีอะไรจะเห็นนอกจากการมีความสุขร่วมกัน ในการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น”

๒๒. ความเพียรสิ่งอันนำไปสู่ความสำเร็จในที่สุด ความเพียร คือ หลักการทำราชการกว่า ๓๐ ปี ที่ทรงใช้ความพยายามอย่างบริสุทธิ์เพื่อความผาสุกของประชาราษฎร์ จากพระราชนิพนธ์พระมหาชนกเป็นพระราชนิพนธ์ที่พระองค์ทรงใช้เวลาก่อนข้านานในการคิดประดิษฐ์ ทำให้เข้าใจง่ายและปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพสังคมปัจจุบัน อีกทั้ง ภาพประกอบและคติธรรมต่างๆ ได้ส่งเสริมให้หนังสือเล่มนี้มีความศักดิ์สิทธิ์หากคนไทยน้อมรับมาศึกษาวิเคราะห์ และปฏิบัติตามรอยพระมหาชนก กษัตริย์ผู้เพียรพยายามแม้จะไม่เห็นสิ่ง ก็ยังว่าอย่าต่อไป เพราะถ้าไม่เพียรว่าก็จะตกเป็นอาหารปู ปลา และไม่ได้พบกับเทวดาที่มาช่วยเหลือมิให้จมน้ำไป เช่นเดียวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงริเริ่มทำโครงการต่างๆ ในระยะแรกที่ไม่มีความพร้อมในการทำงานมากนัก และทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ทั้งสิ้น แต่พระองค์ก็ได้ที่พระราชหฤทัยมุ่งมั่นพัฒนาบ้านเมืองให้บังเกิดความร่มเย็นเป็นสุข

๒๓. รู้ รัก สามัคคี รู้ หมายถึง การรู้จัก เห็นคุณค่า และร่วมแรงร่วมใจ คือ พลังอันยิ่งใหญ่ คือ อริยสัจสี่ ปัญหา รู้ถึงสาเหตุและรู้ถึงวิธีการแก้ไข รัก ที่จะทำงานตามแนวทางที่ได้กำหนดขึ้น สามัคคีในการทำงานร่วมกัน

รู้ : การที่เราจะลงมือทำสิ่งใดนั้นจะต้องรู้เสียก่อน รู้ถึงปัจจัยทั้งหมด รู้ถึงปัญหา และรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหา

รัก : คือความรักที่เมื่อเรารู้ครบด้วยกระบวนการแล้วจะต้องมีความรัก การพิจารณาที่จะเข้าไปลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหานั้นๆ

สามัคคี : การที่จะลงมือปฏิบัตินั้น ควรคำนึงเสมอว่าเราจะทำงานคนเดียวไม่ได้ ต้องทำงานร่วมมือร่วมใจเป็นองค์กร เป็นหมู่คณะ จึงจะมีพลังเข้าไปแก้ปัญหาให้ลุกล่วงไปด้วยดี (อ้างอิงจาก : หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ม.ป.ท.)

เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เป็นสิ่งที่ต้องเข้าใจก่อนการพัฒนาด้านต่างๆ ผู้ร่วมพัฒนาต้องเข้าใจถึงภูมิประเทศ เข้าใจคน เข้าใจหลักปฏิบัติงาน และที่สำคัญ เราเข้าใจเขา และจะต้องทำอะไรให้เขาเข้าใจเราด้วย เราเข้าถึงเขาแล้ว ทำอย่างไรให้เขาเข้าถึงเราด้วยความรักและความสามัคคีก็จะเกิด เมื่อเข้าใจกันแล้ว จะเข้าถึงได้ก็ต้องลงมือปฏิบัติด้วยตนเองก็สามารถที่จะนำไปสู่การพัฒนาในขั้นต่อไปได้

สรุปได้ว่า การทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงยึดการดำเนินงานในลักษณะทางสายกลางที่สอดคล้องกับสิ่งที่อยู่รอบตัว และสามารถปฏิบัติได้จริง ทรงมีความละเอียดรอบคอบและทรงคิดค้นหาแนวทางพัฒนาเพื่อมุ่งสู่ประโยชน์ต่อประชาชนสูงสุด มีคุณค่าและควรยึดเป็นแบบอย่างในการเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาท นำมาปฏิบัติเพื่อให้บังเกิดผลต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติตลอดไป

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ประวัติความเป็นมาของการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตลอดระยะเวลาที่ยาวนานกว่า ๕๐ ปี ของการทุ่มเททรงงานหนักและอย่างต่อเนื่อง มาโดยตลอดจนอาจกล่าวได้ว่าตลอดรัชกาลแห่งองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ตั้งแต่เริ่มต้นจวบจนปัจจุบันนั้น พระองค์ได้ทรงให้ความสำคัญยิ่งยวด และเน้นหนักไปในเรื่องของการแก้ไขปัญหาพื้นฐานของเกษตรกร ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของแผ่นดินให้บรรเทาเบาบางเป็นสำคัญ เพื่อให้เกษตรกรที่ยังลำบากแร้นแค้นอยู่นั้น ได้ “พออยู่-พอกิน” และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตามสมควรแก่อัตภาพ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็น

รากฐานของการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชนให้เข้าสู่ระดับของการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับที่สูงขึ้นไปได้ในอนาคต อันจะเป็นการสร้างความมั่นคงแข็งแรงแก่ประเทศชาติเป็นองค์รวม

เป็นที่ตระหนักกันดีมาช้านานแล้วว่า ปัญหาพื้นฐานของเกษตรกรไทยนั้นจะวนเวียนอยู่กับเรื่องของปัญหาการขาดแคลนน้ำ ปัญหาเรื่องที่ทำกิน ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ปัญหาดินเสื่อม ดินเปรี้ยว ดินเค็ม ฯลฯ และปัญหาเรื่องความรู้พื้นฐานในด้านการทำเกษตรกรรมเป็นเรื่องหลักและแต่ละในภูมิภาคของประเทศก็มีปัญหา “เฉพาะ” แตกต่างกันไป หนักบ้าง เบาบ้าง หลากหลายไปตามสภาพทางภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกันของประเทศไทย และเพื่อที่จะให้เกษตรกร ในพื้นที่และในภูมิภาคนั้นๆ มีโอกาสได้เรียนรู้เทคนิค วิธีการแก้ปัญหาจากของจริง ณ สถานที่จริงซึ่งได้จำลองสภาพโดยรวมทางกายภาพของภูมิภาคนั้นมาย่อส่วนไว้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงได้ทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้ง “ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ขึ้น ด้วยพระวิสัยทัศน์ที่เฉียบแหลม ลุ่มลึก และกว้างไกล เพื่อให้สถานที่นี้เป็นแหล่งรวบรวมสรรพวิชา การค้นคว้า ทดลอง และสาธิต ทางด้านเกษตรกรรม เป็นระบบบริการเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว (one stop service for the farmers) ที่ให้บริการแก่ประชาชนและเกษตรกรเป็นเสมือน “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติของการพัฒนาที่มีชีวิต” โดยมีกิจกรรมด้านการศึกษาพัฒนาที่ต่อเนื่องและขยายผลที่เป็นความสำเร็จสู่เกษตรกรและชุมชนในภูมิภาคนั้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา และยิ่งไปกว่านั้นศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังกล่าวยังเป็น “ต้นแบบ” ของการบริหารที่เป็นการ “รวมศูนย์” โดยนำเอาส่วนราชการที่เกี่ยวข้องหลากหลายหน่วยงานมารวมไว้ ณ ที่แห่งเดียวและร่วมกันดำเนินงาน โดยมีได้มีหน่วยงานใดเป็นเจ้าของเพื่อเป็นจุดบริการเบ็ดเสร็จให้แก่เกษตรกร ซึ่งนับเป็นประวัติการณ์ครั้งแรกของระบบบริหารราชการแผ่นดินของไทย

“ตัวอย่างแห่งความสำเร็จ” ของการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และการพัฒนา ด้านเกษตรกรรม

โดยที่ปัญหาหลักสำคัญของเกษตรกรไทย ซึ่งนอกเหนือไปจากปัญหาเรื่องน้ำ ทั้งการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง และปัญหาอุทกภัยในฤดูน้ำหลาก ปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกิน ปัญหาความเสื่อมโทรมของผิวน้ำดิน และทรัพยากรธรรมชาติแล้ว ปัญหาอีกประการหนึ่งที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันคือการขาดรูปแบบ แบบฉบับ และตัวอย่างของการพัฒนาเฉพาะพื้นที่ว่าควรจะดำเนินการไปในทิศทางใด จึงจะประสบความสำเร็จ และแนวทางนั้นจะต้องเป็นสิ่งทีประชาชนและเกษตรกรทำตามตัวอย่างนั้นได้โดยง่าย มีเทคโนโลยีที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม และไม่เกินกำลังความสามารถในด้านการลงทุนด้วย หากมิฉะนั้นแล้ว ก็เป็นที่แน่นอนว่า เกษตรกรในท้องถิ่นจะดำเนินการอาชีพ

ทางเกษตรกรรมไปตามแบบดั้งเดิม ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษที่ตนเคยชิน ปริมาณและคุณภาพของผลผลิต บ่อยครั้งจึงมีน้อยและบางครั้งก็ถึงกับไม่คุ้มค่ากับการลงทุนและแรงงาน

ด้วยเหตุนี้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริจึงได้อุบัติขึ้น จากพระเมตตาและพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ที่ ได้มีพระราชดำริให้จัดตั้งขึ้นจำนวน ๖ แห่ง ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทยตามสภาพทางภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกัน เพื่อให้แต่ละศูนย์ฯ เป็นแหล่งรวบรวมสรรพวิชา เป็นสถานที่ค้นคว้า ศึกษา ทดลอง และสาธิตผลการดำเนินการอันเป็น “ตัวอย่างแห่งความสำเร็จ” ซึ่งเกษตรกรและประชาชนผู้สนใจสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ด้วยวิธีการง่ายๆ ประหยัด และไม่สลับซับซ้อนเกินไปนัก ในขณะที่เดียวกันก็มีผลจากการศึกษาทดลองที่ไม่ประสบความสำเร็จ แต่มีคุณประโยชน์ในฐานะตัวอย่างที่ไม่ควรดำเนินการตามออกไปจากนี้ยังมีส่วนของการสาธิตเทียบเคียง ระหว่างพื้นที่ก่อนและหลังการพัฒนา และการปรับปรุง ดัดแปลง ภูมิปัญญาท้องถิ่น อันทรงคุณค่าที่มีอยู่ดั้งเดิมมาใช้ให้เป็นประโยชน์ เพื่อที่เกษตรกรจะได้นำไปเป็นต้นแบบ และเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพที่เหมาะสม เพื่อชีวิตความเป็นอยู่ และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังที่ได้มีพระราชดำรัส ในเรื่องนี้ว่า

“...เป็นศูนย์ฯ หรือเป็นที่แห่งหนึ่งที่รวมการศึกษา เพื่อคิดว่าทำอะไรจะพัฒนาได้ผล ...”

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต”

นอกจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริจะสาธิต “ตัวอย่างแห่งความสำเร็จ” ในด้านการพัฒนาเกษตรกรรมและการอาชีพ เพื่อเป็น “ต้นแบบ” ให้เกษตรกรและประชาชนที่สนใจนำไปใช้เป็นแนวทาง เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานของตนเองแล้วภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้นเอง ยังมีกิจกรรมด้านการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิจัย ทั้งในด้านวิทยาศาสตร์ การเกษตร ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านธรณีวิทยา อุทกวิทยา รวมตลอดไปถึงด้านการบริหารจัดการและวิทยาศาสตร์ทางสังคมอีกด้วย กล่าวโดยสรุป ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ คือ “ชุมทรัพย์ทางปัญญา” ที่รวบรวมสรรพวิชาการในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและเป็นรากฐานสำคัญของการดำรงชีวิต และการสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนและชุมชนทั้งในเรื่องของเทคนิควิชาการสมัยใหม่ ควบคู่กันไปกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูและนำ “ภูมิปัญญา” ดั้งเดิมของชุมชนในภูมิกษณนั้น นำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ดังนั้น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงเป็นเสมือน “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” คือมิได้เป็นเพียงสถานที่ที่เก็บรวบรวมและแสดงสิ่งของเท่านั้น หากเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีความเคลื่อนไหว มีกิจกรรมต่อเนื่อง โดยกระทำในสภาพที่เป็นจริงภายใต้ปัญหา

ข้อจำกัดและสภาพทางภูมิศาสตร์ตลอดจนลักษณะทางสังคมวัฒนธรรม (Socio-Cultural) ของผู้คนในชุมชนนั้นๆ ด้วย การจำลองย่อส่วนสภาพทางกายภาพและสังคมของภูมิภาคหนึ่งมาไว้ ณ สถานที่แห่งเดียว และดำเนินการพัฒนาระดับ เพื่อให้ทั้งพื้นที่และคุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้นนั้น นับเป็นความชาญฉลาดและเป็นพระอัจฉริยภาพยิ่งใหญ่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงได้รับการยกย่องว่า “เป็นนักทำงานและนักพัฒนาผู้ยิ่งใหญ่พระองค์หนึ่ง” ทรงมีพระราชดำรัส เกี่ยวกับบทบาทของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในเรื่องนี้ว่า

“...ศูนย์ศึกษาฯ นี้ เป็นคล้ายๆ พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต ที่ใครๆ จะมาดูว่าทำอะไรกัน...”

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ “ระบบการบริการเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว” (One stop services for the farmers)

ในอดีตที่ผ่านมา งานบริการที่จะให้แก่ประชาชนและชุมชน จะเป็นเรื่องที่มีขั้นตอนและสลับซับซ้อนอยู่ไม่น้อย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการให้บริการ งานส่งเสริมเผยแพร่ งานให้ความรู้และการให้ความสงเคราะห์ และหากจะเป็นการให้บริการในหลายด้านหลายแขนงวิชาพร้อมๆ กัน ก็จะเป็นการยุ่งยากหลายเท่าทวีคูณเพราะเกี่ยวพันกับหลายหน่วยงาน เกษตรกรที่ต้องการความรู้และการสงเคราะห์ช่วยเหลือในด้านการทำมาหากิน อาจต้องเสียเวลาเดินทางไปติดต่อขอรับบริการจากหลายหน่วยงาน และแต่ละหน่วยงาน ก็อยู่ไกลต่างสถานที่กัน ทำให้เป็นปัญหาอุปสรรคแก่การแสวงหาความรู้และรับบริการเป็นอย่างยิ่ง ด้วยข้อเท็จจริงเหตุผลดังกล่าวนี้ วัตถุประสงค์หลักสำคัญอีกประการหนึ่งของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ก็คือบทบาทในการทำหน้าที่ “ระบบการบริการเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว” (one stop services for the farmers) กล่าวคือ เกษตรกรและประชาชนผู้สนใจสามารถก้าวเข้าไปในพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตแห่งใดแห่งหนึ่งซึ่งมีอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศตามสะดวก และขอรับบริการตั้งแต่เรื่องการใช้พื้นที่ด้านการเกษตร ด้านน้ำ ด้านเมล็ดพันธุ์พืช ด้านการตลาด และอื่นๆ ที่เกี่ยวกับวงจรชีวิตและการทำมาหากิน ตลอดจนการฝึกอบรม โดยเสียเวลาเพียงครั้งเดียว ณ ที่แห่งเดียว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชกระแสในเรื่องนี้ ไว้ครั้งหนึ่งว่า

“...ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นศูนย์ที่รวบรวมกำลังทั้งหมดของเจ้าหน้าที่ทุกกรมกองทั้งในด้านเกษตรหรือในด้านสังคม ทั้งในด้านหางานการส่งเสริมการศึกษาอยู่ด้วยกันก็หมายความว่าประชาชนซึ่งจะต้องการทั้งหลายก็สามารถที่จะมาดู ส่วนเจ้าหน้าที่จะให้ความอนุเคราะห์แก่ประชาชนก็มาอยู่พร้อมกันในที่เดียวกัน ซึ่งเป็นสองด้าน ก็หมายความว่าสำคัญปลายทางคือ ประชาชนจะได้รับประโยชน์...”

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ “รูปแบบใหม่ของการบริหารจัดการ”

หากมองในลักษณะวิเคราะห์ของรูปแบบการบริหารจัดการเชิงองค์กรแล้ว จะพบว่า ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ คืออุบัติการณ์ครั้งแรก ของการจัดการรูปแบบการบริหารราชการแผ่นดินไทย ที่รวมเอากิจกรรมและการดำเนินงานของหน่วยงานหลายหน่วยงาน เข้าไว้ด้วยกัน เป็นลักษณะ “รวมศูนย์” และยิ่งไปกว่านั้น ยังมีส่วนของเอกชน และองค์กรที่มีใช้ รัฐบาลร่วมประสานการดำเนินงานอยู่ด้วย โดยที่มีได้มีหน่วยงานใดเป็นเจ้าของหรือมีอำนาจ เบ็ดเสร็จในการควบคุมโครงการ จะมีเพียงหน่วยงานกลางซึ่งเป็นแกนกลางในการประสานการดำเนินงาน คือ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) และสำนักงานเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเท่านั้น การดำเนินงานในรูปแบบดังกล่าว เป็นการผสมความร่วมมือร่วมใจกันทำงานเพื่อให้บริการประชาชน โดยปรับลดอัตตวิสัยของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งมักคุ้นเคยกับความเป็นเจ้าของและอำนาจหน้าที่เบ็ดเสร็จของแต่ละส่วนงานเป็นเอกเทศ การจัดรูปแบบการบริหารศูนย์ฯ โดยมีได้มีหน่วยงานใดเป็นเจ้าของ หากแต่ร่วมมือร่วมใจกันทำงานเพื่อให้ผลประโยชน์ตกอยู่กับประชาชน ตามพระราชดำรินั้น เป็นปรัชญาการทำงานแนวใหม่ ที่ยังไม่เคยมีปรากฏมาก่อนในประวัติการบริหารราชการแผ่นดินของไทย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชกระแสในเรื่องนี้ว่า

“...กรมกองต่างๆ ที่เกี่ยวกับชีวิตประชาชนทุกด้านของการพัฒนา สามารถมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประองคองกัน ประสานงานกัน...”

ลำดับประวัติความเป็นมาของการก่อกำเนิด ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้ง ๖ แห่ง ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ “พิพิธภัณฑธรรมชาติที่มีชีวิต” ทั้ง ๖ แห่ง มีลำดับประวัติความเป็นมาของการก่อกำเนิดก่อนหลังต่างระยะเวลากัน* โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนา ที่ตั้งขึ้นเป็นแห่งแรกและตามลำดับมาดังนี้คือ

๑.-ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๒๒

๒. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๔

๓. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๔

๔. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๕

๕. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๕

๖. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๖

ความเป็นมาของการก่อตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๑. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ศูนย์การศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา จัดตั้งขึ้นตามพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ มีพื้นที่รวมประมาณ ๑,๘๕๕ ไร่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริมีภารกิจหลักในด้านการปรับปรุงและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การปรับปรุงบำรุงดิน การปลูกป่าไม้และการพัฒนาปศุสัตว์ การจัดตั้งธนาคาร โค-กระบือ การส่งเสริมด้านการประมง การพัฒนาต้นไม้ดอกไม้ผล และการจัดการด้านสหกรณ์ เป็นต้น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีศูนย์สาขาชื่อ โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณเขาชะโรง จังหวัดนครนายก และโครงการพัฒนาส่วนพระองค์ที่อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี

๒. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ศูนย์ศึกษาพัฒนาพิภพทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ที่ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส มีกำเนิดขึ้นจากการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริระหว่างแปรพระราชฐานประทับ ณ พระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ ระหว่างวันที่ ๑๘ สิงหาคม - ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ มีพื้นที่ดำเนินการที่เป็นที่ตั้งศูนย์ศึกษาฯ ประมาณ ๑,๗๔๐ ไร่ แบ่งเป็นอาคารสำนักงานและแปลงสาธิต ๒๐๒ ไร่ แปลงวิจัยทดลองในพื้นที่พรุ ๓๐๘ ไร่ พื้นที่สวนยางเขาสำนัก ๒๐๐ ไร่ พื้นที่อ่างเก็บน้ำไกล่บ้าน ๑,๐๓๐ ไร่ กับทั้งยังมีพื้นที่พรุในจังหวัดนราธิวาสเป็นเนื้อที่ ประมาณ ๒๖๑,๘๖๐ ไร่

ภารกิจหลักของศูนย์ฯ แห่งนี้ ได้แก่ การศึกษา วิจัย และการพัฒนาสภาพของดิน ที่มีปัญหาและใช้ประโยชน์ไม่ได้ให้นำกลับมาใช้เป็นประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรมได้อีก เช่น การพัฒนาดินอินทรีย์และดินที่เปรี้ยวจัด การใช้น้ำชะล้างกรดจากดิน การพัฒนาพื้นที่ป่าพรุ การอนุรักษ์

และบำรุงพันธุ์ไม้ในป่าพรุ การทดลองด้านประมงและเลี้ยงสัตว์ ตลอดจนไม้ดอกไม้ประดับ เป็นต้น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง มีศูนย์สาขาอยู่ ๔ แห่งคือ

๒.๑ โครงการสวนยางเขาคันทรง อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

๒.๒ โครงการพัฒนาหมู่บ้านปิเนมุดอ อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

๒.๓ โครงการหมู่บ้านเกษตรปศุสัตว์มูโนะ อำเภอดากไบ จังหวัดนราธิวาส

๒.๔ ศูนย์สาขที่บ้านโลกอิฐ – โลกโน บ้านยูโย อำเภอดากไบ จังหวัดนราธิวาส

๓. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ก่อกำเนิดและตั้งอยู่ที่ตำบลสนามไชย อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี จากการที่ได้พระราชทานพระราชดำริเมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ ว่า “...ให้พิจารณาพื้นที่ที่เหมาะสมจัดทำโครงการพัฒนาด้านอาชีพการประมงและการเกษตรในเขตพื้นที่ชายฝั่งตะวันออกของจังหวัดจันทบุรี” ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แห่งนี้ มีพื้นที่โครงการประมาณ ๓๖,๐๐๐ ไร่ ดำเนินกิจกรรมด้านคันคว่ำ ศึกษา ทดลอง วิจัย และสาธิตการพัฒนาและอนุรักษ์สภาพแวดล้อมชายฝั่ง การบำบัดน้ำเสียจากการเลี้ยงกุ้งกุลาดำ การอนุรักษ์และรวบรวมพันธุ์ไม้ป่าชายเลน การวิจัยและทดสอบระบบการเกษตรผสมผสาน การส่งเสริมความรู้ในเรื่องการสหกรณ์ การอบรมด้านปศุสัตว์ เป็นต้น

๔. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริตั้งอยู่ที่บ้านนานกเค้า ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ก่อกำเนิดขึ้นจากการที่ได้มีพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๕ ต่อมาภายหลังได้มีมติคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งคณะกรรมการบริหาร โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริขึ้น เมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๖

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ มีพื้นที่โครงการประมาณ ๒,๓๐๐ ไร่ และเขตปริมาตรเพื่อการพัฒนาอีกประมาณ ๑๑,๐๐๐ ไร่ ภารกิจหลักคือการพัฒนาระบบชลประทาน พัฒนาระบบการปลูกพืชเศรษฐกิจ การทดสอบพันธุ์ข้าวไร่ การศึกษาระบบนิเวศวิทยาของป่า การปรับปรุงบำรุงดินและการพัฒนาส่งเสริมด้านปศุสัตว์และประมง เป็นต้น

๕. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ก่อกำเนิดจากการที่ได้มีพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ ให้พิจารณาดำเนินการจัดตั้งศูนย์ฯ ขึ้นที่บริเวณพื้นที่ป่าขุนแม่กวาง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีพระราชประสงค์ที่จะให้เป็น

ศูนย์กลางในการศึกษา ทดลอง แสวงหารูปแบบในการพัฒนาพื้นที่บริเวณต้นน้ำลำธารของภาคเหนือ เพื่อเป็น “ต้นแบบ” ในการพัฒนาลุ่มน้ำอื่นๆ ในภูมิภาค โดยใช้ระบบชลประทานเข้าเสริม การปลูกไม้ ๓ อย่าง เพื่อให้ก่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและเน้นเรื่องการพัฒนาป่าไม้พื้นที่ต้นน้ำลำธารให้สมบูรณ์เป็นหลัก และให้ปลายทางเป็นการศึกษาด้านประมงตามอ่างเก็บน้ำ

ศูนย์ฯ แห่งนี้มีพื้นที่ดำเนินการประมาณ ๘,๕๐๐ ไร่ เดิมเป็นพื้นที่แห้งแล้ง ทुरกันดาร จึงปลอดจากการบุกรุก ภายหลังการพัฒนาตามโครงการประสบผลสำเร็จอย่างดี กลายเป็นที่อุดมสมบูรณ์และเป็นพื้นที่สีเขียวกลายเป็นสถานที่ศูนย์ศึกษาฯ แห่งหนึ่ง ที่เป็นที่น่าสนใจกันอย่างมาก เป็นสถานที่ศึกษา คูงาน และเยี่ยมชมจากผู้นำและประมุขของประเทศต่างๆ นับครั้งไม่ถ้วน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีศูนย์สาขา ๕ แห่ง ประกอบด้วย

๕.๑ โครงการศูนย์บริการการพัฒนาขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ผลบ้านไร่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่

๕.๒ โครงการพัฒนาเบ็ดเสร็จลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำปิงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน อำเภอจอมทอง อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่

๕.๓ โครงการพัฒนาพื้นที่ป่าขุนแม่กวางอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

๕.๔ โครงการพัฒนาดอยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

๕.๕ โครงการพัฒนาพื้นที่ห้วยลานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

๖. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ที่ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เดิมเป็นเขตพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน อันเป็นที่ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการประกาศให้เป็นที่หลวงและเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ ภายหลังมีประชาชนเข้าบุกรุกแผ้วถางทำลายป่า เพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างผิดหลักวิชาการ จึงกลายเป็นที่อับฝนแห้งแล้งเกิดการพังทลายของผิวดิน และขาดความอุดมสมบูรณ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชกระแสในเรื่องนี้ว่า

“...หากปล่อยทิ้งไว้ จะกลายเป็นทะเลทรายในที่สุด...”

จึงได้มีพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๖ ให้พัฒนาพื้นที่ดังกล่าว เป็นศูนย์ศึกษาการพัฒนาด้านป่าไม้เอนกประสงค์ ศึกษารูปแบบการพัฒนาเกษตรกรรมที่เหมาะสม ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และปลูกป่า จัดหาแหล่งน้ำ ศึกษาระบบป้องกันไฟป่า ระบบ “ป่าเปียก” และให้ราษฎรที่บุกรุกแสวงหาที่ทำกินโดยมิชอบ เข้าร่วมในกิจกรรมของโครงการ เพื่อร่วมกัน พัฒนา อนุรักษ์ และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างถูกต้องเกื้อกูลกัน ระหว่างคนกับธรรมชาติ ต่อไป

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีพื้นที่โครงการ ประมาณ ๔๒,๖๔๐ ไร่ โดยมีศูนย์สาขาอยู่ที่ โครงการศึกษาวิธีฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

สรุปได้ว่า ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั่วทุกภูมิภาคทั้ง ๖ แห่ง ทั่วประเทศไทย รวมทั้ง ศูนย์สาขาต่างๆ ข้างต้นนั้น คือ “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” ของการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ กัน เป็น “ต้นแบบ” ซึ่งเกษตรกรและผู้สนใจจะนำไปเป็นแนวทางการดำเนินการได้ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามสมควรแก่สภาพ เพื่อให้เป็นรากฐานการพัฒนาตนเอง ครอบคลุม และชุมชนให้เข้าสู่ระดับของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สูงขึ้นไปได้ในอนาคต ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นคง แข็งแรงแก่ประเทศชาติเป็นองค์รวม และศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ยังเป็นต้นแบบของการบริหารที่เป็นการรวมศูนย์ โดยนำเอาส่วนราชการที่เกี่ยวข้องหลากหลายหน่วยงานมารวมไว้ และช่วยกันดำเนินงานโดยมิได้มีหน่วยงานใดเป็นเจ้าของ หากแต่ร่วมมือร่วมใจกันทำงาน เพื่อผลประโยชน์ตกอยู่แก่ประชาชนอย่างมหาศาล และก่อคุณูปการใหญ่หลวงแก่ประเทศชาติเป็นส่วนรวม

บันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกับกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร

บันทึกข้อตกลงความร่วมมือฉบับนี้ ทำขึ้นระหว่างสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงาน กสศ.) โดยเลขาธิการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกับกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) โดยเลขาธิการกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า “ภาคีความร่วมมือ” เจตนารมณ์ที่จะเน้นจุดเริ่มต้นความร่วมมือในการดำเนินงานร่วมกันให้เกิดเป็นรูปธรรมเพื่อสนับสนุนแนวทางการรักษาความมั่นคงสถาบันหลักของชาติภายใต้ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

๑. วัตถุประสงค์

๑.๑ เพื่อเป็นแนวทางความร่วมมือด้านการรักษาความมั่นคงสถาบันหลักของชาติ โดยให้บุคลากรในสังกัดสำนักงาน กสน. ทุกระดับ และประชาชนได้ตระหนักรู้และเกิดความภาคภูมิใจ

๑.๒ เพื่อเป็นการขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ประชาชนอย่างแพร่หลาย

๑.๓ เพื่อเข้าถึงคุณค่าและความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ของประเทศไทย

๑.๔ เพื่อให้ความร่วมมือในการจัดตั้งหมู่บ้านเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาท

๒. แนวทางการดำเนินงานและกิจกรรมความร่วมมือของทั้งสองหน่วยงาน ภาควิความร่วมมือได้ร่วมกันกำหนดแนวทางการดำเนินงานและกิจกรรม ดังนี้

๒.๑ แต่งตั้งคณะทำงานประสานความร่วมมือ เพื่อร่วมกันกำหนดนโยบายแผนงาน ปฏิบัติการระหว่างภาควิความร่วมมือและแสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ

๒.๒ ประสานงานและให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน ในการดำเนินงานขับเคลื่อนการเผยแพร่องค์ความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการทรงงาน รวมทั้งสร้างสำนึกความหวงแหนให้กับสถาบันหลักของชาติ โดยผ่านการกลไกทางการศึกษาของสำนักงาน กสน.

๒.๓ ร่วมกันดำเนินการอื่นใดตามที่คณะทำงานประสานความร่วมมือด้านนโยบายแผนงานและปฏิบัติการภาควิความร่วมมือนำเสนอ

๓. ระยะเวลาการดำเนินงาน

บันทึกข้อตกลงความร่วมมือฉบับนี้ให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ มีกำหนดระยะเวลา ๒ ปี

๔. การแก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือการยกเลิกข้อตกลง

หากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดหรือทั้งสองฝ่ายประสงค์จะแก้ไขรายละเอียดฉบับที่ข้อตกลงความร่วมมือให้เป็นประการใดแล้ว จะต้องแจ้งให้อีกฝ่ายหนึ่งรับทราบก่อนดำเนินการเปลี่ยนแปลง เมื่อทั้งสองฝ่ายเห็นชอบร่วมกัน ในประเด็นที่ขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงยกเลิกความร่วมมือดังกล่าว ให้บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรและมีผลบังคับใช้ในเวลาที่ตกลงร่วมกัน หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความต้องการที่จะยกเลิกข้อตกลงความร่วมมือนี้ จะต้องแจ้งให้ทั้งสองฝ่ายทราบล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษรไม่น้อยกว่า ๖๐ วัน

๕. การลงนามความร่วมมือ

เพื่อแสดงเจตนารมณ์และความตั้งใจในการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือฉบับนี้ ภาควิชาความร่วมมือทั้งสองหน่วยงานได้ทำความเข้าใจและยอมรับข้อตกลงแล้วจึงได้ลงลายมือชื่อต่อหน้าพยานไว้เป็นหลักฐานและถือไว้ฝ่ายละหนึ่งฉบับ

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นต้นไป

แนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิ

วิวัฒน์ ศัลยกำธร (อ.ยักษ์)

กว่า ๓๐ ปีที่ “วิวัฒน์ ศัลยกำธร” หรือที่รู้จักในนาม “อ.ยักษ์” ประธานมูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติ มีแนวความคิดว่า การที่จะให้เกษตรกรพ้นจากความจน โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อยนั้น จะต้องเดินตามรอยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน ด้วยการทำการเกษตรตามแนว “ทฤษฎีใหม่ เศรษฐกิจพอเพียง” นั่นเอง

ความคิดนั้นได้บรรเจิดขึ้นเมื่อครั้งที่เขายังถวายงานรับใช้ใต้เบื้องพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในฐานะที่รับราชการใกล้ชิดติดพระองค์ ในหน่วยงานสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อ ๓๐ ปีก่อน ในที่สุด ความฝันของ อ.ยักษ์ เริ่มเห็นเงาร่างแห่งความเป็นจริง เขาเนรมิตพื้นที่ร้างที่มีสภาพเป็นดินดานกว่า ๔๐ ไร่ ของพี่ชายที่รับราชการครู ที่บ้านมาบเอื้อง ต.หนองบอนแดง อ.บ้านบึง จ.ชลบุรี มาปลูกหญ้าแฝก ใช้เครื่องระเบิดดินดาน ขุดสระน้ำ ทดลองปลูกพืชผัก ทำนา มาตั้งแต่ปี ๒๕๒๖ และมาตั้ง “ชมรมกสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง” เมื่อปี ๒๕๓๕

ต่อมายกฐานะอีกครั้งเป็นศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง ในปี ๒๕๔๑ จนมีพรรคพวกให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ เพื่อจดทะเบียนเป็นมูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติในปี ๒๕๔๔ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสถานที่ฝึกอบรมเกษตรกรทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อนบ้าน เสมือนหนึ่งของศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง เป็นกองบัญชาการของ อ.ยักษ์ ที่จะส่งเสริมให้เกษตรกรทำการเกษตรตามแนว “ทฤษฎีใหม่ เศรษฐกิจพอเพียง” ของในหลวงนั่นเอง “เมื่อครั้งที่ผมรับใช้ใต้เบื้องพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เวลาผมไปบรรยายให้เกษตรกรฟังเกี่ยวกับการทำเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ เศรษฐกิจพอเพียง เกี่ยวกับประโยชน์ของป่าไม้ ก็ไม่มีใครเชื่อหาว่า ผมมีเงินเดือนกิน มีน้ำมันหลวงให้ใช้ก็พูดได้ ระดับผู้บริหารองค์กร ข้าราชการก็ไม่สนใจหาว่าทฤษฎีของ อ.ยักษ์ จะให้คนอยู่อย่างลำบาก ขณะที่ผู้คนในสังคมต้องการรวย ต้องการความสบาย พูดไปทำให้เลือดขึ้นหน้า เลยคิดว่า ผมจะทำให้ดู ผมเลยทดลองทำก่อนในพื้นที่ร้างของพี่ชาย ๔๐ ไร่ ที่ตรงนั้นปลูกอะไรไม่ขึ้น ผมลองใช้ทุนเองเท่าที่มีอยู่ลงมือพัฒนาเรื่อยๆ กะว่าจะปลูกป่า

และทำนา เลี้ยงปลา พอมีเวลาวันหยุด ผมก็ไปที่มาบเอื้อง กระทั่งผมลาออกจากราชการในปี ๒๕๓๕ จึงลงมือทำอย่างจริงจัง เพื่อนฝูงที่สนิทสนมมาเห็นหาว่าผมบ้า แนะนำให้ไปตรวจที่โรงพยาบาลบ้า แม้พี่ชายผมเอง “ไม่เชื่อว่าผมจะทำได้” อ.ยักษ์ ย้อนที่มาของศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง

เวลาผ่านไป ๓ เดือนเมล็ดพันธุ์ที่หว่านลงดิน เริ่มงอกงาม จนล่วงเลยไป ๖ เดือน เพื่อนฝูงที่เคยสบประมาทกลับมาชื่นชม ทำให้เขามีกำลังใจมากขึ้น เกษตรกรใกล้เคียงที่เห็นผลงานต่างไปศึกษาและสอบถามว่าสามารถปลูกพืชบนดินดานได้อย่างไร ไม่นานนักผู้คนที่ทยอยเข้าไปดูงานเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ อ.ยักษ์ ตัดสินใจจัดอบรมทำเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่เศรษฐกิจพอเพียงครั้งแรกในปี ๒๕๔๑ ในจำนวนนี้มีผู้บริหารของชมพรคาบาน่า รีสอร์ท อ.เมือง จ.ชุมพร ด้วย มาอบรมเป็นชุดแรกด้วย และนำไปปฏิบัติสามารถให้กิจการรีสอร์ทฟาร์มวิถุติเศรษฐกิจจตกต่ำในปี ๒๕๔๐ ได้ จนกลายเป็นข่าวใหญ่โตในเวลาต่อมา ช่วงแรกนั้น อ.ยักษ์ บอกว่า มีการพัฒนาขึ้นทีละอย่างสองอย่างเท่าที่มีกำลัง ต่อมาลูกศิษย์แต่ละรุ่นมาช่วยแรง ใครมีเงินก็มาสมทบ จนสามารถจัดการภายในศูนย์อย่างมีระบบและสัดส่วน เพื่อให้สอดคล้องในการปฏิบัติของแต่ละหลักสูตรอย่างลงตัว ประกอบด้วยพื้นที่ส่วนที่เป็นป่า ๓ อย่างประโยชน์ ๔ อย่าง คือปลูกไม้ยืนต้น ใช้ทำบ้านทำฟืน ปลูกไม้ผลไว้กิน และพืชผักสวนครัวไว้ประกอบอาหารและสมุนไพร ไม้ทั้ง ๓ ชนิด จะให้ประโยชน์อย่างมหาศาลอีกอย่างหนึ่งคือสร้างความสมดุลให้ระบบนิเวศ หรือความร่มรื่นแก่ผิวโลกด้วย

นอกจากนี้แล้วยังมีพื้นที่ใช้สำหรับแหล่งน้ำเป็นสระขนาดใหญ่ราว ๖ ไร่ สร้างเป็นลำธารยาวอีก ๔ ไร่ ภายในสระมีการเลี้ยงกินพืชหลายชนิด ที่เหลือเป็นส่วนของอาคารที่ใช้เป็นสำนักงาน ห้องประชุม ห้องฝึกอบรม โรงเรือน ร้านค้าที่ขายผลิตภัณฑ์ของศูนย์ รวมถึงเรือนพักของผู้ที่มาอบรมด้วย ในแต่ละรุ่นไม่ต่ำกว่า ๑๐๐ คน กระจายอยู่ตามส่วนต่างๆ และทุกพื้นที่จะมีถนนตัดผ่านคดเคี้ยวไปสู่จุดต่างๆ อย่างสวยงาม ปัจจุบันศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้องอยู่ภายใต้การดูแลและดำเนินการโดยมูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติ ที่มี อ.ยักษ์ เป็นประธาน และนับเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ เศรษฐกิจพอเพียง อย่างครบวงจร มีหลักสูตรที่อบรมมากมาย ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรผู้ระบบเศรษฐกิจพอเพียง หลักสูตรการพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงสู่การพึ่งตนเองตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง หลักสูตรการพัฒนาเยาวชนสู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง, การเลี้ยงกุ้งด้วยเทคโนโลยีชีวภาพ เทคโนโลยีการผลิตส้มด้วยชีวภาพ, การจัดการน้ำเสียและขยะด้วยเทคโนโลยีชีวภาพ, เทคโนโลยีการผลิตไม้ผลอินทรีย์, การจัดทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมตามแนวพระราชดำริ, เทคนิคการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์สู่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และหลักสูตรป่าฟืนบ้านชุมชน เป็นต้น

ทุกหลักสูตรนั้น อ.ยักษ บอกว่า เน้นให้เข้าใจถึงปรัชญา หลักการ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม การวิเคราะห์ สังเคราะห์ การสร้างภาวะผู้นำ การปรับเปลี่ยนวิธีคิด การสร้างจิตสำนึกใหม่แบบพึ่งตนเอง การเรียนรู้กระแสการเปลี่ยนแปลง และรู้เท่าทัน โดยผู้ที่เข้าอบรมในศูนย์แห่งนี้แต่ละหลักสูตรมีระยะเวลาที่แตกต่างกันไป ตั้งแต่หลักสูตรเรียนรู้ ๒ วัน ๑ คืน ถึง ๘ วัน ๗ คืน หรือจะฝึกจนชำนาญถึง ๓ เดือนก็ได้ โดยทุกหลักสูตรเรียนฟรีหมด เนื่องจากช่วงหลังนี้มีงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐด้วยจำนวนหนึ่ง “ที่ผ่านมานโยบายด้านการเกษตรของรัฐบาลหลงทาง ทำให้เกษตรกรหันไปให้ความสำคัญกับการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เน้นเข้าสู่อุตสาหกรรม มีการใช้สารเคมี ทั้งยาฆ่าแมลง ปุ๋ย ส่งผลให้ต้นทุนสูงเป็นเงาตามตัว พอมีปัญหาไม่ว่าจะเป็นด้านราคา หรือโรคระบาด รวมถึงภัยพิบัติต่างๆ กระทบตามๆ กัน ตรงนี้แหละที่ผมจะเปลี่ยนทัศนคติใหม่ ให้หันมาใช้หันมาทำเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ เศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงของเรา ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก ต้นมะม่วงตาย ต้นขนุนยังมีเรามากินตลอดปี 'ไม่อดตายครับ'” อ.ยักษ กล่าวอย่างมั่นใจ

กาลเวลาผ่านไป ๒๐ ปีเต็มๆ นับจากที่ อ.ยักษ ลาออกจากราชการ มุ่งมั่นที่จะให้เกษตรกรเปลี่ยนวิถีชีวิตจากเดิมทำเกษตรแบบใช้สารเคมี มาเป็นเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ เศรษฐกิจพอเพียงของในหลวง ผู้ที่ผ่านการอบรมมานับร้อยๆ รุ่น แต่ละรุ่นไปเปิดศูนย์เครือข่ายร่วมแล้วกว่า ๘๐ ศูนย์ในจำนวนนี้เป็นศูนย์ที่คณะกรรมการของเครือข่ายมองว่ามีความเข้มแข็ง แล้วราว ๖๐ ศูนย์และศูนย์ที่ได้ตามมาตรฐานศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง กว่า ๒๐ ศูนย์ โดยแต่ละศูนย์ อ.ยักษต้องเดินทางไปเป็นที่เลี้ยง ช่วยแนะนำ และบรรยายให้ความรู้โดยไม่คิดค่าตัวแต่อย่างใด “ตอนนี้ถ้าเป็นศูนย์ที่บริหารจัดการที่ดี มีงบประมาณ ผู้ดูแลศูนย์มีฐานะดี เขาอาจจะออกค่าเดินทาง ที่พักให้ แต่ถ้าเป็นกลุ่มของเกษตรกร ผมใช้เงินจากที่ไปบรรยายตามสถาบันต่างๆ ให้มา เงินบำเหน็จบ้าง บางครั้งต้องออกเงินซื้ออุปกรณ์บางอย่างให้ด้วย” ประธานมูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติ กล่าว แม้วันนี้ “ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง” ได้จัดระบบอย่างลงตัว และมีผู้ที่เชี่ยวชาญในด้านการฝึกอบรมที่ “วิวัฒน์ ศัลยกำธร” ปั่นมา และมีผู้เข้าอบรมจำนวนมาก แต่บทบาทของเขาไม่ได้หยุดนิ่งเพียงตรงนั้น หากแต่ละวันหากมีเวลาเขาจะออกเดินสายไปบรรยาย และอบรมเกษตรกรตามศูนย์ย่อยต่างๆ ทั่วประเทศ พร้อมกับการทำหน้าที่ในฐานะประธานกรรมการขับเคลื่อนการศึกษา สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) โดยมีความมุ่งหวังว่า อย่างน้อยเกษตรกรสามารถใช้ชีวิตอย่างมีความสุขอยู่อย่างพอเพียง ตามแบบฉบับของการเกษตรตามแนว “ทฤษฎีใหม่ เศรษฐกิจพอเพียง” ของในหลวงนั่นเอง (komchadluek.net, ออนไลน์, ๒๕๖๐.)

ศาสตราจารย์นายแพทย์ ประเวศ วะสี

ปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามความหมายของ ศาสตราจารย์นายแพทย์ ประเวศ วะสี เป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญแห่งชาติ หรือเป็นหนึ่งในระเบียบวาระริบด่วนของชาติ อันประกอบด้วย

๑. สร้างคุณค่าและจิตสำนึกใหม่
๒. สร้างเศรษฐกิจพอเพียง
๓. ปฏิรูประบบเศรษฐกิจมหภาคและการเงิน
๔. ปฏิรูประบบรัฐ ทั้งการเมืองและระบบราชการ
๕. ปฏิรูปการศึกษา
๖. ปฏิรูปสื่อ
๗. ปฏิรูปกฎหมายที่เมื่อเชื่อมโยงกันแล้วจะทำให้ประเทศไทยมีฐานที่เข้มแข็งและเติบโตต่อไปได้อย่างสมดุล

เศรษฐกิจพอเพียงมีลักษณะเป็นเศรษฐกิจสายกลาง หรือเศรษฐกิจแบบมัชฌิมา ปฏิปทาที่เชื่อมโยง/สัมพันธ์กับความเป็นครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เป็นเศรษฐกิจที่บูรณาการเชื่อมโยงชีวิตจิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความเป็นประชาสังคม ดังนั้นจึงอาจเรียกชื่อปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงได้ในชื่ออื่นๆ เช่น เศรษฐกิจพื้นฐาน เศรษฐกิจดุลยภาพ เศรษฐกิจบูรณาการ หรือเศรษฐกิจศีลธรรม

เศรษฐกิจพอเพียง จึงมีความหมายความพอเพียงอย่างน้อย ๗ ประการ คือ พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน

๑. จิตใจพอเพียง รักเอื้ออาทรผู้อื่น
๒. สิ่งแวดล้อมพอเพียง อนุรักษ์ และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมที่จะเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ
๓. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง รวมตัวกันแก้ปัญหาดังกล่าว เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม
๔. ปัญญาพอเพียง เรียนรู้ร่วมกัน เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก
๕. ตั้งอยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง เพราะเศรษฐกิจที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมจึงจะเป็นเศรษฐกิจที่มั่นคง
๖. มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ผันผวนอย่างรวดเร็วจนกระทั่งมนุษย์ไม่สามารถรับได้

กล่าวได้ว่าปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในทัศนะของ ศ.นพ.ประเวศ วะสี นอกจากจะเป็นแนวคิดทางเศรษฐกิจที่มีคุณลักษณะเด่น คือ นอกจากความเอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์ หรือมิติมนุษย์ (Human dimension) โดยอนุรักษัทรพยากรและสิ่งแวดล้อมในกระบวนการผลิตแล้ว ยังต้องครอบคลุมถึงแนวคิดด้านศีลธรรมและจิตใจไปพร้อมๆ กันด้วยแล้ว กิจกรรมทางเศรษฐกิจพอเพียงสามารถทำได้หลากหลาย เช่น การทำเกษตรผสมผสานที่สามารถพึ่งพิงตนเองได้ รวมถึงน้ำซึ่งเป็นปัจจัยในการผลิต เป็นเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมี จึงไม่ทำให้ธรรมชาติเสียสมดุล ทัศนกรรมและศิลปกรรม ที่เป็นงานฝีมือของครอบครัว เป็นอาชีพที่ทำให้สมาชิกของครอบครัวสามารถอยู่ร่วมกันได้ เกิดความอบอุ่นในครอบครัว อุตสาหกรรมชุมชน เช่น การแปรรูปผลิตผลทางเกษตรโดยชุมชนที่สามารถเชื่อมโยงและส่งขายสู่ตลาดโลก ธุรกิจบริษัทชุมชนที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน และอาจเชื่อมโยงกับธุรกิจภายนอกเพื่อประโยชน์ของชุมชน ศูนย์การแพทย์แผนแพทย์ที่สามารถช่วยให้ชุมชนประหยัดเงินรวมทั้งสร้างรายได้ให้กับชุมชน กองทุนชุมชน เป็นกลไกทางการเงินที่ดำเนินการผ่านกระบวนการทางสังคมของชุมชน เป็นที่น่าสังเกตว่า กิจกรรมทางเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของ ศ.นพ.ประเวศ วะสี นั้นแม้จะมีความหลากหลาย ประเภทและหลากหลายในระดับ แต่กิจกรรมทางเศรษฐกิจเหล่านั้น โดยมากแล้วจะเป็นกิจกรรมทางด้านเกษตร ถึงแม้จะเป็นกิจกรรมค้าขายก็จะเป็นการค้าขายแบบง่ายๆ ซื่อมาขายไปเป็นหลัก และให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจวัฒนธรรม ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเข้มแข็งของชุมชนเชื่อมโยงการกระจายรายได้ที่ดี เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ชาวบ้านปฏิบัติอยู่ เชื่อมโยงกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และคุณค่าอันดีงามของชุมชน

ปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่บนห้ากระแสใหญ่ คือ

๑. กระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตรัสเตือนสติคนไทย ให้มีความพอเพียง พร้อมทั้งพระราชทานเกษตรทฤษฎีใหม่ให้เป็นตัวอย่าง
๒. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ ที่เน้นส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน และความเป็นประชาคม
๓. รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ที่ต้องการปฏิรูปสังคมให้มีรากฐานที่แข็งแรง
๔. พระพุทธศาสนาที่ยึดหลักมัชฌิมาปฏิปทา ความเอื้ออาทร ความสะอาด สงบ สว่าง
๕. วิถีไทย แต่ดั้งเดิมที่เน้นการเอื้ออาทร การมีวิถีชีวิตร่วมกัน หรือการเป็นวัฒนธรรมชุมชน

กล่าวโดยสรุป แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงได้รับความสนใจในฐานะมรดกวิถีที่จะช่วยให้ประเทศไทยพ้นจากวิกฤตที่เกิดจากเศรษฐกิจฟองสบู่ที่สร้างความเป็น “เศรษฐกิจเทียม” หรือ

“เศรษฐกิจแบบแยกส่วน” ที่ค้ำนึ่งถึงแต่เงินแต่ละเลยมิติทางด้านจิตใจ ครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และการเมือง จนนำไปสู่ความล่มสลายทางเศรษฐกิจ อันเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากการสังสมของ

๑. การเมืองการปกครองที่รวมศูนย์อำนาจ ประสิทธิภาพต่ำ คอร์รัปชันสูง

๒. ระบบการศึกษาที่อ่อนแอทางสติปัญญา

๓. สังคมอ่อนแอขาดความเป็นประชาสังคม

ดังนั้น พลังของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงน่าจะอยู่ตรงที่การกระตุ้นให้คนเปลี่ยนวิถีคิด และสร้างความเข้มแข็งให้กับฐานราก ให้ความสำคัญกับสำนึกสาธารณะที่จะรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม ความเป็นมิตรและเอื้ออาทรต่อมวลมนุษยและสรรพสิ่ง

ความเห็นนักเศรษฐศาสตร์

ในบทความเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงกับการวิเคราะห์ตามความหมายของนักเศรษฐศาสตร์” ศ.ดร.อภิชัย พันธเสน ได้สังเคราะห์ความเห็นของนักเศรษฐศาสตร์ที่มีต่อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยค้ำนึ่งถึงบริบททางเศรษฐกิจการเมืองและสังคม ณ ี่ช่วงเวลาต่างๆ เพื่อที่จะสามารถแสดงให้เห็นและเข้าใจถึงพระราชดำรัสได้ถูกต้องยิ่งขึ้น

ศ.ดร.อภิชัย อธิบายว่า นักเศรษฐศาสตร์ต่างให้ความหมายแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันออกเป็นสี่ความหมายด้วยกัน ประกอบด้วย

กลุ่มที่หนึ่ง อธิบายว่าปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่อยู่เหนือแนวคิดเศรษฐศาสตร์ เป็นภูมิปัญญาไทย เป็นทุนทางสังคมของประเทศ เนื่องมาจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมชุมชน และเป็นพื้นฐานระบบเศรษฐกิจของสังคมไทย ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ของประเทศ เป็นปรัชญาแนวคิดที่ประยุกต์นำศาสนามาเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่จะลด “ความอยาก” ลงมาสู่ระดับที่สามารถพึงตนเองได้

ความแตกต่างระหว่างแนวคิดในวิชาเศรษฐศาสตร์กับปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มนี้ มีประเด็นสำคัญอยู่ที่การให้ความหมายของ “ความต้องการของมนุษย์” เนื่องจากในทางวิชาเศรษฐศาสตร์นั้น นิยาม “ความต้องการ” ของมนุษย์ว่าเป็นสิ่งที่ไม่มิตีสิ้นสุด ต่างจากความต้องการในนิยามภายใต้กรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเน้นย้ำการลดความอยากของมนุษย์สู่ความพอดีหรือดุลยภาพ และดุลยภาพในที่นี้แตกต่างจากดุลยภาพในนิยามของวิชาเศรษฐศาสตร์ นักเศรษฐศาสตร์กลุ่มนี้ จึงให้ความเห็นตรงกันว่า ปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเรื่องแนวคิดที่อยู่เหนือแนวคิดของวิชาเศรษฐศาสตร์

กลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มที่มีความเห็นตรงกันว่า ปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีส่วนประกอบที่สำคัญสามส่วนที่เกี่ยวข้องกัน และจะขาดซึ่งส่วนใดส่วนหนึ่งมิได้ คือ ความพอดี ความเสีย และการพึ่งตนเอง ความพอดีในทัศนะของนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มนี้ จะมีลักษณะใกล้เคียงกับดุลยภาพในวิชาเศรษฐศาสตร์ แต่จะเป็นดุลยภาพที่เป็นพลวัต ปรับตัวอยู่ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับสถานะและความเหมาะสมของแต่ละบุคคล ส่วนเรื่องความเสี่ยงนั้น เกี่ยวข้องกับความพยายามในการลด/กระจายความเสี่ยง เพื่อให้เกิดความพอดีอย่างยั่งยืน ดังนั้น การสร้างความสามารถในการพึ่งตนเองให้ได้มากที่สุด คือ ความพยายามในการเพิ่มขีดความสามารถในการควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่ก่อให้เกิดความไม่แน่นอน และลดต้นทุนในการแลกเปลี่ยน ไม่ให้สูงเกินไป อาจกล่าวได้ว่า นักเศรษฐศาสตร์กลุ่มนี้จัดให้ปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับเดียวกับวิชาเศรษฐศาสตร์ อันเป็นแนวคิดที่พยายามนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของปัจเจกชน ชุมชน สังคม และประเทศในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

กลุ่มที่สามเป็นกลุ่มที่มีความเห็นว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก เพราะเป็นการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ภายใต้ข้อจำกัดของรายได้ ภายใต้การบริหาร การกระจายความเสี่ยงอย่างสมดุล และมีการแลกเปลี่ยนอย่างมีประสิทธิภาพ กลุ่มนี้ให้ข้อสังเกตว่า การพึ่งพิงตนเองนั้น อาจทำให้สูญเสียโอกาสที่จะได้รับประสิทธิภาพที่เกิดจากการเน้นความชำนาญเฉพาะอย่าง การพึ่งตนเองในทัศนะของนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มนี้ จึงหมายถึง ความสามารถในการควบคุมปัจจัยเสี่ยงต่างๆ เพื่อลดความเสี่ยงลงให้ได้มากที่สุด และเห็นว่า แม้จะมีการติดต่อค้าขายกับภายนอกและต่างประเทศ หรือการใช้เทคโนโลยีต่างประเทศ หากสามารถควบคุมและรู้เท่าทัน ก็ยังถือว่าเป็นการพึ่งตนเอง เพื่อให้เกิดความพอเพียง ประกอบกับการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เน้นการให้น้ำหนักแก่ความเสี่ยงด้านล่าง ที่จะช่วยให้กลุ่มที่มีอำนาจต่อรองคำสามารถเผชิญและรับแรงกระแทกจากการเปลี่ยนแปลงลงสภาวะแวดล้อมได้อันจะส่งผลกระทบต่อระบบเกิดเสถียรภาพ

กลุ่มที่สี่ เป็นกลุ่มที่ให้ความคิดเห็นอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาประเทศบนพื้นฐานความเป็นอยู่อันควร ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับประเทศตามศักยภาพของประเทศ ในทัศนะของ ศ.ดร.อภิชาติ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไม่อยู่เหนือพุทธเศรษฐศาสตร์ หรืออีกนัยหนึ่งแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพุทธเศรษฐศาสตร์ และพุทธเศรษฐศาสตร์นั้น มีสถานะภาพไม่แตกต่างจากแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์อื่นๆ เช่น แนวคิดเศรษฐศาสตร์แบบมาร์กซ์ และมาร์แชลล์ หรือแบบเคนส์ หากแต่รากฐานวิธีคิดระหว่างพุทธเศรษฐศาสตร์นั้นแตกต่างจากเศรษฐศาสตร์กระแสหลักอื่นๆ ในขณะที่แนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก มีพื้นฐานวิธีคิดในส่วนที่มาจากความเชื่อว่า มนุษย์มีเหตุผลและ

พยายามแสวงหาความพึงพอใจสูงสุด แต่พุทธเศรษฐศาสตร์เชื่อว่า มนุษย์เกิดมาพร้อมกับอวิชาหรือความไม่รู้ อันเป็นต้นเหตุของความไร้เหตุผล “ปัญญา” ที่เกิดจากการรักษาศีลและมีสมาธิจะทำให้ความไร้เหตุผลของมนุษย์ลดลง

ศ.ดร.อภิชาติ ยังอธิบายว่า การที่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เน้นย้ำความพอประมาณ มีเหตุผล หรือการทำให้ดีที่สุด โดยมีการจัดการความเสี่ยงที่เหมาะสม ใช้ได้กับภาคเศรษฐกิจทุกสาขาของประเทศ เนื่องจากแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการยับยั้งหรือลดความโลภ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ดังนั้น เพื่อให้แนวคิดเกิดผล รัฐจำเป็นต้องสร้างกติกา บทลงโทษ หรือมาตรการด้านภาษี และเครื่องมือทางการเงินที่รัฐมีอยู่เพื่อสร้างความพอเพียง จำกัดความโลภให้แก่ผู้ดำเนินการทางเศรษฐกิจบนมาตรการที่เปิดเผย และไม่เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจ อันเป็นสาเหตุของการแสวงหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล

เศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เป็นปรัชญาว่าด้วย การวางรากฐานอันมั่นคง ยั่งยืนของบุคคลและสังคมที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทย โดยไม่จำกัดเฉพาะเกษตรกรเท่านั้น หากแต่ผู้ประกอบสัมมาชีพอื่นๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เพื่อสร้างความเข้มแข็งยั่งยืนให้แก่ฐานรากของตนเองได้ ยิ่งกว่านั้น ยังกล่าวถึง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในฐานะระบบเศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตนเองได้ในระดับพื้นฐานโดยไม่เดือดร้อน จึงจะสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้า และฐานะทางเศรษฐกิจขั้นสูงต่อไปได้ ความสามารถในการอยู่ได้ในระดับพื้นฐานนั้นต้องยึดแนวทางสายกลางเป็นหลักในการดำรงชีวิต เพื่อสร้างความสามารถในการพึ่งตนเอง อันประกอบด้วย

๑. พึ่งตนเองทางจิตใจ มีจิตใจที่เข้มแข็งไม่ท้อแท้แม้ประสบความล้มเหลว หรือความยากลำบาก
๒. พึ่งตนเองทางสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลภายในสังคม
๓. พึ่งตนเองทางทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งทรัพยากรสังคมและเศรษฐกิจ
๔. พึ่งตนเองทางเทคโนโลยี วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับภูมิประเทศและสังคมไทย
๕. พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ สามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น ซึ่งจะสามารถนำไปสู่การพัฒนาประเทศในระดับมหัพภาคต่อไปได้

ในการจะทำให้เกิดผลดังกล่าว บุคคลต้องลดละความฟุ้งเฟ้อ ประกอบอาชีพด้วยความสุจริต การแสวงหาผลประโยชน์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรม ปฏิบัติตนในทางดีและไม่หยุดนิ่งที่จะใฝ่หาความรู้ เพื่อหาหนทางให้ตนเองหลุดพ้นจากความทุกข์ยากที่เป็นอยู่ได้

ดังนั้น ปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล จึงเปรียบได้กับปรัชญาแนวคิดในการสร้างความเข้มแข็ง ยั่งยืนให้กับฐานรากของบุคคล โดยยึดหลักสายกลางในการดำเนินชีวิต บนวิถีแห่งความใฝ่หาความรู้ เพื่อพัฒนาตนเองไปสู่การดำเนินชีวิตด้วยปัญญา บนฐานแห่งการเรียนรู้ อันจะนำพาสังคม และประเทศไทยไปสู่การพัฒนาอย่างบูรณาการ โดยอาศัยฐานทรัพยากรท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของชุมชน บนพื้นฐานของสังคมแห่งการเรียนรู้ และพอเพียงต่อไป

ศ.เสน่ห์ จามริก

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแกนกลางของคุณค่าและจิตสำนึกใหม่ กระบวนทัศน์ใหม่ และวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่บนพื้นฐานของหลักการสังคม อันเป็นรูปธรรมที่จำเป็นต่อการปรับเปลี่ยนแนวคิดและทิศทางการปฏิรูปการพัฒนา ในทัศนะของ ศ.เสน่ห์ จามริก เศรษฐกิจพอเพียง ไม่ใช่แต่เพียง “ระเบียบวาระแห่งชาติ” เท่านั้น หากแต่เป็น “ระเบียบวาระแห่งโลก” ที่จะเป็นกำแพงต้าน “วัฒนธรรมล่าเหยื่อ” ของพลังทุนนิยมและเทคโนโลยีภายใต้ “ระเบียบโลกใหม่” อีกด้วย ในระดับหลักการหรืออุดมการณ์ เศรษฐกิจพอเพียงกระตุ้นให้เกิดการทบทวนหรือฟื้นฟูหลักทฤษฎีเศรษฐกิจและสังคมต่างๆ ขึ้นใหม่ ดังนี้

๑. นิยามความหมาย “เศรษฐกิจ” ที่โดยสารมีความหมายเพื่อสนองความต้องการภายใต้ความจำกัดของทรัพยากร มิใช่เป็นเพียงแต่เรื่องของธุรกิจเพื่อแข่งขันช่วงชิง แสวงหากำไรสูงสุดเท่านั้น

๒. ฟื้นฟูทบทวนแยกแยะระหว่าง “การพัฒนา” ที่หมายถึงการยกฐานะของคนส่วนใหญ่ หรือทั้งหมดกับ “การจำเริญทางเศรษฐกิจ” ซึ่งมุ่งแต่เพียงการสร้างตัวเลข และอัตราการเจริญเติบโต โดยไม่คำนึงถึงการกระจายไปสู่คนส่วนใหญ่ของประเทศ

๓. ทบทวนเรื่องคนและคุณค่าของคนที่พึงมีโอกาสเรียนรู้พัฒนาขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเอง

๔. ทบทวนทำความเข้าใจเรื่องของทุน ที่ควรรวมความไปถึง คน ธรรมชาติ และระบบนิเวศที่เป็นทุนของชีวิตและสังคมด้วย

๕. “ตลาดเสรี” ต้องถูกตีกรอบของสำนักแห่งธรรมะ

๖. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานการเคารพและยอมรับในคุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

๗. “การบริโภคนิยม” พึงอยู่ในขอบข่ายของความจำเป็นและคุณประโยชน์ต่อชีวิตและความยั่งยืนของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

๘. “วิถีการพัฒนาเศรษฐกิจ” ต้องเป็นไปบนความสมดุลเพื่อการพึ่งตนเองและพิทักษ์รักษาระบบชีวิตนิเวศ

ดังนั้นปัจจัยสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง คือ “การกลับฟื้นจิตวิญญาณมนุษย์สู่ชีวิตเศรษฐกิจที่แท้จริง อันประกอบไปด้วยมนุษย์กับธรรมชาติเป็นแกนสาร” ในความหมายกระบวนการพัฒนาของ ศ.เสน่ห์ จามริก เศรษฐกิจพอเพียงมีฐานอยู่ที่เกษตรกรรมที่พออยู่พอกิน พร้อมด้วยกระบวนการเรียนรู้ระดับสู่เกษตรยั่งยืน โดยมีไร่่นาระดับครัวเรือน เป็นหน่วยพื้นฐานที่กระจายออกไปเป็นเครือข่ายกว้างขวางยิ่งขึ้นตามลำดับ และพัฒนาให้มีบทบาทรอบด้านมากขึ้น เป็นช่องทางส่งเสริมให้พัฒนาตนเองเป็นอิสระจากกลไกตลาดภายใต้อำนาจกำกับและควบคุมจากภายนอก (gotoknow.org, ออนไลน์, ๒๕๖๐.)

แนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ สรุปได้ว่าเป็นการสร้างเสริมความเข้มแข็ง ยั่งยืนให้กับฐานรากของบุคคล โดยยึดหลักทางสายกลางในการดำเนินชีวิต เชื่อมโยงกับความสัมพันธ์เป็นครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม พลังของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงน่าจะอยู่ตรงที่การกระตุ้นให้คนเปลี่ยนวิถีคิด และสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับฐานรากให้ความสำคัญกับสำนึกสาธารณะ และรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม ความเป็นมิตร และเอื้ออาทร โดยทิศทางการพัฒนาไปสู่การพึ่งพาตนเอง และพัฒนาตนเองของคนในชาติ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อรรถสิทธิ์ โชติรัตน์ (๒๕๕๖) ได้ศึกษาเรื่องโครงการศิลปาชีพกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า โครงการส่งเสริมศิลปาชีพที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งเป็น “มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ” เพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปะ หัตถกรรมแบบไทยโบราณที่มีอยู่ในลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่นแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ เป็นการแสดงถึงวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งกำลังจะเสื่อมสูญไปตามกาลเวลาให้กลับมาแพร่หลาย การดำเนินการตามโครงการส่งเสริมศิลปาชีพทำให้ราษฎรได้มีการพัฒนาอาชีพที่ตนถนัด และนำไปประกอบอาชีพได้สามารถยกระดับรายได้ของประชาชนเพิ่มขึ้นและพึ่งตนเองได้ มีผลทำให้ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนที่มีโครงการศิลปาชีพอยู่จำนวนมาก มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ปัจจุบันสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มิได้เสด็จแปรพระราชฐานที่พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ ดังนั้นการดำเนินงานและขั้นตอนต่างๆ ของศูนย์ศิลปาชีพ และการรับซื้อผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนไปด้วย โดยได้เสนอแนวทางที่จะทำให้โครงการศิลปาชีพมีความมั่นคงและดำรงอยู่ตลอดไป คือ การให้หน่วยงานราชการ โดยเฉพาะองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่

เข้ามามีบทบาทมากขึ้นทั้งการบริหาร และการสนับสนุน ปรับปรุงรูปแบบการบริหารศูนย์แบบ
ทั้งตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเป็นต้น

ปวัตร์ นวะมะรัตน์ (๒๕๕๖) ได้ศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์การเผยแพร่องค์ความรู้ของ
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริสู่ชุมชนอย่างยั่งยืน (กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาการ
พัฒนาห้วยฮ่องไคร้) ยุทธศาสตร์สำคัญในการเผยแพร่องค์ความรู้ของศูนย์ศึกษาฯ ที่ดำเนินการอยู่
ในปัจจุบันประกอบด้วย ๓ แนวทาง ได้แก่ การจัดทำแปลงสาธิตในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ
การฝึกอบรมให้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ และการส่งเจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาฯ ไปให้
ความรู้ในพื้นที่ของเกษตรกร ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่มีความเหมาะสมในการดำเนินการ และทำให้
บรรลุวัตถุประสงค์ในการเผยแพร่องค์ความรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปสู่เกษตรกรได้เป็น
อย่างดี อย่างไรก็ตาม ภารกิจการเผยแพร่องค์ความรู้ดังกล่าวให้กว้างขวางยิ่งขึ้น จำเป็นอย่างยิ่ง
ที่จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบสำคัญ ๓ ประการ (๓ ดี) ได้แก่ ความรู้ดี พันธุ์ดี และคนดี เมื่อมี
องค์ประกอบสำคัญครบถ้วนทั้ง ๓ ประการแล้ว เกษตรกรก็จะสามารถนำความรู้ที่ได้จากการ
ฝึกอบรมไปปรับใช้ในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งถือเป็นการสร้างเครือข่ายระหว่างเกษตรกร เกิดการ
เรียนรู้ และการสื่อสาร ๒ ทาง ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทั้งเชิงวิชาการ
และการแก้ไขปัญหาต่างๆ เมื่อเกษตรกรเหล่านี้กลับสู่ภูมิลำเนาของตนเองด้วย สามารถถ่ายทอด
ความรู้ไปสู่เพื่อนเกษตรกร ชุมชน จนถึงขยายเครือข่ายให้กว้างขวางขึ้นไปได้ในที่สุด ดังนั้น
การเพิ่มประสิทธิภาพให้กับองค์ประกอบ ๓ ดี ดังกล่าวให้เข้มข้นยิ่งขึ้น จึงเป็นยุทธศาสตร์ที่จะ
นำไปสู่การเสริมสร้างความมั่นคงทางด้านอาชีพและรายได้ให้แก่เกษตรกรอย่างยั่งยืนต่อไป

มานะ นามพันธุ์ (๒๕๕๖) ได้ศึกษาเรื่องบทบาททหารในการน้อมนำหลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงสู่ภาคประชาชน พบว่า การใช้ทหารเป็นแกนหลักนำแนวทางหลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ชุมชนอย่างรวดเร็ว ทันเวลา อย่างเป็นระบบในพื้นที่สำคัญๆ จนถึงระดับ
อำเภอได้ย่อมเป็นศูนย์กลางให้ทุกภาคส่วนได้มาปฏิสัมพันธ์กัน ขอมรับการเป็นคนไทย ขอมรับการ
เป็นพวกเดียวกันจะทำให้ยอมรับความแตกต่าง แต่ไม่แตกแยกได้ มีลักษณะประการสำคัญของชาติไทย
คือ ภราดรภาพ ดังนั้นทหารจึงเป็นแกนหลักที่จะน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ภาค
ประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรม และจะเป็นการพัฒนาให้ประชาชนในทุกภูมิภาคประสบความสุข
แบบยั่งยืนผ่านหน่วยทหารที่มีประจำอยู่แล้วในทุกพื้นที่อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด

สรุป

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารตำรา และบททวนวรรณกรรม แลงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำมาประมวลผลเพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประชาตำบลคู่มั่น และยั่งยืนสรุปได้ดังนี้

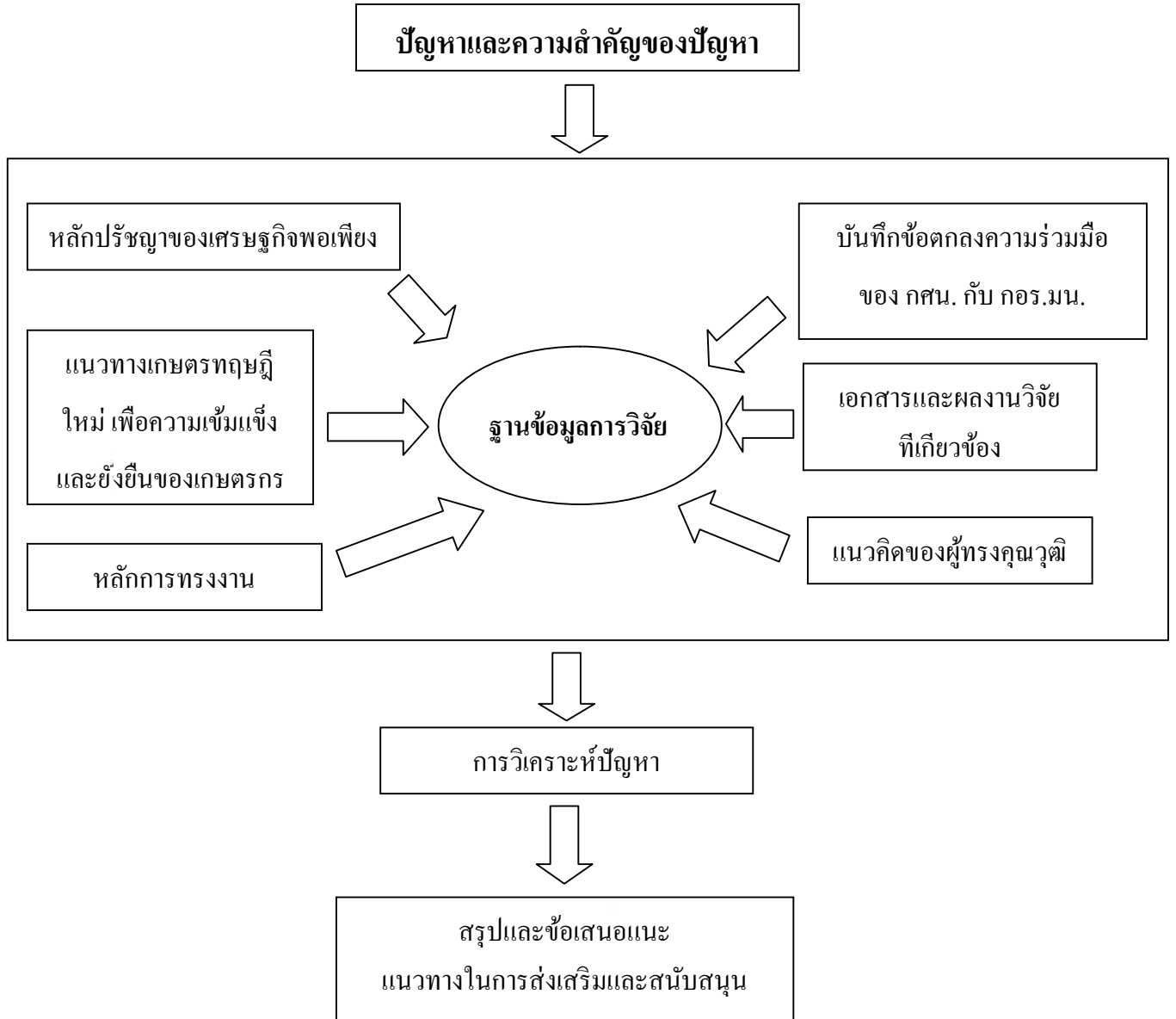
เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ซึ่งถึงแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ จุดมุ่งหมายของการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือการพัฒนาที่มุ่งไปสู่การสมดุล มั่นคง ยั่งยืน พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้งด้านชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วิทยาการ และเทคโนโลยี ความพอเพียงประกอบด้วย คุณลักษณะ ๓ ประการที่สัมพันธ์กัน คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ทั้งนี้ การตัดสินใจการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนการบริหารจัดการให้เป็นไปในทางสายกลางอยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยเงื่อนไขของความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน โดยเงื่อนไขของความรู้ ได้แก่ ความรู้ในวิชาการ ประสบการณ์ หรือองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบที่จะนำความรู้มาพิจารณาอย่างบูรณาการ เพื่อประกอบการวางแผน และนำไปสู่การปฏิบัติด้วยความระมัดระวัง และเงื่อนไขคุณธรรม ได้แก่ การมีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความขยันอดทน มีความเพียร มีสติปัญญา แบ่งปัน ดำเนินชีวิตในทางที่ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ ต้องพึ่งตนเองให้มากที่สุด รู้จักใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีส่วนร่วมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ต่างคนต่างอยู่ โดยไม่เหยียดแกล้ง ไม่ผลิต และไม่บริโภคนอกกำลัง แสวงความพอเหมาะพอดีได้ คุลยภาพ

ตลอดระยะเวลาที่ยาวนานกว่า ๕๐ ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ (รัชกาลที่ ๙) ได้ทรงดำเนินการค้นคว้า ทดลอง ดำเนินการ โครงการพัฒนาที่หลากหลาย ทั้งในด้านวิทยาศาสตร์ การเกษตร ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และได้พระราชทาน “ทฤษฎีใหม่” เพื่อช่วยเหลือเกษตรกร และประชาชนที่ประสบความยากลำบาก อันเป็นแนวทางหรือหลักการในการบริหารจัดการที่ดิน และนำไปให้เกิดประโยชน์สูงสุด และได้ทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์ศึกษาพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริขึ้น เพื่อเป็นต้นแบบของการบริหารจัดการที่เป็นความร่วมมือกันเป็นจุดบริการแบบเบ็ดเสร็จให้แก่เกษตรกร ซึ่งเป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จของการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และการพัฒนางานด้านเกษตรกรรม เพื่อให้ศูนย์เรียนรู้อื่นๆ นำไปเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติ และได้พระราชทานหลักการทรงงานที่ทรงใช้กำกับกับการดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และนำมาประยุกต์ใช้ได้ทุกๆ ด้าน ในส่วนของนักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิได้สรุป

แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นแนวคิดในการสร้างความเข้มแข็ง ยั่งยืน ให้กับฐานรากของบุคคลบนวิถีแห่งการใฝ่หาความรู้ เพื่อพัฒนาตนเองไปสู่การดำเนินชีวิตด้วยปัญญา บนฐานแห่งการเรียนรู้อันจะนำพาสังคมและประเทศไปสู่การพัฒนาอย่างบูรณาการ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน ของสังคมแห่งการเรียนรู้ และพอเพียง กระตุ้นให้คนเปลี่ยนวิธีคิด ให้ความสำคัญกับสำนึกสาธารณะ และรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม มีความเป็นมิตร และเอื้ออาทร และจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ายุทธศาสตร์ของการเผยแพร่องค์ความรู้สู่ชุมชนต้องประกอบด้วย ความรู้ดี พันธุ์ดี และคนดี ต้องมีการประชาสัมพันธ์ที่ดี และมีความร่วมมือ และการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และโดยเฉพาะหน่วยงานทหารซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความพร้อม และเป็นแกนหลักในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ชุมชนได้อย่างรวดเร็ว ทันเวลา และเป็นศูนย์กลางให้ทุกภาคส่วนมาปฏิสัมพันธ์กัน และหน่วยทหารมีประจำอยู่ในทุกพื้นที่ ซึ่งจะเสริมสร้างความยั่งยืนและความต่อเนื่องได้ต่อไป

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและ
เกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล ภายใต้ข้อตกลงความร่วมมือระหว่างสำนักงาน
ส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงาน กศน.) กับ
กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.)

ความเป็นมา และข้อมูลทั่วไปของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ
เกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล

กระทรวงศึกษาธิการ ภายใต้การนำของ พลเอก ดาว์พงษ์ รัตนสุวรรณ อดีตรัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้มอบแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการศึกษาด้วยการน้อมนำ
กระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่เกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษามาเป็น
แนวทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นเส้นทางสู่ความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ
ต่อไปส่งเสริมให้หน่วยงานในกำกับดำเนินงาน โครงการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ในส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยการเรียนรู้ทำความเข้าใจและยึดเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต พร้อมทั้ง
สามารถเผยแพร่ขยายผลต่อไปได้

เนื่องจากการศึกษานับเป็นกลไกสำคัญที่จะนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและ
ยั่งยืน รวมถึงการมีเสถียรภาพของประชาธิปไตยเป็นการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ไปประยุกต์ใช้ในหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนทั้งในระบบ นอกระบบ การศึกษา
ตามอัธยาศัย และการศึกษาตลอดชีวิตเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างบุคคลที่เรียนรู้อย่างมีคุณภาพ เป็น
การจัดการศึกษาเพื่ออนาคตที่ยั่งยืนจะช่วยสร้างศักยภาพบุคลากรของประเทศให้สามารถรับมือกับ
ความท้าทายใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น ได้อย่างดีและมีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจเป็นคนดีของสังคม
และประเทศชาติ

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นหน่วยงานที่มี
หน้าที่ต่อการเรียนรู้ของประชาชนคือการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยและการศึกษาตลอดชีวิตให้กับ
กลุ่มเป้าหมายนอกระบบโรงเรียน เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน โดยการน้อมนำหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาเน้นการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้กับ

ประชาชน เพื่อให้เกิดทักษะในการใช้ชีวิต ทักษะด้านการประกอบอาชีพ พึ่งพาตนเองได้ สามารถอยู่ในชุมชนและสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งในการจัดการศึกษาในพื้นที่นั้นใช้การขับเคลื่อนโดยครู กศน. ตำบลเป็นกลไกสำคัญในการทำหน้าทำให้ความรู้และประสานงานเชื่อมโยงระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน แหล่งเรียนรู้ ประชาชนบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อเพิ่มโอกาสในการศึกษาให้กับประชาชนได้เข้าถึงแหล่งความรู้มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้

ครู กศน. นับว่าเป็นผู้มีความสำคัญกับการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นอย่างมาก เนื่องจากองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญามีอยู่ทั่วไปในแต่ละท้องถิ่น ครู กศน. ที่อยู่ในแต่ละพื้นที่สามารถจัดการเรียนรู้หรือกิจกรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ทั้งยังสามารถส่งเสริมให้แก่นำที่มีความพร้อม จัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในระดับครัวเรือน โดยเน้นการทำกินทำใช้ในครัวเรือนอย่างได้ผล และจากเหตุผลดังกล่าวจึงนำมาสู่การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล เพื่อดำเนินงานสนับสนุนแนวทางในการเผยแพร่องค์ความรู้ตามหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ รวมทั้งหลักการทรงงานเพื่อสร้างสำนึกความหวงแหนสถาบันหลักของชาติและการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในชุมชน ผ่านกลไกทางการศึกษาของ กศน. โดยให้บุคลากร นักศึกษา กศน. และประชาชนได้ตระหนักรู้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเห็นความสำคัญในความเป็นชาติ ศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ สนับสนุนส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในหลักการทรงงานและแนวพระราชดำริ ตลอดจนให้ความร่วมมือส่งเสริมให้สถานศึกษาได้มีการเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาทในชุมชน โดยประสานงานและให้ความร่วมมือในการดำเนินงานขับเคลื่อน เผยแพร่ องค์ความรู้ให้เกิดการจัดการความรู้ของชุมชนในรูปแบบชุมชนศึกษา และสร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ในระดับพื้นที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่คนไทยควรยึดถือเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ อันเป็นเป้าหมายในการบูรณาการความรู้ไปสู่การปฏิบัติ โดยใช้ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลเป็นศูนย์กลางเผยแพร่ความรู้ในการพัฒนาแก่ชุมชนต่อไปอย่างยั่งยืน

การดำเนินงานภายใต้ความร่วมมือระหว่างสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยกับกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร

ศปป. ๖ กอ.รมน. มีภารกิจในการประสานการปฏิบัติ และบูรณาการส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับงานขับเคลื่อนการขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งได้บูรณาการร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ในการขับเคลื่อนหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่ประชาชน โดยผ่านศูนย์เรียนรู้ตามหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่จัดตั้งในจังหวัดตามแนวชายแดน จำนวน ๓๔ แห่งและมีเป้าหมายในการขยายผลให้ครอบคลุมทั้ง ๗๗ จังหวัดทั่วประเทศ

เนื่องจากปีงบประมาณ ๒๕๕๘ ที่ผ่านมา ศปป. ๖ กอ.รมน. และ กศน. ได้ร่วมกันจัดกิจกรรมเทิดพระเกียรติตามแนวทางการรักษาความมั่นคงสถาบันหลักของชาติ เพื่อเป็นการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาลซึ่งได้ผลเป็นที่น่าพอใจ โดยมีการหารือร่วมกัน เพื่อให้การดำเนินงานเกิดผลเป็นรูปธรรม และเพื่อให้ผลที่เกิดขึ้นครอบคลุมกับประชาชนทุกจังหวัดทั่วประเทศ เป็นการแสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานที่มีเป้าหมายเดียวกัน โดยการผลักดันให้สถานศึกษาของ กศน. เป็นแหล่งเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนเป็นการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศ ให้มีการกินดีอยู่ดี ทำให้เกิดสำนึกหวงแหนแผ่นดินและเกิดความรักความสามัคคีในชุมชน ซึ่งจะส่งผลดีต่อความมั่นคงของชาติในหลายด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาของประเทศ จึงได้มีการดำเนินงานร่วมกันระหว่าง กอ.รมน. กับ กศน. ดังนี้

๑. การจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่าง กศน. กับ กอ.รมน. ศปป. ๖

กอ.รมน. ได้ขออนุมัติจัดทำกรลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) โดยเลขาธิการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กับ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) โดยเลขาธิการกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร เรียกว่า “ภาคีความร่วมมือ” เน้นความร่วมมือในการดำเนินงานร่วมกันให้เกิดผลเป็นรูปธรรม เพื่อสนับสนุนแนวทางการรักษาความมั่นคงสถาบันหลักของชาติภายใต้ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งนอกจากเป็นการส่งเสริมให้บุคลากรในสังกัดสำนักงาน กศน. ทุกระดับและประชาชน ได้ตระหนักรู้ และเกิดความภาคภูมิใจแล้วยังเป็นการขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ประชาชน

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงได้มีการกำหนดให้มีพิธีลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่างสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) กระทรวงศึกษาธิการ กับ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) และได้จัดกิจกรรมในการประชุมชี้แจงยุทธศาสตร์ และจุดเน้นการดำเนินงานของ กศน. ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๕ ในวันศุกร์ที่ ๑๓ พ.ย. ๒๕๕๔ เวลา ๑๖๐๐ ณ ห้องแกรนด์บอลรูม โรงแรมสุโขทัยพรเจริญ รีสอร์ทแอนด์สปา อ.กงไกรลาส จ.สุโขทัย ในกิจกรรมดังกล่าว มีผู้บริหารของสถานศึกษา จำนวน ๕๐ เขต จำนวน ๑,๒๕๓ คน เข้าร่วมประชุม โดยมี พล.ท.จิรพันธ์ มาลีแก้ว รองเลขาธิการ กอ.รมน.(๑) (ตำแหน่งในขณะนั้น) เป็นผู้แทน กอ.รมน., นายสุรพงษ์ จำจด เลขาธิการ กศน. เป็นผู้แทน กศน. และ พล.อ.สุรเชษฐ์ ชัยวงศ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ให้เกียรติเป็นสักขีพยาน ซึ่งทำนได้มอบแนวทางการขับเคลื่อนงาน กศน. เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ตามนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการให้กับผู้เข้าประชุม และได้กล่าวถึงความสำคัญของความร่วมมือในครั้งนี้ว่า “ถือว่าเป็นแบบอย่างที่ดีของความร่วมมือของ ๒ หน่วยงานในการดำเนินงานรักษาความมั่นคงสถาบันหลักของชาติ และการขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริลงสู่ประชาชน และจะนำเรื่องนี้ไปแจ้งในที่ประชุม ครม. รับทราบ”

กรอบบันทึกข้อตกลงฯ ดังกล่าว ได้บูรณาการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน และกิจกรรม โดยการแต่งตั้งคณะทำงานประสานความร่วมมือ เพื่อร่วมกันกำหนดแนวนโยบายแผนงาน ปฏิบัติการระหว่างภาคีความร่วมมือและแสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น เพื่อประสานงาน และให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน ในการดำเนินงานขับเคลื่อนการเผยแพร่องค์ความรู้ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการทรงงาน รวมทั้งสร้างสำนึกความหวงแหนให้กับสถาบันหลักของชาติ โดยผ่านกลไกทางการศึกษาของสำนักงาน กศน.

จากการดำเนินงานของ ๒ หน่วยงานในครั้งนี้ นับว่าเป็นภาคีความร่วมมือ ในการขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ สู่ประชาชนอย่างแพร่หลาย โดยการบูรณาการความร่วมมือในการกระตุ้นจิตสำนึกเกี่ยวกับสถาบันหลักของชาติ ผ่านกลไกทางการศึกษาของสำนักงาน กศน. ที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ โดยบันทึกข้อตกลงความร่วมมือฉบับนี้ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ลงนามในบันทึกข้อตกลงฯ มีกำหนดระยะเวลา ๒ ปี ซึ่งได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ เพื่อเป็นแนวทางความร่วมมือด้านการรักษาความมั่นคงสถาบันหลักของชาติ โดยให้บุคลากรในสังกัด

สำนักงาน กศน.ทุกระดับ รวมถึงประชาชน ได้ตระหนักรู้และเกิดความภาคภูมิใจ เพื่อเป็นการขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่

ประชาชนอย่างแพร่หลาย เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงและเห็นความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ของประเทศไทย และเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการจัดตั้งหมู่บ้านเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาทต่อไป

๒. การประชุมเชิงปฏิบัติการ ขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และการรักษาความมั่นคงสถาบันหลักของชาติ

กอ.รมน. โดย ศปป.๖ กอ.รมน. ได้จัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ การขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและการรักษาความมั่นคงสถาบันหลักของชาติ ร่วมกับ กศน. โดยเชิญ ผู้แทน กอ.รมน.ภาค ๑-๔ , กอ.รมน.จังหวัด และผู้แทน กศน.ระดับผู้บริหาร และระดับจังหวัด ทั้ง ๗๗ จังหวัด รวม ๑๗๐ คน ร่วมประชุมหารือและชี้แจงการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลง (MOU) ในห้วงวันที่ ๒-๔ มี.ค.๕๕ ณ โรงแรมนนทบุรีพาเลซ จ. นนทบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดบูรณาการในการนำโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริไปขยายผลในพื้นที่ความมั่นคง ตลอดจนร่วมกันกำหนดแนวทางการรักษาความมั่นคงสถาบันหลักของชาติ รับทราบปัญหาข้อขัดข้องและความต้องการของหน่วยปฏิบัติ เพื่อนำมาปรับแก้ให้เหมาะสมกับการทำงานร่วมกันในพื้นที่

สำหรับรูปแบบการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ การขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และการรักษาความมั่นคงสถาบันหลักของชาติ ได้กำหนดรูปแบบการประชุมเชิงปฏิบัติการฯ โดยเริ่มจากการบรรยายพิเศษของวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ การแบ่งกลุ่มสัมมนา โดยเจ้าหน้าที่ กศน. ซึ่งแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมออกเป็น ๕ กลุ่ม ตามแต่ละภาคจังหวัด (กลุ่มที่ ๑ ภาคกลาง กลุ่มที่ ๒ ภาคตะวันออก กลุ่มที่ ๓ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ไทอีสาน) กลุ่มที่ ๔ ภาคเหนือ และกลุ่มที่ ๕ ภาคใต้) ปิดท้ายด้วยการสรุปผลการประชุมเชิงฯ และแถลงผลการสัมมนา โดยการบรรยายของวิทยากรในการประชุมเชิงปฏิบัติการฯ ประกอบด้วยหัวข้อการบรรยาย ๔ หัวข้อ ได้แก่

๑. หัวข้อ การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ไปสู่การดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม

๒. หัวข้อ สถาบันพระมหากษัตริย์กับความมั่นคงของไทย : พระมหากษัตริย์ทรงเป็นมิ่งขวัญของชาติ

๓. หัวข้อ บทบาทของ กศน. กับการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ระดับตำบล

๔. หัวข้อ หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และศูนย์การศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ในการประชุมเชิงปฏิบัติการฯ มีผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ การขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและการรักษาความมั่นคงสถาบันหลักของชาติ สรุปลงให้มีการดำเนินการ ดังนี้

๑. จัดให้มีการออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วยคณะที่ปรึกษาและคณะกรรมการอำนวยการ ซึ่งปัจจุบันได้ดำเนินการแต่งตั้งเรียบร้อยแล้ว

๒. จัดอบรมครู กศน.ตำบล ณ ศูนย์ศึกษาพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้ง ๖ แห่ง ได้แก่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.เพชรบุรี, ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ จ.ฉะเชิงเทรา, ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ จ.จันทบุรี, ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ จ.สกลนคร, ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ จ.เชียงใหม่ และศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทองฯ จ.นราธิวาส โดยในปีงบประมาณ ๒๕๕๕ ได้กำหนดจัดให้มีการอบรม ๑๑ รุ่น จำนวนทั้งสิ้น ๑,๐๔๘ คน

๓. จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล จำนวน ๗,๔๒๔ แห่ง ซึ่งกำหนดพิธีเปิดศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลพร้อมกันทั่วประเทศ ในวันที่ ๑๓ มิ.ย. ๕๕ เวลา ๑๓๓๐ ในพื้นที่ส่วนกลางจัดพิธีเปิดศูนย์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล ณ หอประชุมวายุภักษ์ ชั้น ๔ อาคารศูนย์ประชุมวายุภักษ์ โรงแรมเซนทรา ศูนย์ราชการและคอนเวนชันเซ็นเตอร์ แจ้งวัฒนะ กรุงเทพมหานคร โดยกราบเรียนเชิญ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เป็นประธานในพิธี และกำหนดเป็นกิจกรรมเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสสมหามงคลเสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติ ครบ ๗๐ ปี (๕ มิ.ย. ๕๕) ซึ่งได้ดำเนินการเรียบร้อยแล้ว

๔. กำหนดรูปแบบและสัญลักษณ์ ในการจัดทำป้ายศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล ทั้ง ๗,๔๒๔ แห่ง เพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

หลังจาก กอ.รมน. โดย ศป.๖ กอ.รมน. ได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ การขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและการรักษาความมั่นคงสถาบันหลักของชาติ ร่วมกับ กศน. โดยเชิญผู้แทน กอ.รมน.ภาค ๑-๔ กอ.รมน.จังหวัด ผู้แทน กศน.ระดับผู้บริหารและระดับจังหวัด ทั้ง ๗๗ จังหวัด รวม ๑๗๐ คน ร่วมประชุมหารือและชี้แจงการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลง (MOU) ในห้วงวันที่ ๒-๔ มี.ค.๕๕ ณ จ.นนทบุรี เรียบร้อยแล้ว จึงมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามผลการประชุมเชิงปฏิบัติการฯ ดังนี้

๑. การแต่งตั้งคณะที่ปรึกษาและคณะกรรมการอำนวยการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล

ตามที่ได้มีการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่าง กอ.รมน. กับ กศน. โดยมีวัตถุประสงค์ด้านการรักษาความมั่นคงสถาบันหลักของชาติและขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ประชาชนทั่วประเทศอย่างแพร่หลายเกิดความร่วมมือในการจัดตั้งหมู่บ้านเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาท จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล เพื่อเป็นการดำเนินงานสนับสนุนแนวทางการแพร่องค์ความรู้ ตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ รวมทั้งหลักการทรงงาน เพื่อสร้างสำนึกหวงแหนสถาบันหลักของชาติ โดยผ่านกลไกการศึกษาของ กศน. แบ่งเป็น ๒ ส่วน ได้แก่

๑.๑ คณะที่ปรึกษา จำนวน ๑๔ คน ดังนี้

๑.๑.๑ พล.อ.ดาว์พงษ์ รัตนสุวรรณ	ประธานที่ปรึกษา
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ	
๑.๑.๒ พล.อ.สุรเชษฐ์ ชัยวงศ์	รองประธานรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงศึกษาธิการ	
๑.๑.๓ เลขานุการมูลนิธิชัยพัฒนา	ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
๑.๑.๔ เลขานุการคณะกรรมการพิเศษ	ที่ปรึกษาเพื่อประสานงาน
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.)	
๑.๑.๕ เลขานุการกองอำนวยการ	ที่ปรึกษารักษาความมั่นคง
ภายในราชอาณาจักร	
๑.๑.๖ ปลัดกระทรวงมหาดไทย	ที่ปรึกษา
๑.๑.๗ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	ที่ปรึกษา
๑.๑.๘ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	ที่ปรึกษา
๑.๑.๙ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข	ที่ปรึกษา
๑.๑.๑๐ ประธานบริหารและกรรมการผู้จัดการ	ที่ปรึกษาการปิโตรเลียมแห่ง
ประเทศไทย	
๑.๑.๑๑ เลขานุการสำนักงานคณะกรรมการผู้จัดการ	ที่ปรึกษากิจการ
กระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.)	
๑.๑.๑๒ ผู้ว่าการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย	ที่ปรึกษา

การเกษตร	๑.๑.๑๓ ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตร	ที่ปรึกษาและสหกรณ์
กรรมชาติ	๑.๑.๑๔ นายวิวัฒน์ ศัลยกำธร	ที่ปรึกษาประธานมูลนิธิกสิ

โดยมีหน้าที่และความรับผิดชอบ ในการส่งเสริมสนับสนุนให้คำปรึกษาแนะนำ และกำกับติดตามการดำเนินงานของคณะกรรมการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

อัยยาศัย	๑.๒ คณะกรรมการอำนวยการ จำนวน ๒๒ คน ดังนี้	
	๑.๒.๑ เลขานุการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม	ประธาน
ตามอัยยาศัย	๑.๒.๒ ผู้อำนวยการศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ ๖ กอ.รมน.	รองประธาน
	๑.๒.๓ รองเลขานุการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา	รองประธาน
	๑.๒.๔ ผู้อำนวยการ รมน.ภาค ๑-๔	กรรมการ
ยุทธศาสตร์ความมั่นคง กอ.รมน.	๑.๒.๕ ผู้อำนวยการสำนักนโยบาย	กรรมการและ
สารนิเทศ กอ.รมน.	๑.๒.๖ ผู้อำนวยการสำนักกิจการมวลชน	กรรมการและ
รมน.	๑.๒.๗ ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ ๖	กรรมการ กอ.
	๑.๒.๘ ผู้อำนวยการส่วนแผนโครงการ	กรรมการ และ
	๑.๒.๙ ผู้อำนวยการส่วนประสานงานการขยายผล	กรรมการและ
	๑.๒.๑๐ พันเอก กฤษฏา สืบสันติพงษ์	กรรมการ
ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเผยแพร่ทางการศึกษา	๑.๒.๑๑ นาง กนกพรรณ สุวรรณพิทักษ์	กรรมการ
	๑.๒.๑๒ หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์	กรรมการ
	๑.๒.๑๓ ผู้อำนวยการกลุ่มการคลัง	กรรมการ

	๑.๒.๑๔ ผู้อำนวยการกลุ่มแผนงาน	กรรมการ
	๑.๒.๑๕ ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา	กรรมการ
	๑.๒.๑๖ ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมปฏิบัติการ	กรรมการและ
เลขานุการร่วม		
	๑.๒.๑๗ พันเอกหญิง ปภากร เบ็ญจจันทร์	กอ.รมน.
กรรมการและเลขานุการร่วม		
	๑.๒.๑๘ พันเอกหญิง เต็มศิริ จันทร์ศิริ	กอ.รมน.
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ		
	๑.๒.๑๙ นาง วิภาวรรณ ไวถนอมสัตว์	กรรมการและ
ผู้ช่วยเลขานุการ		
	๑.๒.๒๐ นาง เอี่ยมพร สุเมธาวัดนะ	กรรมการและ
ผู้ช่วยเลขานุการ		
	๑.๒.๒๑ นางสาว ระเบียง สมจิตร	กรรมการและ
ผู้ช่วยเลขานุการ		
	๑.๒.๒๒ นางสาว ลลิตา บุญเฉลิม	กรรมการและ
ผู้ช่วยเลขานุการ		

โดยมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการ กำหนดนโยบาย แผนการดำเนินงาน และส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ พิจารณา อนุมัติแผนดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการฯ งบประมาณที่ดำเนินการตามนโยบาย ประสานแผนการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการฯ ไปสู่สถานศึกษาและชุมชน เพื่อให้เป็นศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมี ประสิทธิภาพ ควบคุมกำกับเร่งรัดติดตามและส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานขับเคลื่อน โครงการฯ ให้บรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างจริงจังและ ต่อเนื่อง ประสานการดำเนินงาน จัดเก็บ และรวบรวมข้อมูลการดำเนินการของกิจกรรมโครงการฯ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินการขับเคลื่อนโครงการฯ ให้บรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ และแผนที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติงานตามความ เหมาะสม และปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

๒. การอบรมครู กศน. ตำบล ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้ง ๖ แห่งจำนวน ๑๑ รุ่น

สำหรับรายละเอียดโครงการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบลประจำปี ๒๕๕๘ มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ครู กศน.ตำบล และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปถ่ายทอดและขยายผลสู่ นักศึกษา กศน.และประชาชนในพื้นที่เป้าหมายเพื่อให้นักศึกษาและประชาชนได้รับการส่งเสริม กระบวนการเรียนรู้ เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยมีศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล เป็นกลไก ในการจัดการเรียนรู้และเผยแพร่องค์ความรู้ในการพัฒนาแก่ชุมชนต่อไปอย่างยั่งยืนเป็นการส่งเสริม ให้สถานศึกษาในพื้นที่สร้างความตระหนักและเผยแพร่ความรู้เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่นอกจากนี้ การอบรมในโครงการฯ ยังเป็นข้อมูลสำหรับการประชุมสัมมนา และการถอดบทเรียนความสำเร็จของสถานศึกษาในการขับเคลื่อนนโยบายปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล ไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้การติดตามประเมินผล และ สรุปผลการดำเนินงานโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ผล การดำเนินงาน ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ซึ่ง กศน.ได้ดำเนินโครงการฯ ในปี ๒๕๕๘ ระยะแรก จำนวน ๑๑ รุ่น โดยมีจำนวนผู้เข้าอบรมเป็นกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครู กศน.ตำบล/อำเภอ แห่งละ ๑ คน และเจ้าหน้าที่ของ กศน.จังหวัดที่รับผิดชอบ จังหวัดละ ๑ คน รวมจำนวน ๑,๐๔๘ คน ซึ่งใช้ เงินงบประมาณของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) มีระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่ มิ.ค. – มิ.ย. ๕๘ และใช้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ ทั้ง ๖ ศูนย์ เป็นสถานที่ในการจัดอบรม ได้แก่

๑. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทออง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.นราธิวาส
๒. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.ฉะเชิงเทรา
๓. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.เชียงใหม่
๔. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.สกลนคร
๕. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.จันทบุรี
๖. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.เพชรบุรี

สำหรับรายละเอียดของหลักสูตร แบ่งเป็นภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ตามศูนย์ ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้ง ๖ ศูนย์ ซึ่งมีผลการอบรมในภาพรวม สรุปได้ ดังนี้

๑. ด้านความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ของวิทยากร

๑.๑ มีความเชี่ยวชาญ และรอบรู้ในเนื้อหาของหลักสูตร สามารถถ่ายทอดความรู้ และตอบคำถามในข้อสงสัยได้อย่างชัดเจน

๑.๒ การจัดกิจกรรมฐานการเรียนรู้แต่ละฐานการเรียนรู้ มีความรู้ที่เชี่ยวชาญ และมีทักษะในการถ่ายทอดความรู้ ตอบข้อซักถามได้อย่างชัดเจน ทำให้ผู้ผ่านการฝึกอบรมได้รับความรู้และประสบการณ์ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติได้จริง พร้อมก็นำไปถ่ายทอดแก่นักศึกษาและประชาชนในพื้นที่เป้าหมายได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

๑.๓ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีความพร้อมและเหมาะสม มีความพึงพอใจ

๑.๔ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ และความชัดเจนในเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสามารถในการถ่ายทอด พร้อมยกตัวอย่างประกอบการบรรยาย มีสื่อการสอน Power point ในการนำเสนอความรู้รวม ในเรื่องหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และหลักคิดในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๒. ด้านความพร้อมของวัสดุ อุปกรณ์ในการอบรม มีความพร้อมและมีความสะดวกในการใช้ตลอดการอบรม

๒.๑ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคนได้รับเอกสารประกอบการฝึกอบรม

๒.๒ ได้รับมอบแผ่น VCD รูปภาพ และหลักสูตรที่เกี่ยวข้องให้ทุกจังหวัดที่เข้ารับการฝึกอบรม

๓. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละฐานการเรียนรู้ วิทยากรในแต่ละฐานการเรียนรู้มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ และโต้ตอบปัญหาได้อย่างชัดเจน สามารถนำไปถ่ายทอดให้กับประชาชนได้มีการปฏิบัติจริงในพื้นที่ เช่น การเพาะเห็ด (การเจียเชื้อและการเพาะเชื้อ) การกรอกถุงเชื้อเห็ด บ่อเลี้ยงกบ การเลี้ยงไก่ การเลี้ยงโค การเลี้ยงแพะ การขยายพันธุ์พืช การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ด้านการนำความรู้ ที่ได้รับไปดำเนินการขับเคลื่อนในพื้นที่ มีความพึงพอใจ

๔. ด้านการนำความรู้ที่ได้รับไปขับเคลื่อนในพื้นที่ ความพึงพอใจสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปขยายผล/ถ่ายทอด ในพื้นที่

๔.๑ ผู้เข้ารับการอบรมมีแผนงานที่จะนำความรู้ที่ได้รับไปขยายผลในเบื้องต้นให้กับบุคลากร กศน. ได้แก่ ครู กศน.ตำบล และชาวบ้านในพื้นที่ โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับประชาชน และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

๔.๒ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต และนำไปปฏิบัติได้ด้วยตัวเอง โดยทำการศึกษาพัฒนาป่าไม้ ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ได้แก่ ไม้ใช้สอย ไม้ผล

ไม่เชื่อเพลิง ซึ่งจะอำนวยความสะดวกในการอนุรักษ์ดินและน้ำตลอดจนความชุ่มชื้นเอาไว้เป็นประโยชน์อย่างที ๔

ข้อเสนอแนะ

๑. ผู้เข้ารับการอบรมต้องการเน้นความรู้ภาคปฏิบัติ มากกว่าทฤษฎี
๒. ควรเพิ่มเวลาการศึกษาในสถานที่จริงให้มากขึ้น เนื่องจากการอบรมในสถานที่จริงมีเวลาน้อย ไม่สามารถปฏิบัติให้เกิดความชำนาญได้
๓. ควรมีวิดีโอหรือวีดิทัศน์ในการช่วยอธิบาย เพื่อเรียกความสนใจของผู้เข้ารับการอบรม เช่น ความรู้หรือภูมิปัญญาของชาวบ้านในเรื่องการเลี้ยงวัว การผสมเทียม และพันธุ์โคต่างๆ
๔. ปัจจุบันชาวบ้านยังไม่มีเครื่องเลี้ยงโค อาจทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติจริงได้ ทำให้ชาวบ้านไม่ทราบวิธีการแก้ปัญหาเหล่านั้น เห็นควรมีการสนับสนุนให้ชาวบ้านมีเครื่องเลี้ยงโคจริง
๕. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้การสนับสนุนเกษตรกรและผู้สนใจ ในการนำไปประกอบอาชีพ
๖. เนื่องจากเวลาในการศึกษาฟาร์มตัวอย่างน้อยเกินไป ควรเพิ่มเวลาในการศึกษาฟาร์มให้มากขึ้น
๗. ควรเพิ่มระยะเวลาในหลักสูตรการอบรมให้มากขึ้น
๘. ควรมีการประสานขอสื่อการอบรมของศูนย์ฯ เพื่อให้ครูสามารถนำไปใช้ประกอบในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้ (ศูนย์พัฒนาการศึกษาเขาหินซ้อนฯ)
๙. ควรเพิ่มเวลาในการเรียนรู้เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ที่เรียนรู้กับปราชญ์ชาวบ้านให้มากขึ้น ได้แก่ นายบำรุง ศรีโย (ศูนย์พัฒนาการศึกษาเขาหินซ้อนฯ) และปรับเวลาในการอบรมให้เหมาะสม
๑๐. ควรเน้นการฝึกปฏิบัติจริงในฐานเรียนรู้ เพื่อนำไปปรับใช้ตามบริบทพื้นที่ได้จริง
๑๑. ควรมีการจัดการอบรมในหลักสูตรเนื้อหาที่ยังไม่ได้เรียนรู้ เพื่อเป็นการต่อยอดหลักสูตร
๑๒. ควรมีการจัดโครงการอบรมอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นโครงการที่มีเนื้อหาสาระสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นกิจกรรมที่ได้รับความรู้ด้านการเกษตรและนำไปประกอบอาชีพได้จริงซึ่งครู กศน.ตำบล สามารถนำแกนนำหรืออาสาสมัครของตำบลมาร่วมเรียนรู้และขยายผลให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนได้เป็นอย่างดี

ปัญหาอุปสรรค

๑. ศูนย์ฯ บางแห่งไม่มีการวางแผนเตรียมการในการให้ความรู้ การพูดของวิทยากรไม่มีความพร้อม พูดเรื่องส่วนตัวมากเกินไป การให้ความรู้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

วิทยากรแย่งกันพูด (วิทยากรจาก กอ.รมน.) ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการลงพื้นที่จริงได้ (ศูนย์พัฒนาการศึกษาเขาหินซ้อนฯ)

๒. ไม่มีการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ในการฝึกอบรม รวมถึงการแต่งกายของวิทยากร (ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย)

๓. ถึงอำนวยความสะดวกสถานที่ฝึกอบรม (ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน) มีไม่เพียงพอ เช่น พัดลมและสาธารณูปโภคน้ำประปา

ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อโครงการ

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความตั้งใจ มุ่งมั่นที่จะดำเนินงานตามนโยบายให้ประสบความสำเร็จรวมทั้งสามารถปรับตัวเพื่อให้การอบรมประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้ และพร้อมจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล และขับเคลื่อนนโยบายสู่ชุมชนให้เกิดผลสำเร็จ ตลอดจนสามารถนำไปถ่ายทอดให้กับครอบครัวและชุมชนเพื่อยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และเสริมสร้างอุดมการณ์รักชาติ ศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ต่อไป

๓. การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการปราชญ์ชาวบ้านเพื่อสนับสนุนการขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประจำปี ๒๕๖๐ ในวันที่ ๒๘ – ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ครั้งนี้ได้แบ่งกลุ่มสัมมนาย่อยอันประกอบด้วย

๓.๑ วิทยากรประจำกลุ่มจาก สปป.๑ กอ.รมน.

๓.๒ ผู้สังเกตการณ์ ๑๖ คน จาก กอ.รมน.ภาค ๑-๔ ,สมท.กอ.รมน., สขว.กอ.รมน., สนย.กอ.รมน., กสน., สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, มูลนิธิมันพัฒนา และมูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติ

๓.๓ ปราชญ์ชาวบ้าน จาก ๗๗ จังหวัด จำนวน ๒๐๐ คน

แบ่งเป็น ๕ กลุ่ม ดังนี้

๑. ภาคเหนือ

๒. ภาคกลาง

๓. ภาคตะวันออก

๔. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๕. ภาคใต้

ทั้งนี้ มีหัวข้อการสัมมนา ๓ ประเด็น คือ

๑. บทบาทหน้าที่ของปราชญ์ชาวบ้านเพื่อความมั่นคงควรเป็นอย่างไร
๒. รูปแบบการสร้างเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านเพื่อความมั่นคงในระดับจังหวัด เพื่อสนับสนุนการขยายผล โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล ควรเป็นอย่างไร
๓. รูปแบบและขั้นตอนการรวบรวมองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านเพื่อความมั่นคงระดับจังหวัด ควรเป็นอย่างไร

สรุปภาพรวมผลการสัมมนา ดังนี้

๑. บทบาทหน้าที่ของปราชญ์ชาวบ้านเพื่อความมั่นคงควรเป็นอย่างไร
  - ๑.๑ ปราชญ์ควรเป็นผู้ที่มีจิตอาสา มีความเสียสละ พัฒนาตนเอง ใฝ่หาความรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ต้องเป็นผู้ที่รู้จริง และที่สำคัญต้องมีความเป็นครู สามารถถ่ายทอดความรู้สู่ผู้อื่น ได้อย่างเต็มใจ และเข้าใจ อีกทั้งต้องรู้จักสร้าง และแสวงหาปราชญ์ผู้สืบทอดต่อไป เพื่อให้องค์ความรู้ไม่สูญหาย
  ๒. รูปแบบการสร้างเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านเพื่อความมั่นคงในระดับจังหวัด เพื่อสนับสนุนการขยายผล โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล ควรเป็นอย่างไร
    - ๒.๑ จัดให้มีคณะกรรมการในแต่ละภาค โดยมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ สร้างกติการ่วมกัน ทั้งนี้เครือข่ายควรลงไปถึงระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค และประเทศ มีการรวบรวมองค์ความรู้ของปราชญ์ในแต่ละประเภทไว้ที่ศูนย์ฯ ใน กอ.รมน.จังหวัด และควรมีการจดสิทธิบัตรด้วย ที่สำคัญต้องมีการทำงานที่ร่วมมือสอดคล้องประสานกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น กอ.รมน., กศน., พช., ทสจ., และหน่วยงานภาคเอกชนต่างๆ ต้องมีแผนงานโครงการร่วมกัน เกื้อกูลกัน เพื่อให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งต้องมีเวที เปิดโอกาสให้ปราชญ์ได้พูดคุย พบปะ แลกเปลี่ยนความรู้ความคิด เพื่อเป็นการต่อยอดองค์ความรู้ มีการจัดหางบประมาณสนับสนุนการดำเนินงาน และควรมีการจัดตั้งศูนย์เครือข่ายปราชญ์เพื่อความมั่นคงในแต่ละภาค เช่น ภาคเหนือ ใช้จังหวัดพิจิตรโลก เป็นศูนย์กลางของภาคเหนือ ทั้งนี้ควรมีสมาชิกเป็นผู้แทนปราชญ์ครอบคลุมทุกอำเภอด้วย และทุกภาคส่วนควรมีการประชุมหารือแนวทางการดำเนินงาน โครงการต่างๆร่วมกันเป็นระยะๆ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง และมีทิศทางเดียวกัน

๒.๒ ที่สำคัญ กอ.รมน.จังหวัดต่างๆ ต้องทำงานให้ประสานไปในทิศทางเดียวกัน กับ กศน.จังหวัด และคอยอำนวยความสะดวก สนับสนุน ติดตามและประเมินการทำงานของ เครือข่ายปราชญ์เพื่อความมั่นคงอีกด้วย

๓. รูปแบบและขั้นตอนการรวบรวมองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านเพื่อความมั่นคง ระดับจังหวัด ควรเป็นอย่างไร

๓.๑ ต้องมีการสำรวจ จัดทำประวัติ ค้นหาปราชญ์ที่มีผลงาน ความสำเร็จ ทำเนียบ ปราชญ์ และมีการถอดองค์ความรู้เป็นบทเรียน โดยแบ่งเป็นประเภท ทำเป็นรูปเล่ม / สื่อการสอน ต่างๆ เช่น CD และเก็บไว้ที่ กอ.รมน.จังหวัด เพื่อเป็นศูนย์กลางให้ผู้ที่สนใจ สามารถนำไปศึกษาหา ความรู้เพิ่มเติมได้ หรือทำเป็นหลักสูตรในการเรียนการสอนต่อไป โดย กอ.รมน. และ กศน.ต้องมีการจัดอบรมพัฒนาศักยภาพในการถอดองค์ความรู้ของแต่ละจังหวัดให้เป็นไปในรูปแบบเดียวกัน มีการหางบประมาณ และประเมินผลการดำเนินการเป็นประจำ รวมทั้งจัดกิจกรรมเพื่อปลูก จิตสำนึกให้เยาวชน และผู้ที่สนใจ

จากการสัมมนาในครั้งนี้พบว่า ปราชญ์รู้ดีว่า บทบาทหน้าที่ของตนนั้นคืออะไร ทำเพื่อใคร กำลังทำอะไรอยู่ และมีความต้องการที่จะทำอะไรต่อไปในอนาคต รวมถึงมีความ เชื่อร่วมกันว่า การจะดำเนินกิจกรรมสานต่อโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้ได้ผลอย่าง ยั่งยืน มั่นคง และขยายผลไปได้ด้วยดีนั้น ต้องมีความเสียสละ ร่วมมือร่วมใจ ประสานสอดคล้อง สามัคคีจากเครือข่าย ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีเครือข่ายปราชญ์เพื่อความมั่นคง เกิดขึ้น โดยมี ปราชญ์ชาวบ้าน, สปป.๑ กอ.รมน., กอ.รมน.ภาค, กอ.รมน.จังหวัด, กศน. ภาค และ กศน.จังหวัด (ตามข้อสัญญา MOU) เป็นหน่วยงานหลักสำคัญในการจัดทำนโยบาย จัดหา งบประมาณ จัดทำโครงการต่างๆ รวมถึงมีเชื่อมประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น กปร., พช., สถานการศึกษา, มูลนิธิมันพัฒนา เป็นต้น เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงานให้เป็นไปใน ทิศทางเดียวกัน

๔. การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ การขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในพื้นที่ความมั่นคงและการรักษาความมั่นคงสถาบันหลักของชาติ ประจำปี ๒๕๖๐ ในวันที่ ๑๔ – ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๕ ได้แบ่งกลุ่มสัมมนาย่อยอันประกอบด้วย

๔.๑ วิทยากรประจำกลุ่มจาก สปป.๑ กอ.รมน.

๔.๒ ผู้แทน กอ.รมน.ภาค ๑-๔ ,ผู้แทน กอ.รมน.จังหวัด

๔.๓ ผู้แทน กศน. จังหวัด,ผู้แทน กศน. ส่วนกลาง

๔.๔ ผู้แทน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, ผู้แทน พช., ผู้แทน สถานการศึกษา,ผู้แทน สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา

๔.๕ ผู้แทน สนย.กอ.รมน.,ผู้แทน สมท.กอ.รมน.,

แบ่งเป็น ๕ กลุ่ม ดังนี้

๑. ภาคเหนือ

๒. ภาคกลาง

๓. ภาคตะวันออก

๔. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๕. ภาคใต้

หัวข้อการสัมมนา มี ๒ ประเด็น คือ

๑. รูปแบบของคณะกรรมการระดับจังหวัดเพื่อขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล ควรเป็นอย่างไร

๒. บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการตามข้อ ๑

สรุปภาพรวมผลการสัมมนา ดังนี้

๑. รูปแบบคณะกรรมการระดับจังหวัดเพื่อขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล

การจัดโครงการการประชุมเชิงปฏิบัติการการขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินในพื้นที่ความมั่นคง และการรักษาความมั่นคงสถาบันหลักของชาติ ผู้เข้าร่วมได้แสดงความคิดเห็นรูปแบบคณะกรรมการระดับจังหวัด เพื่อขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล แต่ก็มีบางจังหวัดได้ทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการเสร็จแล้ว เช่น จังหวัดพะเยา จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดเลย ฯลฯ ดังนั้นจึงรวบรวมรายนามคณะกรรมการ ดังนี้

๑. ผู้ว่าราชการจังหวัด/ผอ.รมน.จังหวัด	ประธาน
กรรมการ	
๒. รองผู้ว่าราชการจังหวัด(ที่ได้รับมอบหมาย)	รองประธาน
กรรมการ	
๓. รองผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัด (ฝ่ายทหาร)	รองประธาน
กรรมการ	
๔. ปลัดจังหวัด	กรรมการ
๕. หัวหน้าสำนักงานจังหวัด	กรรมการ
๖. เกษตรจังหวัด	กรรมการ
๗. พัฒนาการจังหวัด	กรรมการ

	๘. สาธารณสุขจังหวัด	กรรมการ
	๙. ประชาสัมพันธ์จังหวัด	กรรมการ
	๑๐. ท้องถิ่นจังหวัด	กรรมการ
	๑๑. ปศุสัตว์จังหวัด	กรรมการ
	๑๒. นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด	กรรมการ
	๑๓. พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด	กรรมการ
	๑๔. สำนักงาน ธกส. จังหวัด	กรรมการ
	๑๕. สำนักทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจังหวัด	กรรมการ
	๑๖. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด	กรรมการ
	๑๗. ศึกษาธิการจังหวัด	กรรมการ
	๑๘. ประมงจังหวัด	กรรมการ
	๑๙. เกษตรและสหกรณ์จังหวัด	กรรมการ
	๒๐. ผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนจังหวัด	กรรมการ
	๒๑. ประธานหอการค้าจังหวัด	กรรมการ
	๒๒. ประธานอุตสาหกรรมจังหวัด	กรรมการ
	๒๓. ประธานประสานงานและส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัด	กรรมการ
	๒๔. ปราชญ์ชาวบ้าน	กรรมการ
	๒๕. ผู้แทนศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	กรรมการ
(ในพื้นที่)		
	๒๖. ผู้แทนหน่วยทหารในพื้นที่	กรรมการ
	๒๗. ผู้แทนคณะกรรมการการอาชีวศึกษา	กรรมการ
	๒๘. ผู้อำนวยการสำนักงาน กศน.จังหวัด	กรรมการและ
เลขานุการ		
	๒๙. หัวหน้ากลุ่มงานกิจการมวลชนกอ.รมน.จังหวัด	กรรมการและ
ผู้ช่วยเลขานุการ		
	๓๐. รองผู้อำนวยการสำนักงาน กศน.จังหวัด	กรรมการและ
ผู้ช่วยเลขานุการ		
	๒. บทบาทหน้าที่ของคณะทำงาน	
	ให้คณะทำงานมีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้	

๒.๑ กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และบูรณาการแผนงาน/โครงการ ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล

๒.๒ ส่งเสริม สนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะทำงานตรงตามเป้าหมายเชิงปริมาณและคุณภาพของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล

๒.๓ ให้คำปรึกษา แนะนำ และขอคิดเห็น การดำเนินงานขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล

๒.๔ ประสานงานและบูรณาการกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อดำเนินงานในศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล

๒.๕ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประเมินผลกิจกรรม และรายงานผลเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล ให้กับนักเรียน นักศึกษา และประชาชนในชุมชน

๒.๖ ประชาสัมพันธ์กิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ให้ประชาชนในชุมชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง

๒.๗ ส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ไปปฏิบัติจริงให้กับตนเอง ครอบครัวและชุมชน

๒.๘ ติดตามประเมินผล รายงานผลการดำเนินงาน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการขับเคลื่อนการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล

๒.๙ รายงานผลการปฏิบัติงาน และแจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ

๒.๑๐ สํารวจข้อมูลเกี่ยวกับการสื่อสารในชุมชน ข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มเป้าหมายเดิมและกลุ่มเป้าหมายใหม่ (การขยายผล) และจัดทำเป็นสารสนเทศ

๒.๑๑ วางแผนการปฏิบัติงานในพื้นที่ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่

๒.๑๒ เสริมสนับสนุนและจัดตั้งเครือข่ายปราชญ์เพื่อความมั่นคงในระดับจังหวัด

๒.๑๓ ส่งเสริมสนับสนุนรวบรวมข้อมูลแหล่งเรียนรู้และองค์ความรู้ในพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

๑. กำหนดการประชุมของคณะทำงานขับเคลื่อนไตรมาส ละ ๑ ครั้ง

๒. ตั้งงบประมาณ ติดตาม/ประเมินผล ระดับจังหวัด

๓. การดำเนินงานควรตอบโจทย์ ดังนี้

มั่นคง = ประชาชนอยู่ดี กินดี พอเพียง

มั่งคั่ง = มีกินมีใช้ ให้ทาน เหลือได้ขาย

ยั่งยืน = ขายได้ มีตลาดรองรับ

ปัญหาอุปสรรค

๑. ขาดการประสานงานเชิงบูรณาการระหว่างหน่วยงาน

๒. คณะทำงานไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง

๓. ขาดงบประมาณสนับสนุนในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน

๔. ขาดการประชุมของคณะทำงานการขับเคลื่อนทุกระดับ

๕. การประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานยังน้อย

๕. สื่อการเรียนการสอนและการจัดกระบวนการเรียนรู้ทางด้านเศรษฐกิจพอเพียงยัง

ไม่สมบูรณ์

๕. ครูของ กศน.ตำบล ยังขาดองค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง

๖. การเปลี่ยนแปลงบุคลากรบ่อยทำให้ขาดความต่อเนื่อง

๗. คำสั่งที่มีอยู่เดิมยกเลิกหรือไม่ ผู้ปฏิบัติไม่รู้

๘. ขาดรูปแบบ/แนวทางการดำเนินงาน(ระดับตำบล)

๕. การติดตามความคืบหน้าโครงการขยายผลหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สำหรับศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลประจำปี

๒๕๖๐

๕.๑ ๒๐ ธ.ค. ๕๕ เยี่ยมชมศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ตำบลแสงพังพอน นางแสงจันทร์ ปวงสุข ต.แสงพัน อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์

ปี ๒๕๕๑ มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้โครงการพัฒนาการเกษตรต่อเนื่องแนวใหม่ตามแนวพระราชดำริ ต.แสงพัน ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้เกษตรกรรู้ถึงพิษภัยสารพิษสารเคมีจากการประกอบอาชีพการเกษตร และนำความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ชีวภาพแบบผสมผสานมาใช้เป็นทางเลือกให้กับเกษตรกรร่วมกับหน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชน

ในด้านการปฏิบัติงาน ได้นำหลักแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระปรมิทร มหาภูมิพลอดุลยเดช มาเป็นหลักการพัฒนาต่างๆ โดยเน้นการพัฒนาเรื่อง “น้ำ” เป็นปัจจัยหลัก

ปี ๒๕๕๕ ใช้ชื่อศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ และมีการแต่งตั้งศูนย์ฯ โดย กอ.รมน.อย่างเป็นทางการในปี ๒๕๕๖

ปัจจุบันศูนย์ฯ ได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคารพลังงานไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์ เพื่อให้ประชาชน ผู้สนใจได้เรียนรู้การนำพลังงานสะอาดมาใช้ และเป็นการลดค่าใช้จ่ายของศูนย์ฯ มีการสร้างแหล่งน้ำต่อท่อหน้าอาคาร ๑๖ บ่อในพื้นที่รอบศูนย์ฯ ๕,๐๐๐ ไร่ เป็นระยะทาง ๑๕ กิโลเมตร มีการรวมกลุ่มเกษตรกรปลูกพืชผัก แดงโม แคนตาลูป ขายสร้างรายได้เป็นอย่างดี

อีกทั้งศูนย์ฯ ยังได้รับความสนใจจากเกษตรกร และบุคคลภายนอกเป็นอย่างมาก มีคณะต่างๆ จากหลายภาคส่วนเข้าเยี่ยมชม และมาใช้บริการเพิ่มขึ้นทุกปี จากปี พ.ศ. ๒๕๕๖ จำนวน ๕๐๐ คน จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๘ จำนวน ๒,๑๐๐ คน รวมทั้งสิ้นประมาณ ๕,๔๐๐ คน

นอกจากนั้นยังเป็นทีเรียนรู้สำหรับ โครงการอาชีวศึกษาเพื่อการพัฒนาชนบท (อศ.กช.) ซึ่งมีเกษตรกรลงทะเบียนเรียนประมาณ ๑๕๐ คน และวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีบุรีรัมย์มาให้ความรู้ด้านวิชาการเทคนิควิธีการเกษตรรูปแบบต่างๆ โดยใช้สื่ออินเตอร์เน็ตในการเรียนการสอน และสอนวิธีใช้อินเตอร์เน็ตให้กับกลุ่มเกษตรกรและผู้สนใจ และใช้เป็นทีถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับกลุ่มเกษตรกรที่สนใจโดยแบ่งเป็นกลุ่มสาธิตการตลาด อศ.กช. กลุ่มแปรรูปเสื่อกก กลุ่มเครื่องจักรสาน กลุ่มแปรรูปอาหาร โรงอบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์ กลุ่มตัดเย็บด้วยจักรอุตสาหกรรม กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ และ โรงสีข้าวชุมชนและบรรจุภัณฑ์จำหน่าย ทั้งยังเป็นสถานที่เรียนรู้นอกสถานที่ ที่พบปะแลกเปลี่ยน และค้นหาความรู้ทางอินเตอร์เน็ตสำหรับนักเรียนโรงเรียนจตุคามสามัคคีวิทยาอีกด้วย

ปัญหาที่พบ

๑. ผู้นำชุมชนยังไม่เข้าใจหลักการพัฒนาอย่างแท้จริง
๒. คนในชุมชนยังมีหนี้สิน และต้องดิ้นรนกับการทำมาหาเลี้ยงชีพ อีกทั้งไม่จัดเวลาให้การเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพและรายได้ของตน

สิ่งที่ต้องการจัดหาเพิ่มเติมในศูนย์ฯ

๑. กั้นผนังห้องเรียน
๒. สื่อ/เอกสารส่งเสริมการแปรรูปผลผลิต การนำผลผลิตในชุมชนมาพัฒนาเพิ่มมูลค่า
๓. สื่อ/เอกสารส่งเสริมการอนุรักษ์และรักษาพันธุ์กรรมพืชท้องถิ่น
๔. สื่อ/เอกสารส่งเสริมเผยแพร่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
๕. ขยายพลังงานไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์ (Solar cell) เพื่อนำไปสูบน้ำบาดาลเกษตรกรบ่อทั้ง ๑๖ บ่อ

๖. ขยายพลังงานไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์เพื่อนำไปใช้การสอนส่งเสริมอาชีพและแปรรูปการผลิตที่กลุ่มสาธิตตลาด อ.ศ.กษ.

๕.๒ ๒๑ ธ.ค. ๕๕ เยี่ยมชมศูนย์ฝึกอบรมคุณธรรมกสิกรรมธรรมชาติของ นาย นิคม เพชรผา อ.ป่าคิ้ว จ.ยโสธร

ที่ดิน ๑๕๐ ไร่ บริเวณวัดป่าสวนธรรมร่วมใจ ถูกปล่อยทิ้งร้างหลังจากขาดทุนจากปลูกไผ่ล้มล้มปะหลัง ต่อมาชาวบ้านในชุมชนสวนธรรมได้ร่วมมือกันปลูกต้นไม้มานา พันธุ์มาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา ๑๐ ปีจึงสามารถพลิกคืนป่าไผ่กลับขึ้นมาได้ จนปี พ.ศ. ๒๕๓๗ มีการจัดอบรมเผยแพร่แนวทางทำเกษตรอินทรีย์ไร้สารพิษให้สมาชิกอย่างต่อเนื่อง และร่วมกันสร้างแหล่งน้ำเพื่อให้มีน้ำใช้พอเพียง

พ.ศ. ๒๕๕๐ ประเทศประสบวิกฤตเศรษฐกิจ แต่ชาวบ้านในชุมชนซึ่งใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ไม่ได้รับผลกระทบจึงเริ่มเปิดเป็นศูนย์เรียนรู้และฝึกอบรมให้แก่ประชาชนผู้สนใจขึ้น

พ.ศ. ๒๕๕๐ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดทำโครงการศูนย์อบรมเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านเพื่อทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และได้มีการอบรมไปแล้วกว่า ๑๐,๕๐๐ คน

พ.ศ. ๒๕๕๕ กอ.รมน. คัดเลือกให้ ศูนย์ฯ เป็นศูนย์เครือข่ายปราชญ์เพื่อความมั่นคง

การทำเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มข้าวคุณค่าชาวนาคุณธรรม ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในระดับสากล IFOAM Certify แล้ว นอกจากนั้นยังมีหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาเกษตรกรสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๕ วัน ๔ คืน รับ ๑๐๐ คนต่อรุ่น (ปี ๒๕๖๐ เปิดรับ ๔ รุ่น) และฐานเรียนรู้ภายในศูนย์ฯ จะแบ่งเป็น ๕ ฐาน คือ ฐานปุ๋ยกัญชาติ ฐานน้ำหมักชีวภาพและปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ฐานคนเอาถ่าน ฐานคนมีน้ำยา ฐานรักแม่ธรณี ฐานบ้านดินเพื่อสุขภาพ ฐานคนมีบุญ ฐานคนรักสุขภาพ และฐานธนาคารเมล็ดพันธุ์

กิจกรรมสำคัญในรอบปี มี ๓ กิจกรรม คือ กิจกรรมการผลิตข้าวคุณธรรม กิจกรรมกองทุนหนุนเกื้อ และกิจกรรมธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าวพระราชทาน ร่วมกับสมาพันธ์เกษตรอินทรีย์แห่งประเทศไทย

แผนการดำเนินงานของศูนย์ฯ ปี พ.ศ. ๒๕๖๐

๑. ปรับปรุงสถานที่ จัดหา อุปกรณ์การเรียนรู้และทำป้ายศูนย์ฯ

๒. พัฒนาเยาวชนเกษตรกร ลูกหลาน ชาวนารุ่นใหม่ให้เป็นทายาทเกษตรกร

มืออาชีพ

๓. จัดทำเอกสารเผยแพร่ แผ่นพับ และจัดพิมพ์หนังสือข้าวคุณธรรม

๔. จัดอบรมนักศึกษา กศน.จังหวัดยโสธร เรื่อง การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ การทำปุ๋ยอินทรีย์ การทำนาข้าวพันธุ์พื้นเมือง
๕. จัดประชุมสภาผู้บริโภคนำให้มาร่วม ช่วยงาน เกี่ยวข้อง ปูฟาง กางเต็นท์ ชมดาว
๖. เปิดโรงเรียนชาวนาปลูกข้าวอินทรีย์ แดงโม พืชผักไร้สารพิษ
๗. รวมผลผลิตข้าวอินทรีย์ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในระดับสากล ๑,๐๐๐ตัน
๘. สรุปรบทเรียนงานบุญกุ่มข้าวใหญ่และให้ชาวนาเข้ามาถ่ายสุภาพล่างพิศกายจิต

๕.๓ ๒๑ ธ.ค ๕๕ เยี่ยมชมศูนย์ศึกษาการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ดิน น้ำ ป่า ของ นางวิมลลักษณ์ ไชยหานาม อ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด

ปี ๒๕๓๕ เริ่มดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการเข้ารับการฝึกอบรมกับหน่วยงานราชการตามโครงการพระราชดำริของในหลวง “โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่” รู้จักการทำบัญชีครัวเรือน ขยันอดทน รู้จักประหยัดและออมจนสามารถปลดหนี้จาก ธกส.ได้

ดำรงชีวิตด้วยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความพอประมาณในพื้นที่ทางการเกษตร ๑๕ ไร่ ปลูกพืชผักผสมผสาน เช่น ตะไคร้ มะพร้าว น้ำหอม กกล้วย ขนุน ฝรั่ง และปลูกข้าว เพื่อรับประทานในครัวเรือน หากเหลือจึงแบ่งปันและนำไปขายสร้างรายได้เสริม มีการเลี้ยงสัตว์ เช่น การเลี้ยงสุกร การเลี้ยงโค การเลี้ยงเป็ด ไก่ การเลี้ยงปลา การเลี้ยงกวาง รวมถึงลดรายจ่ายด้วยการทำการเกษตรอินทรีย์

ปัจจุบันเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง โครงการไร่นาสวนผสมตามแนวทฤษฎีใหม่ของนักเรียน เกษตรกรทั่วไป ในพื้นที่ ระดับอำเภอ และจังหวัด/ปลูกฟาร์ม ตะไคร้ และเลี้ยงกวาง

ปี ๒๕๕๕ ได้รางวัลแห่งเกียรติยศ คือ รางวัลชนะเลิศโครงการประกวดผลงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กองทัพอากาศ

ทั้งนี้ศูนย์ฯ ต้องการรับการสนับสนุนในเรื่อง

๑. ความรู้เรื่องการเลี้ยง การตลาด และตัดเขากวางรูซ่า
๒. การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ สินค้าการเกษตร
๓. การใช้พลังงานแสงอาทิตย์ Solar Cell ในการสูบน้ำเข้าที่นา

๕.๔ ๑๕ มี.ค.๖๐ เขียมชมศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ เพื่อพบปะปราชญ์เพื่อความมั่นคง ตำบลทากาศ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน นายดำรง จินะกาศ เป็นเกษตรกรและนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลทากาศ อาชีพหลัก ทำสวนลำไย อาชีพรอง นักการเมืองท้องถิ่น

ข้อมูลทั่วไป

๑. พื้นที่ผลิตลำไยนอกฤดู ๔๗ ไร่

๒. ลำไยพันธุ์อีดอ จำนวน ๕๘ %

๓. ลำไยพันธุ์เบียวเขียว , ชมพู อีแห้ว จำนวน ๒ % (ขายสดในพื้นที่)

๔. ผลผลิต ๒,๐๐๐ กิโลกรัม/ไร่ จำหน่ายให้กับพ่อค้าทั่วไป (โกดัง)

๕. เป็นแปลงเรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตลำไยนอกฤดู

ความคิดริเริ่มและความพยายามฟันฝ่าอุปสรรคในการสร้างผลงาน

ในปี พ.ศ.๒๕๕๘ เข้าร่วมโครงการผลิต ลำไย ๕,๐๐๐ ไร่ ของรัฐบาล โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์โดยการประสานงานจากสำนักเกษตรจังหวัดลำพูน สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดลำพูนและอำเภอแม่ทา โดยมีเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน ๔๕๑ ราย รวมพื้นที่ลำไย ๓,๗๘๖ ไร่ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรที่ได้รับความรู้ ความเข้าใจ ด้านการใช้ปุ๋ย อินทรีย์ชีวภาพ การใช้ปุ๋ยเคมี การลดต้นทุนการผลิต โดยอาศัยปัจจัยการผลิต เพื่อให้การผลิตลำไยนอกฤดู ตรงตามความต้องการของตลาด

๑. การนำเทคโนโลยีมาใช้เหมาะสมกับพื้นที่และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

๑.๑ การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า โดยระบบสปริงเกอร์

๑.๑.๑ การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า โดยระบบสปริงเกอร์ มีประโยชน์ดังนี้

๑.๑.๑.๑ ประหยัดปริมาณการใช้น้ำกว่าวิธีอื่นเกี่ยวกับการทำ

ลำไย

๑.๑.๑.๒ สามารถควบคุมปริมาณการใช้น้ำ (มาก-น้อย)

๑.๑.๑.๓ ประหยัดแรงงานมากกว่า ๗๐ %

๑.๑.๑.๔ เหมาะสมสำหรับที่ดินหรือสวนลำไยที่ลาดชัน

๑.๑.๑.๕ สามารถให้ปุ๋ยไปพร้อม ๆ กับน้ำได้

๑.๑.๑.๖ ประหยัดค่าใช้จ่ายจากน้ำมันหรือไฟฟ้า ได้ ๖๐ %

๑.๑.๑.๗ สามารถนำสารละลายอินทรีย์ชีวภาพ เช่น ฮิวมิคต์

พด.๑ อีเอ็ม น้ำหมักต่างๆ และปุ๋ย (ที่ใช้เกี่ยวกับทางดิน) สูบปล่อยไปตามระบบท่อส่งน้ำของสปริงเกอร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๑.๑.๘ ระบบการให้น้ำด้วยสปริงเกอร์ ไม่ทำลายหน้าดิน

๒. การทำปุ๋ยหมักได้โคนต้น (สุ่มโคน) โดยการนำใบลำไยที่เกิดจากการตัดแต่งกิ่ง การกำจัดวัชพืช และนำปุ๋ยคอก เช่น มูลวัว มูลควาย มูลไก่ มาคลุกเคล้าสุ่มไว้ใต้โคนต้นลำไย เพื่อเป็นปุ๋ยหมักได้โคนต้น

๒.๑ การทำปุ๋ยหมักได้โคนต้น (สุ่มโคน) โดยการนำใบลำไยที่เกิดจากการตัดแต่งกิ่ง การกำจัดวัชพืช และนำปุ๋ยคอก เช่น มูลวัว มูลควาย มูลไก่ มาคลุกเคล้าสุ่มไว้ใต้โคนต้นลำไย เพื่อเป็นปุ๋ยหมักได้โคนต้น

๒.๑.๑ รักษาความชื้นใต้โคนต้น

๒.๑.๒ ได้ปุ๋ยหมักโดยไม่ต้องกลักกอง

๒.๑.๓ เป็นวิธีสร้างรากใหม่ใต้โคนให้มากขึ้น (เพิ่มรากฝอย)

๒.๑.๔ ทำให้การราดสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น (ราดมีมาก)

๒.๑.๕ ประหยัดน้ำมากกว่า ๖๐%

๒.๑.๖ ลดการเผาเศษวัชพืชได้อย่างดี รักษาสถานะแวดล้อม ลด

มลภาวะทางอากาศ

๒.๑.๗ สร้างความสมบูรณ์ของโครงสร้างดิน

๒.๑.๘ ทำให้ต้นลำไยสมบูรณ์และให้ผลผลิตที่มีคุณภาพ

๓. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีฯ ในการผลิตและการจัดการ

การผลิตลำไยนอกฤดูให้สำเร็จต้องมีการวางแผนการผลิต เป็นการป้องกันและส่งเสริมโดยการใช้ความรู้ ประสบการณ์ เทคโนโลยี และปัจจัยการผลิต ให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยใช้หลัก

๓.๑ รู้ตลาด ความต้องการของตลาดสูงทำให้ราคาดี (ช่วงตรุษจีน เเซงเม้ง สารทจีน)

๓.๒ รู้ธรรมชาติของต้นลำไย สภาพดิน ฟ้าอากาศ และความชื้น ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการผลิตลำไยนอกฤดู

๓.๓ รู้จักตนเอง (ปัจจัยการผลิต) แรงงาน เครื่องมือ วัสดุคิบ เงินทุน ความรู้ และการบริหารจัดการ

การผลิตลำไยนอกฤดูให้สำเร็จ ต้องดำเนินการตามขั้นตอนและเทคโนโลยีดังนี้

๑. การตัดแต่งกิ่ง เพื่อควบคุมให้ทรงพุ่มมีความเหมาะสม

๑.๑ ได้รับแสงแดดทั่วถึง ทำให้ออกช่อดอกดี

ของโรค

๑.๒ การพ่นยาฆ่าแมลง สอร์โมน ได้ทั่วถึง ป้องกันการแพร่ระบาดของ

๑.๓ ประหยัดค่าใช้จ่าย (ไม่ค่ายันลำไย)

๑.๔ ป้องกันการรับน้ำหนัก หักลิ่มง่าย

๑.๕ ประหยัดค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว

๒. การให้ปุ๋ยทางดิน (เร่งใบ)

๒.๑ ใส่ปุ๋ยหมักและน้ำหมัก ปุ๋ยปรับสภาพดิน

๒.๒ ให้น้ำเต็มที (ทุก ๗ วัน) ครั้งละ ๑ ชั่วโมง

๓. การให้ปุ๋ยทางใบ (พ่นเร่งใบ)

๓.๑ น้ำ ๒๐๐ ลิตร

๓.๒ สอร์โมนต่างๆ หรืออิมิโน

๓.๓ น้ำหมักจากสมุนไพรทั่วไป

๓.๔ พ่นน้ำส้มควันไม้ป้องกันกันเพลี้ย

๓.๕ ต้องทำใบอ่อนให้ได้ ๒ ครั้ง จึงสามารถทำลำไยนอกฤดูได้

๔. การเตรียมต้นลำไยให้ทรงพุ่มสะอาด

๕. การพ่นทางใบหลังให้ปุ๋ย

๖. การเก็บช่อดอก

๖.๑ ควบคุมการระบาดของโรคแมลง หนอน เชื้อรา ในระยะเริ่มแทง

ช่อดอกยังไม่บาน

๖.๒ ให้น้ำทุก ๗ วัน

๖.๓ ช่วงดอกบาน ห้ามพ่นยาฆ่าแมลงแลสอร์โมนอย่างอื่น โดยเด็ดขาด

เพื่อป้องกันการไหม้เกสรดอกลำไย

๗. การติดผลอ่อน

๘. การเร่งผลโตให้มีคุณภาพ

๙. การแก้ไขปัญหาของเกษตรกรด้านพื้นที่ ด้านวิชาการเกษตร ด้านเศรษฐกิจ
ด้านสังคม ด้านการเมือง และด้านสิ่งแวดล้อม

ด้านพื้นที่ เกษตรกรประสบปัญหาไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกิน

ด้านวิชาการเกษตร เกษตรกรขาดความรู้ ประสบการณ์ในด้านวิชาการ
เกษตร ดิน ปุ๋ยชีวภัณฑ์ต่างๆ

ด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรถูกเอกรัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง ถูกกดราคา เมื่อผลิตมีจำนวนมาก

ด้านสังคม เกษตรกรในพื้นที่ที่ขาดการรวมกลุ่ม ไม่มีอำนาจต่อรองซื้อขายกับพ่อค้า

ด้านสิ่งแวดล้อม เกษตรกรในพื้นที่ใช้สารเคมีเป็นจำนวนมาก

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ๆ ทำให้เกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกร ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๕๕ เรื่อยมาจนถึง พ.ศ.๒๕๕๘ ได้เข้าโครงการผลิตลำไยแปลงใหญ่ ๕,๐๐๐ ไร่ และสามารถแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่ได้ ดังนี้

๑. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ โดยตรงจากเกษตรกรต่อเกษตรกรและกลุ่ม

๒. มีกำลังในการต่อรอง ซื้อ – ขาย ปัจจัยการผลิตเพื่อลดต้นทุนการผลิต

๓. สามารถขอความช่วยเหลือจากหน่วยของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ฯ ทางด้านวิชาการ เรื่อง โรคแมลงศัตรูพืช วิธีแก้ปัญหา การใช้สารเคมีและอินทรีย์ชีวภาพควบคู่กันอย่างเหมาะสม

๔. ให้มีการเรียนรู้ถึงแหล่งตลาด และวิธีการบริหารจัดการช่วงวัน – เวลา ความเหมาะสม

๕. ให้มีการเรียนรู้ด้านกฎหมายในการซื้อ – ขาย ล่วงหน้า

๖. สามารถควบคุมการผลิตการผลิตลำไยนอกฤดูกาลได้ (Zoning)

๒. การรับรู้ปริมาณการผลิตในพื้นที่และนอกพื้นที่ได้

๓. ระยะเวลาการผลิตที่ตลาดต้องการ

๔. การเตรียมความพร้อมการผลิตของเกษตรกร

๕. ช่วงเก็บเกี่ยวที่ได้คุณภาพ ลูกโต มีผิวสวย ผลกรอบ และหวานหอม

๖. ส่งเสริมให้มีการผลิตลำไยนอกฤดูแบบครบวงจร ให้เป็นมืออาชีพ

๘. สามารถแก้ไขปัญหาด้านปัจจัยการผลิต หากได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การเพิ่มแหล่งน้ำ การขยายเขตการใช้ไฟฟ้าทางการเกษตร เพื่อลดการใช้ น้ำมัน ส่งเสริมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพใช้เอง

๔. แนวคิดในการทำงาน

การผลิตลำไยในพื้นที่จังหวัดลำพูนและจังหวัดเชียงใหม่ เป็นไม่ผลเศรษฐกิจรายได้ให้กับเกษตรกรเป็นอย่างมาก โดยมีการขยายพื้นที่การผลิต หรือการปลูกออกไปจากจังหวัดลำพูนและจังหวัดเชียงใหม่มากขึ้น โดยเฉพาะภาคตะวันออก ปัจจุบันทำให้พื้นที่จังหวัด

ลำพูนและจังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่การผลิตลำไยมากเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ และยังไม่นับรวมพื้นที่ต่างจังหวัด โดยที่การขยายพื้นที่การผลิตลำไยมากเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ และยังไม่นับรวมพื้นที่ต่างจังหวัด โดยที่การขยายพื้นที่การผลิตลำไยมาก ทำให้เกิดผลกระทบต่อลำไยล้นตลาด ในช่วงฤดูการผลิต ส่งผลให้เกิดราคาลำไยตกต่ำ โครงการที่รัฐบาลสนับสนุนไม่ว่าจะเป็นการแทรกแซงราคา การประกันราคา ฯลฯ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ได้ค้นพบวิธีการใหม่ในการผลิตลำไยนอกฤดู ซึ่งถือเป็นนวัตกรรมใหม่ของการผลิตลำไย โดยเป็นผลสืบเนื่องจากประสบการณ์การผลิตลำไยนอกฤดูมาหลายปี คือ การทำปุ๋ยหมักได้โคนต้น (การเพิ่มปริมาณรากฝอยใต้โคนต้น) และการใช้น้ำโดยระบบสปริงเกอร์ การใช้สารกำจัดแมลงโดยใช้ชีวภาพมาถ่ายทอดให้กับเกษตรกรในพื้นที่ โดยการจัดตั้งกลุ่มผลิตลำไยนอกฤดูตำบลทาภาสขึ้น โดยแรกเริ่มสมาชิก จำนวน ๗๘ ราย ซึ่งใช้หลักการในการผลิตเดียวกัน ซึ่งผลการผลิตลำไยนอกฤดู โดยภาพรวมของกลุ่มมีรายได้จากการผลิตลำไยนอกฤดูที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง คือ

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ผู้เข้าร่วมโครงการมีรายได้เฉลี่ย ๗,๑๗๓ บาท/ไร่

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ผู้เข้าร่วมโครงการมีรายได้เฉลี่ย ๑๓,๗๑๔ บาท/ไร่

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ ผู้เข้าร่วมโครงการมีรายได้เฉลี่ย ๒๕,๐๐๐ บาท/ไร่

ซึ่งจากสถิติที่ผู้ผลิตลำไยมีรายได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นการผลิตในรูปแบบของกลุ่มผลิตลำไยนอกฤดูตำบลทาภาส ที่ได้รับถ่ายทอดความรู้จากเจ้าของประวัติและการติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลทาภาส ซึ่งเจ้าของประวัติก็เป็นหนึ่งในคณะกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลทาภาส

จังหวัดลำพูน มีพื้นที่ปลูกลำไย ๒๗๐,๑๓๑ ไร่ เกษตร ๓๒,๕๐๐ ราย ในปีที่มีสภาพภูมิอากาศเหมาะสมจะมีผลผลิตออกสู่ตลาด ประมาณ ๒๒๐,๐๐๐ ตัน เกษตรมักประสบปัญหาราคาลำไยตกต่ำในฤดู

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้เชิญชวน ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรในพื้นที่ เข้าร่วมโครงการผลิตลำไยแปลงใหญ่ ๕,๐๐๐ ไร่ ของรัฐบาล โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยการประสานงานจากสำนักงานเกษตรจังหวัดลำพูน สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดลำพูน และสำนักงานเกษตรอำเภอแม่ทา โดยมีเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน ๖๓๕ ราย พื้นที่ ๕,๓๖ ไร่ แยกเป็น

ตำบลทาภาส ๔๕๘ ราย พื้นที่ ๔,๔๔๓ ไร่

ตำบลทาทุ่งหลวง ๕๕ ราย พื้นที่ ๕๓๓ ไร่

ตำบลทาสบเส้า ๖๐ ราย พื้นที่ ๓๐๐ ไร่

ตำบลทาจุมเงิน ๒๖ ราย พื้นที่ ๒๕๒ ไร่

ปัจจุบันศูนย์ฯ ได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคารพลังงานไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์ เพื่อให้ประชาชน ผู้สนใจได้เรียนรู้การนำพลังงานสะอาดมาใช้ และเป็นการลดค่าใช้จ่ายของศูนย์ฯ อีกทั้งศูนย์ฯ ยังได้รับความสนใจจากเกษตรกร และบุคคลภายนอกเป็นอย่างมาก มีคณะต่างๆ จากหลายภาคส่วนเข้าเยี่ยมชม และมาใช้บริการเพิ่มขึ้นทุกปี จากปี พ.ศ.๒๕๕๖ จำนวน ๕๐๐ คน จนถึงปี พ.ศ.๒๕๕๘ จำนวน ๒,๑๐๐ คน รวมทั้งสิ้นประมาณ ๕,๔๐๐ คน

ปัญหาที่พบ

๑. ผู้นำชุมชนและเกษตรกรยังไม่เข้าใจหลักการพัฒนาอย่างแท้จริง
๒. คนในชุมชนยังมีหนี้สิน และต้องดิ้นรนกับการทำมาหาเลี้ยงชีพ อีกทั้งไม่จัดเวลาให้การเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพและรายได้ของตน

๓. การขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง ทำให้เกษตรกรมีน้ำไม่เพียงพอ

สิ่งที่ต้องการจัดหาเพิ่มเติมในศูนย์ฯ

๑. การส่งเสริมการแปรรูปผลผลิต การนำผลผลิตในชุมชนมาพัฒนาเพิ่มมูลค่า

๒. การส่งเสริมการอนุรักษ์และรักษาพันธุ์กรรมพืชท้องถิ่น

๓. การส่งเสริมเผยแพร่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๔. ขยายพลังงานไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์ (Solar cell) เพื่อนำไปสูบน้ำให้เกษตรกรบวจร

๕. การวางท่อส่งน้ำในสวนลำไยของเกษตรกรไม่เพียงพอ และขาดแคลนน้ำช่วงหน้าแล้ง

๕.๕ ๑๖ มี.ค.๖๐เยี่ยมชมนศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ เพื่อพบปะปราศรัยเพื่อความมั่นคง นายสันต์ณรงค์ วีระชาติ เลขที่ ๒๐๑ หมู่ที่ ๗ ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่า จังหวัดเชียงราย

๑. การผลิตพืช ผัก ผลไม้ในรูปแบบที่ไม่มีการใช้สารเคมีใดๆ มาเกี่ยวข้อง รวมไปถึงการผลผลิตบนพื้นฐานของวิถีธรรมชาติ (หรือที่รู้จักกันทั่วไปว่าเกษตรอินทรีย์) โดยมีปัจจัยชี้วัดสำคัญ คือ

๑.๑ ไม่ใช่ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูหรือป้องกันศัตรูพืช และสารเคมีกำจัดวัชพืช

๑.๒ ไม่ใช่พืชที่มีการตัดต่อพันธุกรรม (GMOs)

๑.๓ สามารถเปิดเผยและตรวจสอบข้อมูลย้อนกลับกระบวนการผลิตได้อย่างมีรูปธรรม

๑.๔ คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศในพื้นที่ มีการกำหนดหน่วยมลภาวะและมีการทดแทนคุณค่ากลับสู่ดิน น้ำ และป่าอย่างเป็นระบบ

๒. การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ ต้องไม่ปลูกเพื่อขายผลผลิตทั้งหมดเพียงอย่างเดียว เกษตรกรต้องปลูกพืชไว้บริโภคในครอบครัว เมื่อเหลือจึงแบ่งปัน เมื่อเหลือจากการแบ่งปันจึงรวมกันขาย สร้างภูมิคุ้มกันในคุณภาพชีวิต และลดการพึ่งพาพ่อค้าคนกลางในตลาดที่ขาดความโปร่งใสและไร้คุณธรรม

มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้โครงการพัฒนาการเกษตรต่อเนื่องแนวใหม่ตามแนวพระราชดำริ ค.เวียงกาหลง ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้เกษตรกรรู้ถึงพิษภัยสารพิษสารเคมีจากการประกอบอาชีพการเกษตร และนำความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ชีวภาพแบบผสมผสานมาใช้เป็นทางเลือกให้กับเกษตรกรร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

ในด้านการปฏิบัติงาน ได้นำหลักแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพล อดุลยเดช มาเป็นหลักการพัฒนาต่างๆ โดยเน้นการพัฒนาเรื่อง “น้ำ” เป็นปัจจัยหลัก

๓. ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นศูนย์เรียนรู้และฝึกปฏิบัติสำหรับผู้ที่เข้ามาบำบัดรักษาอยู่ในโครงการบ้านเปลี่ยนวิถี และชาวบ้านที่เข้ามาฝึกอาชีพ

๔. ป่าชุมชน ซึ่งเป็นป่าอนุรักษ์ที่มีความสมบูรณ์ที่ใช้เป็นศูนย์เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ อันเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติบำบัดด้วย

ปัจจุบันเป็นสมาชิกภาคีเครือข่าย กสิกรรมธรรมชาติ และมี ๔ โครงการหลักที่ได้เคยดำเนินการไว้เป็นฐานเสริมเติมต่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ และฝึกอบรมกลุ่มเป้าหมายหลักของโครงการ คือ

๑. โครงการเยาวชนอาสาค้นหาความดี

๒. โครงการฝึกอบรมเยาวชนอาสาพัฒนากลุ่มคนดี

๓. โครงการรวมใจ ทำความดีพื้นวิถีการให้ต่อสังคม

๔. โครงการรวมใจปลูกคุณธรรมในบุคคล สร้างชุมชนสวัสดิการมาบูรณาการ พัฒนาเด็กและเยาวชน โดยมุ่งเน้นทางด้านคุณธรรมและจิตอาสาตามแนวทางบ้าน วัด โรงเรียน แบบบูรณาการ โดยยึดแนวทางตามบทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการฟื้นฟูหมู่บ้าน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

ปัญหาที่พบ

๑. ชุมชนและเกษตรกรยังไม่เข้าใจหลักการพัฒนาอย่างแท้จริง การขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภค

๒. คนในชุมชนยังมีหนี้สิน และต้องดิ้นรนกับการทำมาหาเลี้ยงชีพ อีกทั้งไม่จัดเวลาให้การเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพและรายได้ของตนโดยเฉพาะการปลูกข้าวปลูกข้าวโพด มะเขือ ไร่สวนผสม

สิ่งที่ต้องการจัดหาเพิ่มเติมในศูนย์ฯ

๑. การส่งเสริมการแปรรูปผลผลิต การนำผลผลิตในชุมชนมาพัฒนาเพิ่มมูลค่า

๒. การส่งเสริมการอนุรักษ์และรักษาพันธุ์กรรมพืชท้องถิ่น

๓. การส่งเสริมเผยแพร่หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๔. การขุดลอกบ่อน้ำตื้นเงิน นำไปเป็นน้ำบาดาล ให้เกษตรกรเพื่อนำไปใช้ในการเกษตร การส่งเสริมอาชีพ และแปรรูปการผลิตที่กลุ่มสาธิต

๕.๖ ๑๖ มี.ค.๖๐ เข็มชมศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ เพื่อพบปะปราชญ์เพื่อความมั่นคง นายมานพ ชัยบัวคำ เลขที่ ๑๒๒ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลโรงช้าง อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

ประสบการณ์การทำงานด้านที่เชี่ยวชาญ

ด้านที่เชี่ยวชาญเฉพาะ การจัดการขยะให้เป็น ๐ โครงการ Zero Waste

ระยะเวลาในการทำงานด้านที่มีความเชี่ยวชาญ ระยะเวลาในการทำงาน ๘ ปี โดยมีการถ่ายทอดความเชี่ยวชาญโดยการเปิดหมู่บ้านให้เป็นศูนย์เรียนรู้เรื่องของการจัดการขยะ

การถ่ายทอดและการพัฒนาการถ่ายทอดความรู้ เป็นวิทยากรในการถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องของการบริหารจัดการขยะในชุมชน

ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ใน โรงเรียน/นอกโรงเรียน/ตามอัสยาชัย จำนวน ๕,๐๐๐ คน ผู้รับการถ่ายทอดนำความรู้ไปใช้ จำนวน ๓,๐๐๐ คน ได้แก่ ทุกหมู่บ้านในตำบลโรงช้าง คณะที่เข้ามาศึกษาดูงาน

การสร้างเครือข่ายและการเผยแพร่ความรู้ เครือข่ายชื่อ สสส. ๑๗ จังหวัดภาคเหนือ

เครือข่ายชื่อ กรมการส่งเสริมสิ่งแวดล้อม เครือข่ายชื่อ การท่องเที่ยวและกีฬา ประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญอื่นๆ ปราชญ์ชุมชน, วิทยากร

ผลงานที่ปรากฏเป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม รางวัลชนะเลิศ รางวัลด้วยพระราชทานหมู่บ้านปลอดขยะ Zero Waste ได้เผยแพร่ที่ ช่อง ๓ รายการข่าว ๓ มิติ ศูนย์เรียนรู้หมู่บ้านปลอดขยะ Zero Waste บ้านโป่งศรีนคร รางวัลชนะเลิศ รางวัลด้วยพระราชทานบ้านสวยเมืองสุข ได้เผยแพร่ที่ศูนย์เรียนรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง บ้าน โป่งศรีนคร

ผลงานที่ริเริ่มสร้างสรรค์

การคัดแยกขยะ การจัดการขยะให้เป็นศูนย์ Zero Waste การนำขยะมารีไซเคิล เช่น ชูครับแขก แคนเฟอร์นิเจอร์

ผลงานที่ดำเนินตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๑. การนำขยะที่ให้แล้วนำกลับมาให้ใหม่ให้เกิดประโยชน์ และสร้างมูลค่าให้กับของที่ให้แล้ว

๒. การปลูกผักปลอดสารพิษหน้าบ้านทุกหลังคาเรือนในหมู่บ้าน

ผลงานที่เป็นที่ยอมรับในสังคม รางวัลชนะเลิศ รางวัลด้วยพระราชทานหมู่บ้านปลอดขยะ Zero Waste

รางวัลชนะเลิศ รางวัลด้วยพระราชทานบ้านสวยเมืองสุข

เรื่องราวสิทธิบัตร/ เกียรติคุณ / รางวัลที่เคยได้รับ รางวัลกำนันแหวน

ทองคำ ประจำปี ๒๕๕๔

ให้เขียนเรียงความเล่าถึงประวัติและการทำงานอย่างละเอียด

ข้าพเจ้าได้ประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชน ดำเนินชีวิตด้วยความซื่อสัตย์สุจริต อดทนอดกลั้น ประกอบอาชีพด้วยกายสุจริต แต่งกายสุภาพเรียบร้อย ถูกกาลเทศะทำให้ได้รับความไว้วางใจจากประชาชน ในหมู่บ้านเลือกให้เข้ามาเป็นผู้ใหญ่บ้าน ตลอดเวลาที่ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ข้าพเจ้าได้พัฒนาตนเองและหมู่บ้านโป่งศรีนคร โดยใช้หลักการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง กินพอดี อยู่พอดี ปกครองแบบประชาธิปไตย ให้เกียรติและให้สิทธิ์แก่ทุกคนในการแสดงความคิดเห็น ทำให้เกิดการพัฒนาขึ้น จนได้รับความไว้วางใจจากประชาชนตำบลโรงช้างให้ข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งกำนันตำบลโรงช้าง และได้รับการคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งทางสังคม ดังนี้

๑. ประธาน กม. แห่งประเทศไทย

๒. กรรมการโรงเรียนประชารัฐสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงรายเขต ๒

๓. ประธานปราชญ์ชุมชน จังหวัดเชียงราย

๔. ประธานปราชญ์ ๔ ภาค กอ.รมน.

๕. วิทยากรผู้นำสัมมนาชีพ กรรมการพัฒนาชุมชน

๖. ประธานสถานศึกษาโรงเรียนบ้านโป่ง
๗. วิทยากร สสส. ภาคเหนือ ๑๗ จังหวัด
๘. วิทยากรการจัดการขยะ กรมการส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
๙. นายกสมาคมสงเคราะห์ลูกค้า ธกส. อำเภอป่าแดด
๑๐. เป็นประธานสถาบันการเงินชุมชนบ้านโป่งศรีนคร (สำนักโครงการธนาคารชุมชน ธ.ก.ส.)

๑๑. ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านโป่งศรีนคร
๑๒. เป็นอาสาสมัครดำเนินงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนศาลจังหวัดเทิง

๑๓. กรรมการศูนย์ยุติธรรมตำบลโรงช้าง
  ๑๔. ผู้อำนวยการศูนย์เรียนรู้และขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
  ๑๕. รองประธานกรรมการดำเนินการ ๑๘ อำเภอ ๑๘ นวัตกรรมสรรค์สร้าง
- ความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

ปัญหาที่พบ

๑. ชุมชนและเกษตรกรยังไม่เข้าใจหลักการพัฒนาอย่างแท้จริง
๒. คนในชุมชนยังมีหนี้สิน และต้องดิ้นรนกับการทำมาหาเลี้ยงชีพ อีกทั้งไม่จัดเวลาให้การเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพและรายได้ของตน โดยเฉพาะการปลูกข้าวปลูกข้าวโพด ไร่นาสวนผสม

สิ่งที่ต้องการจัดหาเพิ่มเติมในศูนย์ฯ

๑. การส่งเสริมการแปรรูปผลผลิต การนำผลผลิตในชุมชนมาพัฒนาเพิ่มมูลค่า
๒. การส่งเสริมการอนุรักษ์และรักษาพันธุ์กรรมพืชท้องถิ่น
๓. การส่งเสริมเผยแพร่หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๕.๗ ๒๒ มี.ค.๖๐ เยี่ยมชมปราชญ์ชาวบ้าน นายนัน ชูเอียด ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านในกอย หมู่ที่ ๕ ต.หนองธง อ.ป่าบอน จ.พัทลุง

นายนัน ชูเอียด เป็นประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านในกอย และประธานกลุ่มเลี้ยงปลาในบ่อพลาสติก มีผลงานที่สำคัญคือ เป็นคณะกรรมการผู้นำประจำภูเขาเพื่อแก้ปัญหาเรื่องน้ำในการทำกรเกษตรของเกษตรกรใน ต.หนองธง เป็นผู้นำเสนอโครงการจัดสร้างถนนเข้าชุมชน ส่งเสริมการทำแก๊สชีวภาพใช้เองในครัวเรือน ส่งเสริมการผลิตน้ำมันไบโอดีเซล เพื่อใช้กับเครื่องจักรกลทางการเกษตร รวมทั้งส่งเสริมการขุดเจาะบ่อบาดาล เพื่อใช้ใน

ครัวเรือน ที่สำคัญ ได้มีการส่งเสริมการใช้พื้นที่ว่างเปล่าประโยชน์ พัฒนาให้เป็นเงิน เช่น การปลูกผักเหิมยงแซมในสวนยางพารา สวนผลไม้ และส่งเสริมการปลูกป่าเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และได้ใช้ประโยชน์จากการปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง

ทั้งยังเป็นแกนหลักในการสร้างเครือข่ายปราชญ์ และการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ต่างๆ ของ อ.ป่าบอน ซึ่งแต่เดิมได้ปลูกยางพารา แต่เมื่อราคาคาดต่ำจึงได้ตัดสินใจโค่นต้นยางพารา แล้วหันปลูกสละพันธุ์สุมาลีเป็นพืชหลัก แซมด้วยปลูกมะละกอ กล้วยหอม หอม และไม้ยืนต้นอีกหลายชนิด เช่น สะเดาเทียม ไม้พะยอม ไม้ตะเคียน เป็นต้น ทำรายได้ให้ครอบครัวเป็นจำนวนมาก ความสำเร็จดังกล่าว นับเป็นต้นแบบให้ชาวบ้านเกษตรกรในชุมชน และยังจุดประกายให้เด็กๆ ในชุมชนสนใจศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตการทำเกษตรกรรมแบบผสมผสาน และเกษตรอินทรีย์ ทำให้ลูกหลานในชุมชนกลับมาประกอบอาชีพเกษตรกรรม มาเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่มากขึ้น

หลักคิดในการปลูกพืชให้ได้ผลกำไรตลอดปี คือ จากประสบการณ์ที่ผ่านมาพบว่า การปลูกพืชเชิงเดียวไม่สามารถประสบผลสำเร็จ ทำานก็มีหนี้ ปลูกยางก็มีหนี้ ทำสวนทุเรียนก็มีหนี้ เพราะไม่สามารถกำหนดราคาผลผลิตของตัวเองได้ จึงควรมีการปลูกพืชผสมผสานตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ และเมื่อมีโอกาสได้ศึกษาดูงานการปลูกสละ พบว่า สละให้ผลผลิตตลอดปี จึงได้ทดลองปลูกสละพันธุ์สุมาลี เป็นพืชหลัก แซมด้วยต้นหอม จำปา มะละกอ กล้วย พริกไทยดำ และผักเหลียง ในเนื้อที่ ๓ ไร่ มีต้นไม้มากว่า ๑,๓๐๐ ต้น ทำกำไรได้เป็นจำนวนมากกว่าแสนบาทต่อเดือน นอกจากนี้ยังได้มีการคิดเพิ่มมูลค่าสินค้า และลดต้นทุน โดยการแปรรูป เช่น ทำสละลอยแก้ว การทำแคปซูลพืชสมุนไพร การทำน้ำหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ การนำเมล็ดเปลือกสละมาทำเป็นพลังงานทดแทน เป็นต้น

ตัวอย่างเครือข่ายปราชญ์เพื่อความมั่นคงในชุมชน อ.ป่าบอน อาทิเช่น

คุณประเสริฐ คงช่วย – เป็นวิทยากรอบรมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ให้แก่ ยุวเกษตรกร โรงเรียน ทำสวนสละ เพาะเห็ดนางฟ้า เลี้ยงโคขุน เลี้ยงไส้เดือน

คุณวันดี จันเอียด – เพาะเห็ดนางฟ้า ขนมหินบ้าน

คุณสนั่น มากนวล – ทำปุ๋ยหมัก

คุณแปลก ชัยสุตานนท์ – เตาชีวมวล การใช้พลังงานทดแทน

คุณสจจร ชุมคช – ป่าไม้ สมุนไพรในสวนยาง

คุณสินอง อภัยฤทธิ์ – กุ้งก้ามกราม เศรษฐกิจพอเพียง ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนา

อย่างยั่งยืน

จากนั้นได้พาคณะฯ ไปเยี่ยมชมสวนสละ สวนปลูกพืชผสมผสานในพื้นที่ ๓ ไร่ และพาไปชมศูนย์เรียนรู้การพัฒนาที่ดินตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง (ม.๒) ของนายระ โหด หมัดหมาน ซึ่งเป็นปราชญ์ด้านการทำปุ๋ยหมัก น้ำส้มป่นฯ

ปัญหาของชุมชน

๑. ปัญหาเรื่องน้ำ ขาดน้ำในช่วงหน้าแล้งและภัยพิบัติจากน้ำท่วม เมื่อขุดบ่อเก็บน้ำพบเป็นดินทราย ทำให้ไม่มีการเก็บกักน้ำ และการขุดเจาะบาดาลไม่สามารถขุดได้ลึกกว่า ๔๐ เมตร เพราะเป็นชั้นหิน

๒. ต้องการพัฒนาองค์ความรู้ในเรื่องการแปรรูปผลิตภัณฑ์

๓. ประชาชนบางส่วนไม่มีสิทธิบนที่ดินทำกิน ทำให้เสียโอกาสไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้

๔. ในอำเภอป่าบอนมีประชากรต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน จปฐ. ประมาณ ๕๐ คน
ข้อจำกัด

๑. อยู่ในพื้นที่สูง ทำให้ในช่วง ก.ค.-ต.ค. ฝนทิ้งช่วง จะประสบภาวะขาดน้ำ ทั้งนี้ได้มีการดำเนินการแก้ไขเบื้องต้น คือ แผนที่ ๑ การสร้างอ่างเก็บน้ำในพื้นที่กว่า ๓๐๐ ไร่ ซึ่งกำลังอยู่ในขั้นประชาคม เพราะมีประชาชนบางส่วนที่เห็นต่าง แผนที่ ๒ ทำน้ำระบบท่อ หากทำอ่างเก็บน้ำไม่ได้

๒. โครงสร้างพื้นฐานไม่เพียงพอ เช่น ถนน

๓. จุดเด่นของอำเภอป่าบอน คือ มีศูนย์เรียนรู้ฯ ทุกตำบล และตั้งใจทำอำเภอป่าบอนเป็น “ป่าบอนโมเดล” มีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และที่สำคัญคือ มีความสามัคคี การรวมตัวของเกษตรกร ปราชญ์ และคนในชุมชนในการช่วยเหลือพึ่งพา เพื่อพัฒนาและยกระดับชุมชนของตนเองให้ดีขึ้นทำให้ได้รับรางวัลอย่างมากมาย อาทิเช่น หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจากกระทรวงมหาดไทย รางวัลชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงดีเด่น ประจำปี ๒๕๕๐ จากกระทรวงศึกษาธิการ ชุมชนที่ได้รับความรู้จากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีและนำไปใช้ได้ผลดีเยี่ยม ปี ๒๕๕๐ จากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เป็นต้น

๔. อำเภอป่าบอนนับเป็นอำเภอหนึ่งที่ควรได้รับการสนับสนุนให้เป็นต้นแบบในการพัฒนาขยายผลหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยเป็นศูนย์รวมการบูรณาการขององค์ความรู้ต่างๆ ถ่ายทอดไปยังประชาชนที่ด้อยโอกาสในหมู่บ้านของแต่ละพื้นที่ โดยมี ครู กศน.เป็นผู้ประสานงานร่วมกับภาคีเครือข่าย มีเจ้าหน้าที่ กอ.รมน.ในแต่ละจังหวัดและมีปราชญ์ชาวบ้านในแต่ละตำบลเป็นผู้ช่วยเหลือและสนับสนุนการปฏิบัติ เนื่องจากมีความพร้อมทั้งในเรื่องปราชญ์ ครู กศน. กอ.รมน. และที่สำคัญเป็นอำเภอที่มีศูนย์เรียนรู้ฯ อยู่ทุกตำบล

๕.๘ ๒๓ มี.ค.๖๐ เขียมชมปราชญ์ชาวบ้าน นายมน ชำนาญกิจ ประธานศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรธรรมชาติไทย (ศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน) หมู่ที่ ๑ ต.ทุ่งสง อ.นาบอน จ.นครศรีธรรมราช

นายมน ปราชญ์ประจำตำบลทุ่งสง ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง การลองผิดลองถูก ฝึกปฏิบัติจนมีความเชี่ยวชาญในเรื่องแปลงเกษตรผสมผสาน เลี้ยงปลา เลี้ยงสัตว์ ทำข้าวแบบประณีต ทำน้ำสกัดชีวภาพเพื่อการเกษตร สมุนไพรเพื่อสุขภาพ การเพาะถั่วงอก การเลี้ยงผึ้ง การฟื้นฟูทรัพยากรด้านพลังงานทดแทน การสร้างนวัตกรรมจากน้ำไฟ และการปลูกป่า เช่น ไม้ยางนา ต้นสัก ต้นตะเคียน และต้นพะยูง

นอกจากนี้ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรธรรมชาติไทยได้เปิดอบรม ๓ วัน ๒ คืน หลักสูตร “การใช้เทคโนโลยีชีวภาพในการพัฒนาเกษตรฯ เพื่อการดำรงชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง” ตั้งแต่ ปี พ.ศ.๒๕๕๔ อบรม ๓ รุ่นต่อปี โดยมีเกษตรกรจากจังหวัดนครศรีธรรมราชเข้ารับการฝึก ๑๒๐ คนต่อรุ่นต่อปี เนื้อหาอบรมเกี่ยวกับศาสตร์ของพระราชาน้ำป่า ดิน พลังงาน การปรับวิธีคิดในการ

ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การใช้เทคโนโลยีชีวภาพในการพัฒนาการเกษตร การทำน้ำสกัดชีวภาพ การทำน้ำดื่มสมุนไพร การทำบัญชีครัวเรือน การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ การทำนาข้าวแบบประณีต การทำประมงพื้นบ้าน เลี้ยงปลาในกระชัง การผลิตเตาเผาถ่าน เตาย่าง เป็นต้น โดยมีวิทยากร ๑๒ คน ในพื้นที่ที่มีความชำนาญในด้านต่างๆให้การอบรม

แผนงานในอนาคตต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยจัดทำพิพิธภัณฑ์สัตว์พื้นบ้าน และทำโครงการคนกล้าคืนถิ่น เพื่อสนับสนุนให้คนเยาวชนรุ่นใหม่ของชุมชนกลับมาพัฒนาถิ่นเกิด

สำหรับปัญหาของชุมชน คือ หลังประสบภัยสึนามิ แหล่งเก็บน้ำของชุมชนไม่สามารถเก็บกักน้ำได้เหมือนเดิม มีการใช้พลังงานทดแทนจากแสงแดด (Solar roof) แต่ไม่มีความต่อเนื่องขาดคนดูแล

๕.๙ ๓ มี.ค.๖๐ เขียมชมปราชญ์ชาวบ้าน ด.ต.นิรันดร์ พิมล ประธานศูนย์กิจกรรมธรรมชาติทุ่งสง หมู่ที่ ๔ ต.นาโพธิ์ อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช

เมื่อรับราชการ ด.ต.นิรันดร์ พิมล ได้เข้าร่วมฝึกอบรมหลักสูตร “การพัฒนากิจกรรมธรรมชาติสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” จากศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง มูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติ ต.หนองบอนแดง อ.บ้านบึง จ.ชลบุรี จนก่อให้เกิดความเชื่อถือศรัทธาในแนวทางประพฤติปฏิบัติเพื่อให้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกิดผลสำเร็จเป็นรูปธรรมอันนำไปสู่การแก้ปัญหาเกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศ จึงได้ลาออกจาก

ราชการและไปศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักกิจกรรมธรรมชาติตามแนวพระราชดำริอย่างจริงจัง และต่อมาได้มีโอกาสพบกับคุณเกษม เจริญพานิชย์ คหบดี ในอำเภอทุ่งสง ซึ่งเลื่อมใสในเรื่อง เกษตรชีวภาพ ทั้งยึดมั่นในหลักการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เป็นทุนเดิม ในปี พ.ศ.๒๕๔๘ จึงอุทิศที่ดินให้ ค.ต.นิรันดร์ เพื่อจัดตั้งเป็นศูนย์กิจกรรม ธรรมชาติทุ่งสง ทำเป็นที่ฝึกอบรม เผยแพร่ความรู้หลักการทำกิจกรรมธรรมชาติโดยไม่พึ่งสารเคมี แก่เกษตรกรและผู้สนใจทั่วประเทศ ทั้งเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวใต้อีกด้วย ต่อมากระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้คัดเลือกให้ศูนย์ฯเป็นศูนย์อบรม มีผู้ผ่านการอบรมมากกว่า ๑๒,๐๐๐ คน ปัจจุบันศูนย์กิจกรรมธรรมชาติทุ่งสง มีการอบรมหลักสูตร “การพัฒนา กิจกรรม ธรรมชาติสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” (๕ วัน ๔ คืน) สามารถรองรับผู้เข้ารับการอบรมได้ประมาณ ๒๐๐ คน แบ่งห้องพักเป็นชายหญิง พร้อมด้วยห้องน้ำ โรงอาหาร และฐานฝึกอบรม เนื้อหาอบรม เกี่ยวกับ หลักเศรษฐกิจพอเพียง การทำกิจกรรมธรรมชาติ การขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์และเทคนิค การผลิตอินทรีย์ชีวภาพ และฝึกปฏิบัติ “คนมีน้ำยา” และหลักสูตร “ผู้นำอาสาสมัครเพื่อป้องกัน เตือนภัย และฟื้นฟูในภาวะวิกฤต” (๖ วัน ๕ คืน)

การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบลต้นแบบ

ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบลบ้าน ครึ่งใต้ อำเภอเชิงของ จังหวัดเชียงราย

บ้านครึ่งใต้ ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ ๓ ตำบลครึ่ง อำเภอเชิงของ จังหวัดเชียงรายเป็นหมู่บ้าน ที่เป็นจุดครึ่งทางระหว่างอำเภอเทิงกับอำเภอเชิงของเต็มไปด้วยแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งด้าน การทอผ้าและการบริหารจัดการกลุ่มต่างๆ ได้แก่ กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า ศูนย์สาธารณสุขมูลฐาน กลุ่มคัดแยกขยะ กองทุนหมู่บ้าน กองทุนโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน กลุ่มนำดื่มชุมชน จุดการเรียนรู้ด้านการเลี้ยงสุกรขุน(หมูขุน) การเลี้ยงสุกรมแม่พันธุ์การเลี้ยงปลาในนาข้าว การจักสาน หวายและไม้ไผ่การเลี้ยงปลาในกระชัง การทำแคบหมู/ขนม/น้ำพริก การบริหารจัดการแหล่งน้ำ นอกเขตชลประทาน การพัฒนาคุณภาพข้าว การบริหารจัดการธนาคารข้าว การบริหารจัดการโรงสี ข้าวกล้อง การทำปุ๋ยและน้ำหมักอินทรีย์ชีวภาพ การเผาถ่านจากต้นมัลลาคัยซ์และการทำน้ำส้ม ควันไม้การบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและจุดเรียนรู้ครัวเรือนต้นแบบดำเนินชีวิต ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งด้านการประกอบ อาชีพ การพัฒนาคุณภาพชีวิต การบริหารจัดการ ตลอดจนแหล่งเรียนรู้ที่ทำหน้าที่ในขับเคลื่อน ให้เกิดการพัฒนาคุณภาพสังคมและชุมชน ซึ่งถือเป็นทรัพยากรที่เปี่ยมไปด้วยคุณค่า

นายประจันต์ กันทะสอน ผู้ใหญ่บ้าน บ้านครึ่งใต้ กล่าวถึงการบริหารจัดการหมู่บ้าน ในการขับเคลื่อนวิถีแห่งความพอเพียงว่า “ขั้นแรก ต้องทำความเข้าใจชาวบ้านก่อน เอาใจแลกใจ อธิบายให้เขารู้ว่าเกษตรทฤษฎีใหม่ คืออย่างไร ยังยืนอย่างไร ทำให้ชาวบ้านเขาเห็นก่อน เพื่อจุดประกายให้เขาเวลามีปัญหาที่ใช้หลักธรรมาภิบาลในการแก้ปัญหา ใช้ความเป็นญาติ เป็นพี่ เป็นน้อง ค่อยๆพูดคุยกัน รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ต่างคนก็ต้องปรับทัศนคติเข้าหากันมันถึง จะอยู่ได้”

นายประจันต์ อินทร์ประสงค์ ผู้อำนวยการ กศน. อำเภอเชียงของ กล่าวถึงการมีส่วนร่วม ในการดำเนินการขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบลในพื้นที่นี้ว่า

“นอกจากการจัดการศึกษานอกระบบฯ ขึ้นพื้นฐานทุกระดับชั้น และการศึกษา ต่อเนื่อง หลักสูตรระยะสั้นต่างๆ แล้ว กศน.อำเภอเชียงของยังได้ส่งเสริม เกษตรทฤษฎีใหม่ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยได้รับความร่วมมือจากพ่อแม่พี่น้องในหมู่บ้านครึ่งใต้ ด้วยความเต็มใจ”

นายบุญรัตน์ ปานกลาง หัวหน้ากลุ่มเลี้ยงไส้เดือนกล่าวถึงการดำเนินการเกษตร ทฤษฎีใหม่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่า “ที่แรกก็ได้ทุนจากทั้งทางรัฐ องค์กรอิสระ รวมทั้งจากมูลนิธิของท่าน ว.วชิรเมธี ได้รับการสนับสนุนจากหลายฝ่าย พอได้ทุนมาแล้วก็เริ่ม ทดลองทำมาเรื่อยๆใช้ประโยชน์จากมัน(ไส้เดือน)ได้เยอะ แต่คิดอยู่ที่ยังทำได้ในปริมาณน้อย ใช้ แค่ในบ้าน ยังไม่พอแจกจ่ายใคร ใช้กับผักที่ปลูกไว้กินในบ้าน ของเราเอาไว้กินเลยไม่อยากจะ ใส่อะไร ทำตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงมาเรื่อยๆ”

ความร่วมมือแรงร่วมใจของทุกฝ่ายในเรื่องของการขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลบ้านครึ่งใต้สามารถตอบสนองวิสัยทัศน์ของ หมู่บ้านที่ว่า “เพิ่มคุณภาพชีวิตใช้เศรษฐกิจพอเพียง หลีกเลียงสิ่งเสพติดจัดการสิ่งแวดล้อม พร้อมเป็นหมู่บ้านน่าอยู่ เพิ่มพูนปัญญาชาวบ้าน” ได้อย่างยั่งยืน

**ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล
ท่าประดู่ อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา**

กศน.ตำบลท่าประดู่ ตั้งอยู่ อ.นาทวี จ.สงขลา ต้นแบบแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่เสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิทยาการตลอดจนภูมิ ปัญญาของชุมชน อีกทั้งยังเป็นแหล่งบริการของชุมชนในการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ของคนในชุมชน โดยใช้หลักบูรณาการการเรียนรู้ระหว่างการเรียน การทำงานและวิถีชีวิต เกิดเป็น สังคมแห่งเรียนรู้สู่การศึกษาตลอดชีวิต

กศน. ตำบลท่าประดู่ มีฐานเรียนรู้เพื่อเป็นจุดถ่ายทอดการจัดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ๘ ฐานตามความต้องการของคนในชุมชนเพื่อเป็นสถานฝึกปฏิบัติและค้นหาความรู้ได้อย่างสมบูรณ์ ประกอบด้วย ฐานการขยายพันธุ์พืช ซึ่งมีจุดสาธิต ๘ จุด ได้แก่ การเพาะเห็ด การปลูกไม้กิมซุง การปลูกผักสวนครัวแบบผสมผสาน การปลูกผักกางมุ้ง การปลูกไม้เลื้อยเป็นพืชพื้นเมืองที่หายาก รวมทั้งถั่วชนิดต่างๆ การปลูกผักกูดกลางแจ้ง การปลูกพืชสมุนไพร และการทำนาข้าว โดยเน้นให้เยาวชนได้ศึกษาวิถีชีวิตชาวนา มีผู้อาวุโสในท้องถิ่นร่วมเป็นวิทยากรให้ความรู้ ฐานนี้เน้นเรื่องของการปลูกและขยายพันธุ์พืชที่มีอยู่ในท้องถิ่นและเป็นพืชที่สามารถใช้ประโยชน์ตลอดทั้งปี ฐานการทำปุ๋ยหมัก ให้ความรู้เรื่องของการผลิตปุ๋ยและวิธีการใช้ที่ถูกต้องให้มีผลต่อการปรับโครงสร้างดินและได้ผลผลิตดีของพืชตามที่ต้องการ ฐานการเลี้ยงปลา ให้ความรู้เรื่องการเลี้ยงปลาในรูปแบบต่างๆ เช่น การเลี้ยงปลาในบ่อพลาสติก บ่อดิน กระจก ฐานการเลี้ยงโคขุน ให้ความรู้ในเรื่องการเลี้ยงโคเนื้อ/โคขุน โดยมีสำนักงานปศุสัตว์อำเภอนาทวีเป็นที่ปรึกษาด้านข้อมูลทางวิชาการฐานเรียนรู้เรื่องแก๊สชีวภาพ ใช้เป็นฐานการเรียนรู้เรื่องแก๊สชีวภาพจากมูลสัตว์ ลักษณะเป็นบ่อพลาสติกซึ่งได้ทำมูลโคขุนที่เลี้ยงไว้สำหรับใช้ในครัวเรือน ฐานการเรียนรู้ระบบน้ำ ให้ความรู้เรื่องการลำเลียงน้ำจากแหล่งน้ำเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในฐานต่างๆ โดยเฉพาะฐานการปลูกพืช ฐานการเรียนรู้ ICT งบประมาณในการก่อสร้างโดย อบต. ท่าประดู่ และ กสทช. สนับสนุนวัสดุครุภัณฑ์ มีคอมพิวเตอร์ ๒๐ เครื่องเพื่อบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงฐานการแปรรูปโดยใช้พลังงานทดแทนและการถนอมอาหาร โดยมีกลุ่มอาชีพ กลุ่มแม่บ้าน รวมทั้งชมรมสตรี กศน. ตำบลท่าประดู่ นำผลผลิตจากครัวเรือนและที่มีในท้องถิ่นมาแปรรูปเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิต เช่น การแปรรูปลูกหี ของชมรมสตรีเป็นวิทยากรในฐานการแปรรูปให้กับผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาด้วย

ฐานการเรียนรู้ทั้งหมดเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามวิถีชุมชน โดยมี กศน. ตำบลท่าประดู่ เป็นศูนย์กลางในการประสานงานระหว่างหน่วยงานกับชุมชนและทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในชุมชนภายใต้หลักคิดและหลักปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีพอย่างมีความสุขนั่นเอง

ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบลคลองเรือ อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑๐ ตำบลคลองเรือ อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี เบอร์โทรศัพท์ ๐๕๐-๑๑๘๒๐๖๕ ผู้รับผิดชอบ นางสาวช่อทิพย์ สุขใจวิเศษ ครู กศน. ตำบล เบอร์โทรศัพท์ ๐๕๘-๘๘๗๘๓๒๓ พิชล (นางชลนิศา คชประเสริฐ) แม่บ้านผู้มุ่งมั่นประธานคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านคลองหัวช้าง เจ้าของรางวัลชนะเลิศศูนย์เรียนรู้ชุมชนระดับเขต ๑ ภาคกลาง “ความธรรมดา เรียบง่าย ที่ไม่ต้องบรรจงแต่งแต้มสีให้เกินงามแต่เดินตามธรรมชาติ ตามรอยพ่อหลวงให้มี

กินอย่างพอเพียงก็เพียงพอแล้ว” มุ่งเน้นกระบวนการพึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย รวมกลุ่มพึ่งพาอาศัยกัน เน้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนา และการเชื่อมโยงเครือข่ายการพัฒนาทั้งในระดับตำบล อำเภอ ภาคและประเทศ

น้องเมย์ (นางสาวพิมพ์ธิดาภา ปัญญาหนู) กราฟฟิค ดีไซน์เนอร์ ผู้ละทิ้งชีวิตมนุษย์เงินเดือนและความศิวิไลซ์ในเมืองหันกลับมาใช้ชีวิตเกษตรกรรมใหม่แบบพอเพียงในท้องทุ่งนา บ้านดั่งใหม่มงคล ตามความคิดที่ว่า

“ความสุข...อยู่ที่รู้จักพอ” ปัจจุบันเธอมีอาชีพปลูกพืชผักสวนครัว ปลูกดอกไม้จำหน่าย และใช้ชีวิตอย่างมีความสุขอยู่กับคุณพ่อ คุณแม่ คุณย่า และน้องสาว อะไร...ทำให้เธอหันมาใช้ชีวิตแบบนี้ได้ พบกับเธอได้ที่...ศูนย์เรียนรู้ทฤษฎีใหม่ (ต้นแบบ) ม.๔ บ้านดั่งใหม่มงคล ต.เขาดินพัฒนา อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.สระบุรี

สำหรับการนำเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ไปขยายผลในชุมชนเริ่มต้นจากการใช้ กศน.ตำบลเป็นแหล่งศึกษาข้อมูลเบื้องต้นในการเรียนรู้แนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขั้นพื้นฐาน นำไปเรียนรู้จากสถานที่จริงแล้วนำไปปฏิบัติจริงทั้งตนเอง ครอบครัว และขยายสู่ชุมชนในลำดับต่อมา

ความสำเร็จของการดำเนินงานขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ในชุมชน เกิดจากการทำ MOU เมื่อครั้งที่สำนักงาน กศน. มีนโยบายให้ กศน.ตำบล เป็นและมีแหล่งเรียนรู้ราคาถูกในพื้นที่ เพื่อรับรองความต้องการทางการเรียนรู้ของคนในชุมชน โอกาสนี้ กศน.ตำบลคลองเรือ ได้จัดกิจกรรมร่วมกับศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการนำนักศึกษา กศน.ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปเรียนรู้ถึงแนวทางที่จะนำมาปรับใช้ในครอบครัวและชีวิตประจำวันได้ สำหรับส่วนของครู ได้มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง/จัดอบรมให้ความรู้เรื่องแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจัดกิจกรรมศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน โดยการแปรรูปเห็ดเพื่อลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชน

องค์ประกอบของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลคลองเรือ ประกอบด้วยแผนการเรียนรู้ชุมชนที่ยั่งยืน กลุ่มอาชีพที่เข้มแข็ง อาทิ กลุ่มทอผ้าเช็ดเท้าบ้านคลองหัวช้าง ซึ่งมีการเรียนรู้และการพัฒนากลุ่มอาชีพอย่างยั่งยืนการพัฒนาที่ดินตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่างๆ นอกจากนี้ยังมีการเรียนรู้พลังงานทดแทน ได้แก่ เตาเผาถ่าน น้ำส้มควันไม้ แก๊สชีวภาพจากมูลสัตว์โดยภายในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จะแบ่งออกเป็นฐานต่างๆ เพื่อให้ผู้เข้าศึกษาได้เรียนรู้ เช่น ฐานการเลี้ยงไข่ ฐานการเลี้ยงปลา ฐานเลี้ยงหมู ฐานการทำปุ๋ยหมักแบบแห้งและแบบน้ำ ฐานการทอพรหมเช็ดเท้า และการทำปุ๋ยอัดเม็ด ซึ่งในอนาคตอันใกล้นี้จะต่อยอดโครงการในการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการที่เน้น

ชุมชนเป็นสำคัญอย่างต่อเนื่องและมีการติดตามประเมินผลเสริมสร้างผู้นำชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อเป็นต้นแบบให้คนในชุมชนปฏิบัติตาม โดยเริ่มจากครอบครัวอยู่ดีมีสุข มีรายได้พอเพียง ลดภาระและปัญหาจากหนี้สิน เป็นชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

กศน.ตำบลบ้านทานตั้งอยู่หมู่ที่ ๕ บ้านไร่ตอ ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรีมีแหล่งเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ในชุมชนตั้งอยู่บ้านของ นายอบ บัวคุ่ม หมู่ ๖ บ้านคางห้วยหลวง ภายใต้แนวคิด “การจัดการเรียนรู้การเกษตรธรรมชาติอย่างยั่งยืนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่ออาหารปลอดภัย” ดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมายโดยวิธีการเกษตรธรรมชาติอย่างยั่งยืน คือ การเรียนรู้ปลูกผลผลิตทางการเกษตรที่ไม่ใช้ปุ๋ยเคมีแต่จะใช้ปุ๋ยหมักแทน ทำให้ดินอ่อนและไม่ทำให้ดินแข็ง ปรับปรุงดินให้มีความสมบูรณ์ เพื่อให้พืชผลทางการเกษตรที่ปลูกก็จะให้ผลผลิตที่ดีตามมา

กระบวนการจัดการศึกษาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในลักษณะเกษตรทฤษฎีใหม่ ของ กศน.ตำบลบ้านทาน เริ่มต้นจากการแก้ปัญหากรณีเกษตรกรใช้สารเคมีจนตนเองป่วย ครุ กศน.ตำบล บ้านทาน จึงได้ชักชวนเกษตรกรมาใช้วิธีการของเกษตรธรรมชาติส่งผลให้หายจากอาการเจ็บป่วยและมีสุขภาพที่ดีขึ้น จากนั้นจึงแนะนำให้เกษตรกรดำเนินวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการครัวเรือนแบบพอมีพอกิน พออยู่พอใช้ และพอออกพอใจ เป็นการตอบสนองกับความต้องการพื้นฐานอื่นและสร้างภูมิคุ้มกันในระดับครอบครัวด้วย

ปี ๒๕๕๕ นายอบ บัวคุ่ม ได้ดำเนินการทำฐานการเรียนรู้ร่วมกับ กศน.อำเภอบ้านลาดเพื่อถ่ายทอดความรู้หลักเกษตรธรรมชาติบนพื้นฐานของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่เกษตรกรและประชาชนที่สนใจทั่วไปแบบ “จิตอาสา” ภายในศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ของ กศน.อำเภอบ้านลาดเป็นวิทยากรคู่กับครุ กศน.ตำบล มีฐานการเรียนรู้ ๘ ฐาน คือ ฐานความรู้เกษตรธรรมชาติ ซึ่งประกอบด้วย การปรับปรุงดิน ปุ๋ยพืชสด และแมลงและศัตรูพืช (ตัวห้าตัวเบียน) ฐานการทำปุ๋ยหมักจากมูลสัตว์/การทำปุ๋ยหมักจากเศษพืช ฐานน้ำหมักและสารไล่แมลง ฐานแปลงทดลอง (แปลงฝึกเกษตรธรรมชาติ) ฐานการเพาะเห็ดภูฐาน ฐานการเลี้ยงเป็ดไข่โดยวิธีเกษตรธรรมชาติ ฐานเตาน้ำส้มควันไม้ ฐานการขยาย พันธุ์กิ่งส้มโอและมะนาว และฐานการทำบัญชีครัวเรือน

การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ไปขยายสู่ชุมชนโดยบูรณาการในการจัดการศึกษา นำนักศึกษาและชุมชนเข้าร่วมเรียนรู้แนวคิด วิธีการ คุณประโยชน์ และจงใจให้เกษตรกรนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ไปใช้ในการดำรงชีวิต

รางวัลแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานประกอบด้วยนายจรานูวัฒน์ ศรีจันทร์ ครุ กศน.ตำบลบ้านทาน ได้รับการคัดเลือกจากสำนักงาน กศน. และมูลนิธิ MOA ไทยเข้ารับการ

ฝึกอบรมเกษตรกรธรรมชาติระดับสูง ณ ประเทศญี่ปุ่นรางวัลสถานศึกษาพอเพียง ๒๕๕๖ รับรางวัลที่ ๑ ระดับประเทศ ประเภท กศน.อำเภอขนาดใหญ่พิเศษ ด้านส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดีเด่น ประจำปี ๒๕๕๗

กศน. อำเภอบ้านลาด ได้ขยายผลโดยการตั้งศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล ๑๘ แห่ง เพื่อให้ความรู้เรื่องเกษตรธรรมชาติและความรู้ที่เกี่ยวกับอาชีพตามความสนใจของคนในชุมชนยึดหลัก “พึ่งตนเอง” เพื่อให้ “อยู่ได้อย่างพอเพียง” รู้จักลดกิเลสและลดความต้องการ ของตนเองลงเพื่อให้เหลือแรงและเวลาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตลอดจนทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้มากขึ้น

ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๕ ตำบลคลองน้อย อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ๘๔๐๐๐ โทร.๐๘๕-๔๗๔๓๔๐๐ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นแนวทางการพัฒนาตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ให้ประชาชนมีความพอเพียงพอประมาณ และมีภูมิคุ้มกัน สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข และมีความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดย กศน.ตำบลคลองน้อย ได้ประสานกับผู้นำในชุมชน และประชาชน ในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม เพื่อให้ชุมชนมีความพอเพียง

การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ไปขยายผลในชุมชนของ กศน.ตำบลคลองน้อย ดำเนินการ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ประชาชน นักศึกษากศน. เพื่อให้เห็นแนวทางในการให้ความรู้ สู่ความพอเพียง เช่น การจัดกระบวนการเรียนการสอนในการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อวางแผนการใช้จ่ายในระดับบุคคลและครอบครัว จัดกิจกรรมให้แก่ประชาชน เพื่อให้เห็นถึงความพอเพียง เช่น ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มวิสาหกิจ ชุมชน เผยแพร่แหล่งเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมประสบความสำเร็จ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในชุมชนและระหว่างชุมชน

ปัจจัยความสำเร็จในขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ในชุมชนเกิดจากการร่วมมือของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่นและ ภูมิปัญญาชาวบ้าน และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในชุมชนที่ต้องการเห็นความเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงบทบาทของครู กศน.ตำบลในการประสานงานและเชื่อมโยงบุคคล องค์ความรู้ การถ่ายทอดความรู้ การศึกษาดูงาน ผลการดำเนินงานที่เห็นเป็นรูปธรรม ได้แก่ มีกลุ่มอาชีพ การเลี้ยงเป็ดไข่ การปลูกพืชเศรษฐกิจ และกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นในชุมชน ซึ่งรับประกันด้วยรางวัลชนะเลิศ การประกวดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงระดับภาค ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ จากกระทรวงมหาดไทย

สำหรับองค์ประกอบของความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลคลองน้อย มาจากการที่ กศน.ตำบลคลองน้อย มีอาคารเป็น ศูนย์กลางชุมชน มีบุคลากรครู กศน.ตำบล ที่ทุ่มเทแรงกายแรงใจในการทำงานมีหน่วยงานภาคี เครือข่ายให้ความร่วมมือที่เข้มแข็งผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็งประชาชนในหมู่บ้าน ชุมชนให้ความ ร่วมมือ และศรัทธาในผู้นำโดยได้รับการสนับสนุนจากชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็น อย่างดี นอกจากนี้ภายในชุมชนยังมีแหล่งเรียนรู้ด้านต่างๆอีกเป็นจำนวนมาก

ในห้วงระยะเวลาต่อจากนี้ไป กศน.ตำบลคลองน้อย ได้ตั้งเป้าหมายให้ศูนย์เรียนรู้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลคลองน้อย ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลาง ของการประสานงาน รวบรวมองค์ความรู้และกระจายองค์ความรู้แก่ประชาชนในชุมชน และนอก ชุมชนพัฒนา เพื่อสร้างมูลค่า เพิ่มผลผลิตในชุมชนและพัฒนาให้เป็นแหล่งศึกษาดูงานด้าน เศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ บ่มเพาะให้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงเข้าสู่ วิถีชีวิตของคนในชุมชนอย่างเข้าถึง และเข้าใจ

ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบลหูล่อง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ชุมชนดั้งเดิมของตำบลหูล่องประกอบอาชีพการทำนาเป็นอาชีพหลัก แต่เมื่อกระแส การทำนาถูกได้รับความนิยมน้อยลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ชาวนาทำอาชีพนาข้าวไปทำนาอื่น เมื่อ นาถูกประสบปัญหาขาดทุน เกษตรกรและหน่วยงานของรัฐในพื้นที่ จึงร่วมกันคิดแก้ไขปัญหา โดยจัดทำเวทีประชาคม เก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับจำนวนที่นา รายรับ รายจ่าย จำนวนทรัพยากรที่มี เป็นรายครัวเรือน แล้วนำข้อมูลมาเขียนแผนที่เป็นรายแปลง เพื่อทราบจำนวนนาไร่ที่มีทั้งหมดและ ขยายพื้นที่การทำนาจนสามารถปรับนาไร่เป็นนาข้าวได้ในที่สุด

ปัจจุบันการทำนาก็ยังประสบปัญหาต่อเนื่องเกี่ยวกับสภาพความเป็นกรดของดินและ รายได้ยังไม่สูงมากนัก แม้จะมีการปรับปรุงบำรุงดิน โดยใช้ปุ๋ยพืชสดแต่ก็ต้องทำอย่างต่อเนื่อง บางส่วนยังมีการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมี เพื่อเพิ่มผลผลิต เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและบรรเทาความ เดือดร้อนให้ลดน้อยลง กศน.ตำบลหูล่อง จึงได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เน้นกิจกรรมที่ช่วยลดรายจ่าย และต้นทุนการผลิต กิจกรรมที่เพิ่มรายได้และนำเทคโนโลยีมาใช้ เช่น จัดหลักสูตรการทำนาข้าว อินทรีย์ที่มุ่งเน้นให้เกษตรกรลดการใช้ปุ๋ยเคมี หลักสูตรการทำปุ๋ยหมักชีวภาพที่มุ่งแก้ปัญหาต้นทุนสูง และการลดใช้ปุ๋ยเคมี หลักสูตรการเลี้ยงไก่พื้นเมืองที่เกษตรกรสามารถนำรำปลายข้าวที่เหลือจากการ สีข้าวสารมาเป็นอาหารในการเลี้ยงสัตว์โครงการสวนผักในบ้านที่ส่งเสริมการบริโภคผักสวนครัว ลดรายจ่ายในครัวเรือน การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ข้างต้นทำให้ประชาชนเข้าใจและมองเห็น ช่องทางการประกอบอาชีพที่สามารถลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ในครัวเรือนไปพร้อมๆ กัน อันเป็น

การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาตามวิถีชีวิตของเกษตรกรด้วยยุทธศาสตร์ การขับเคลื่อนในลักษณะ “ยึดโยงเครือข่าย ค่อยๆ ขยายผล เป็นขั้นเป็นตอน เน้นการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ มุ่งสู่ความพอเพียง” โดยแบ่งการดำเนินการ ออกเป็น ๓ ขั้นตอนหลักคือ ขั้นเตรียมการ ขั้นดำเนินงาน และขั้นสรุปผล/ประเมินผลโดยยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

การจัดกระบวนการเรียนรู้ในระยะแรก เป็นเรื่องของการทำนาข้าวอินทรีย์ มีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ช่วยปรับวิถีคิด เปลี่ยนพฤติกรรม ทำอาชีพอย่างพอเพียง เน้นให้เห็นประโยชน์ ของการทำนาข้าวอินทรีย์ที่ช่วยลดการทำลายหน้าดิน ใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพ แทนปุ๋ยเคมีช่วยบำรุงและ ปรับปรุงดิน เพื่อปรับจากดินที่หมดสภาพเป็นดินที่ใช้ปลูกข้าวให้ได้ผลผลิตดี เป็นการส่งเสริมการ ทำเกษตรเพื่อลดต้นทุนหลังการจัดกิจกรรมเสร็จสิ้นมีการนิเทศติดตามร่วมกับแกนนำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของโครงการและผลการดำเนินงานเพื่อนำมาปรับปรุง แก้ไข

กศน.ตำบลหูล่อง ได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการและขั้นตอนตาม หลักสูตรและยังมีการบูรณาการการจัดการเรียนรู้กับหลักสูตรอื่นๆ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากยิ่งขึ้น ผลจากการส่งเสริมการทำเกษตรเพื่อลด ต้นทุนตามหลักสูตรการทำปุ๋ยหมัก จากการสอบถามเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการถึงผลผลิตที่เกิด จากการเข้าร่วมโครงการ พบว่าการปลูกฟักทอง จำนวน ๔๕๐ หลุม พื้นที่ ๒ ไร่ ได้ผลผลิต ๔,๕๐๐ กก. จำหน่ายผลฟักทองได้ ๓,๒๐๐ กก. มีรายได้ ๔๐,๕๐๐ บาท ต่อรอบการปลูกที่เหลือใช้เป็นอาหาร สุนัข และผลิตปุ๋ยอินทรีย์น้ำ

ความสำเร็จที่เห็นได้ชัดเจนคือผู้รับบริการหรือผู้ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ เกิดทักษะ การและบวนการตัดสินใจตามหลัก “คิด วิเคราะห์เป็น” จากการจัดระบบหรือกระบวนการเรียนรู้ เน้นเอื้ออำนวยให้ผู้ร่วมกับภาคีเครือข่าย แกนนำชุมชน ปราชญ์ ผู้รู้ แกนนำผู้เรียน และใช้ กศน. ตำบลเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้และพึ่งตนเองได้

ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ที่ตั้งศาลาสว่างสุขตำบลป่าไผ่ ตั้งอยู่ภายในโรงเรียนบ้านศรีวังธารเดิมหมู่ที่ ๘ บ้าน ศรีวังธาร ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๒๑๐

การดำเนินงานในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ในชุมชนของ กศน. ตำบลป่าไผ่ โดยนำเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ไปขยายผลในชุมชนเรียนรู้สู่การ ปฏิบัติจริง เผยแพร่องค์ความรู้แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ของ ในหลวงผู้ครอบครองคนในชุมชน ให้เข้าใจถึงแก่นแท้ของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่

โดยมีในหลวงเป็นต้นแบบความพอเพียง ด้านความมัธยัสถ์ การออม การใฝ่เรียนรู้ สามารถวิเคราะห์ศักยภาพตนเอง ครอบครัว ชุมชน และน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่สู่ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

องค์ประกอบและความสำเร็จของการดำเนินงานขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ในชุมชนของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลป่าไผ่ นอกจากจะเป็นแหล่งเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและแหล่งศึกษาดูงานที่ดีเกิดขึ้นในชุมชนแล้วคนในชุมชนทุกเพศวัย มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ร่วมสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของชุมชนเอาไว้ รวมถึงเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางอาชีพเกษตรกรรมด้านต่างๆ การเลี้ยงสัตว์ การทอผ้า และการเย็บผ้าเป็นแหล่งฝึกอาชีพตามความสนใจที่อยู่ใกล้ที่สุด อีกทั้งยังเป็นแหล่งวิทยาการความรู้วิชาการ และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (กศน. ตำบลป่าไผ่)

ดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่าย ได้แก่ ศูนย์พัฒนาสังคม หน่วยที่ ๑๓ จังหวัดเชียงใหม่ เทศบาลตำบลป่าไผ่ กศน.ตำบลป่าไผ่ ศูนย์พัฒนาที่ดินที่ ๖ เชียงใหม่ สำนักงานเกษตรอำเภอสันทราย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ในกิจกรรมต่างๆ อาทิ การทำน้ำหมักชีวภาพ การทำปุ๋ยหมักไม่กลับกอง การทำปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด การขยายพันธุ์พืช การเลี้ยงสัตว์ เป็ด ไก่ กบ ปลาจุก หมู วัว การส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุตำบลป่าไผ่ การปลูกมะนาวในบ่อซีเมนต์ การปลูกผักกางมุ้ง การทอผ้า การเย็บผ้ารวมและการเย็บเครื่องนอน การกำจัดขยะในครัวเรือนโดยเลี้ยงไส้เดือน การทำถ่วงออกคอนโด การทำบัญชีครัวเรือน กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีต่างๆของชุมชน โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลป่าไผ่ เป็นต้น

การขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลป่าไผ่ เริ่มต้นจากการเปิดป้ายศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลป่าไผ่ และเชิญภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน กลุ่มต่างๆ ประชาชนและผู้สนใจภายในตำบลมาร่วมพิธีเปิดศูนย์ฯ การประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์ฯ ให้หลากหลาย อาทิ ผ่านหอกระจายข่าวหมู่บ้านทั้ง ๑๗ บ้าน, แผ่นพับ ใบปลิว, ประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านกลุ่มผู้นำชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นักศึกษา กศน. คณะกรรมการ กศน.ตำบล เครือข่ายประชาสัมพันธ์ของเทศบาลตำบลป่าไผ่ทั้งหมดนี้ เกิดจากการระดมทุกสรรพกำลังระหว่างภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อก่อประโยชน์สูงสุดแก่คนในชุมชนและใกล้เคียงอย่างยั่งยืน

ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลธาตุเชิงชุม ตั้งอยู่ที่ ๑๐๑ ถนนสกลทวาปี ตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการส่งเสริม จัดกระบวนการเรียนรู้และประสานงานแหล่งเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายในชุมชน เพื่อให้ประชาชนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม มีการประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ขยันหมั่นเพียร ประหยัด อุดมและสร้างหลักประกันให้กับชีวิตรวมทั้งใช้ทรัพยากรและพลังงานอย่างประหยัด ยึดมั่นในความถูกต้องดีงามและอบายมุขทั้งปวงและมีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ

การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ไปขยายผลในชุมชน เพื่อทำให้คนชุมชนเกิดกระบวนการคิดกระบวนการเรียนรู้และการแก้ปัญหาในชุมชนทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองในทุกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งจะเห็นตัวอย่างความสำเร็จได้จากโครงการการทำบัญชีครัวเรือนเพื่อเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถสร้างความตระหนักให้กับผู้เข้าร่วม โครงการเห็นสำคัญของวางแผนในการใช้จ่ายเงิน และรู้จักเก็บออมไว้ใช้ในยามจำเป็น

สำหรับศูนย์เรียนรู้แปลงเกษตรต้นแบบขยายผล ได้ดำเนินการที่บ้านนางบังอร ไชยเสนา ๒๘ ม.๔ ต.ฮางโฮง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร มีการบริหารจัดการที่ดินตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ กล่าวคือนางบังอรมีพื้นที่ ๕ ไร่ แบ่งพื้นที่ออกเป็นบ่อน้ำ ๑ บ่อๆละ ๒ งานได้นำปลามาเลี้ยง ได้แก่ปลาตะเพียน ปลานิล ปลานวลจันทร์และปลาหมอ บริเวณรอบๆ ขอบบ่อได้ปลูกมะละกอ ข่า ตะไคร้ และพืชผักสวนครัวเพื่อเอาไว้กินเป็นอาหาร ปลูกสร้างที่อยู่อาศัยและเล้าไก่ และปลูกมะนาวในวงบ่อซีเมนต์ จำนวน ๑ ไร่ บ่อกบจำนวน ๑,๐๐๐ คู่ บ่อเพาะลูกอี๊ดส่งออกประเทศลาว เป็นรายได้หลักปีละ ๖๐๐,๐๐๐ บาท ปลูกเพกาและมะละกอในระบบวงท่อ ขายทั้งผลและกิ่งพันธุ์พื้นที่เช่า ๑๐ ไร่ ใช้ปลูกข้าว ทำไร่อควงและปลูกบัวเป็นรายได้เสริม

แนวทางการจัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน ประกอบด้วยการศึกษา วิเคราะห์ วิจัยแนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษา

จัดทำแนวทางการจัดการเรียนรู้สู่การเรียนรู้การสอนทุกระดับการศึกษาโดยสอดคล้องเนื้อหาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาตามลำดับทั้งตนเองและครอบครัวรู้จักนำไปประยุกต์ใช้ ขยายผลในครอบครัว และชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

ในส่วนของสถานศึกษาได้จัดทำแนวทางการจัดระบบบริหารจัดการตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจัดฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรให้สามารถนำความรู้ไปบูรณาการสู่การเรียนการสอนและการบริหารจัดการได้ มีการประสานงานของเครือข่ายจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นระบบมีการติดตามประเมินผลเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมและเกิดประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริง

ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบลบางเมืองใหม่ กศน.อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ

ชุมชนศรีเพชร มีสภาพเป็นชุมชนเมือง ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างและอาชีพอิสระ พื้นที่ส่วนหนึ่งของชุมชนเป็นสวนและบ่อเลี้ยงปลา ชุมชนศรีเพชรเป็นที่ตั้งของ กศน. ตำบลบางเมืองใหม่ เป็นศูนย์การเรียนรู้ของนักศึกษา กศน. และเป็นแหล่งเรียนรู้ของประชาชนในชุมชน มีฐานการเรียนรู้ ๑๕ ฐาน พร้อมตู้ห้องสมุดชุมชน ประกอบกับการได้น้อมนำแนวทางตามรอยพระยุคลบาทของนักศึกษาและประชาชนที่ได้รับองค์ความรู้จากการศึกษาดูงานในโครงการลูกพระดาบส สมุทรปราการ ตามพระราชดำริ และได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจาก กศน.อำเภอเมืองสมุทรปราการ ในเรื่องของการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่มาเป็นแนวทางในการดำเนินงานและต่อยอดด้านทักษะอาชีพการประกอบอาชีพ การสร้างรายได้จากอาชีพเสริม รวมทั้งการร่วมมือสนับสนุนและส่งเสริมจากปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชนและประชาชน เป็นศูนย์เรียนรู้และต้นแบบศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลแห่งสำคัญของจังหวัดสมุทรปราการ

การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ไปขยายผลในชุมชนเกิดมรรคผลอย่างดีต่อชุมชน จะเห็นได้ว่าจากเดิมคนในชุมชนที่ประกอบอาชีพรับจ้างและทำงานอิสระ เมื่อมีการสร้างกิจกรรมการพัฒนาอาชีพขึ้น โดยน้อมนำจากองค์ความรู้จากหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ฯลฯ เช่น การเพาะเห็ด การนำเห็ดไปแปรรูป การปลูกพืชสมุนไพร การทำน้ำหมักชีวภาพ การปลูกผักสวนครัว การเลี้ยงปลา มาดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ซึ่งเป็นการต่อยอดด้านองค์ความรู้ ด้านการพัฒนาทักษะชีวิต ด้านการสร้างอาชีพเสริมรายได้ให้เกิดขึ้นให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความพอเพียงในการดำเนินชีวิต สิ่งเหล่านี้เกิดจากการเรียนรู้จากศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ และได้นำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ในส่วนของชุมชนเอง

ประชาชนและสังคมโดยรวมเกิดการพัฒนาด้านความมั่นคง ความสามัคคี ความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมในทุกๆ ด้าน กศน.อำเภอเมืองสมุทรปราการ ได้สร้างความตระหนักและเน้นย้ำให้บุคลากร นักศึกษา กศน. และประชาชน พึ่งพาตนเองได้ตามพระราชประสงค์ของในหลวง และนำไปสู่การปลูกฝังปรับเปลี่ยนจิตสำนึกและกระบวนทัศน์ในการดำรงชีวิต ตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ไปประยุกต์ใช้ในลักษณะที่สอดคล้องกับหน้าที่และบทบาทของแต่ละบุคคลได้อย่างเหมาะสม

ความสำเร็จของการดำเนินงานขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ในชุมชนที่เห็นเป็นรูปธรรม ดูได้จากโครงการที่โดดเด่น อาทิ โครงการเพาะเห็ดโครงการพืชสมุนไพร โครงการปฎิบัติกิจกรรมบัญชีครัวเรือนถ่วงอกรอน โคซึ่งความสำเร็จเหล่านี้เกิดขึ้นจากการมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งให้การส่งเสริมและสนับสนุนเป็นอย่างดี ทำให้ศูนย์เรียนรู้แห่งนี้ได้รับการคัดเลือกเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ต้นแบบของชุมชนศรีเพชร ตำบลบางเมืองใหม่ นอกจากนี้ยังได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายยุทธศาสตร์ ๔ ก. ของท่าน ผอ.กศน. อำเภอเมือง สมุทรปราการ คือ กอ.รมน. (กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดสมุทรปราการ) กกต. (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสมุทรปราการ) กศน.อำเภอเมืองสมุทรปราการ และ ก (เกษตร) โดยมีคณะทำงานขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งระดับอำเภอและตำบลคณะกรรมการมีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนประชาสัมพันธ์ประสานงานศูนย์เรียนรู้ฯ มีแผนการดำเนินงานเพื่อศึกษาและขยายผล เพื่อทำหน้าที่เป็นต้นแบบของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลที่ดีต่อไป

จากการศึกษาพบว่า ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบลที่เป็นต้นแบบ หรือมีการปฏิบัติงานที่ดี ปัจจัยแห่งความสำเร็จเกิดจาก ผู้บริหารบุคคล และภาคีเครือข่าย และภาคประชาชน มีความมุ่งมั่น และร่วมมือกันขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ให้ดีขึ้นด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงรวมถึงบทบาทของครู กศน. ตำบล ในการประสานงานบุคคล และเชื่อมโยงบุคคล องค์กรความรู้ การถ่ายทอดความรู้ การศึกษาดูงาน และความสำเร็จที่เห็นได้ชัดเจน คือผู้ร่วมรับบริการ หรือผู้เข้าร่วมกิจกรรม เกิดทักษะกระบวนการตัดสินใจ ตามหลักคิดวิเคราะห์เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้เน้นเอื้ออำนวยให้ผู้ร่วมกิจกรรมสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการขับเคลื่อนร่วมกับภาคีเครือข่าย แกนนำชุมชน ปราชญ์ ผู้รู้ แกนนำผู้เรียนและใช้ กศน. ตำบลเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้เป็นระบบ สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้พึ่งตนเองได้ มีการประสานงานของเครือข่ายจัดทำระบบข้อมูลข่าวสาร และเผยแพร่อย่างเป็นระบบ อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนอย่างแท้จริง

บทที่ ๔

แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนศูนย์การเรียนรู้ปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบลสู่ความมั่นคงและยั่งยืน

วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี การศึกษาศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลต้นแบบ และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการขยายผลและขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล ในข้างต้น สามารถวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานได้ ๔ ประเด็น คือ

๑. ความพร้อมในการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล

การดำเนินงานตามความร่วมมือของทั้งสองหน่วยงาน คือ กศน. กับ กอ.รมน. มุ่งสู่การดำเนินงานตามแนวทางการรักษาความมั่นคงสถาบันหลักของชาติ โดยได้ร่วมกันจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล รวม ๗,๔๒๔ แห่ง ใน ๗๗ จังหวัด เพื่อดำเนินการขับเคลื่อนขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยการเผยแพร่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ และหลักการทรงงาน ลงไปยังกลุ่มเป้าหมายคือนักศึกษา กศน. และประชาชนระดับหมู่บ้านในทุกตำบลทั่วประเทศ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา เน้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับประชาชน เพื่อให้เกิดทักษะในการใช้ชีวิต ทักษะในด้านการประกอบอาชีพพึ่งพาตนเองได้ สามารถอยู่ในชุมชนและสังคมได้อย่างมีความสุขโดยครู กศน. และบุคลากรของ กศน. ประจำตำบล เป็นกลไกสำคัญในการทำหน้าที่ ให้ความรู้ประสานงานเชื่อมโยงระหว่างบ้าน โรงเรียน แหล่งเรียนรู้ ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับประชาชนได้เข้าถึงแหล่งความรู้ และนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ แต่เนื่องจากความพร้อมในการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีไม่เท่ากันทั้ง ๗,๔๒๔ แห่ง เช่น

ในด้านอาคารสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก แหล่งเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ ความสามารถในการประสานงานของครู กศน. และบุคลากรใน กศน. จึงทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนในบางเรื่อง

๒. ปัญหาด้านการจัดอบรม ครู กศน. ทั้ง ๗,๔๒๔ ตำบล

การเพิ่มพูนความรู้ให้กับครู กศน. ประจำตำบล เพื่อสร้างความภาคภูมิใจและความเชื่อมั่นในการดำเนินงาน โดยได้ส่งเข้ารับการอบรมที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้ง ๖ แห่ง เพื่อให้มีความรู้และความชัดเจนในเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ และหลักการทรงงาน และมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ และหล่อหลอมเพิ่มประสบการณ์ให้ได้ใกล้เคียงกัน แต่การอบรมครู กศน. ประจำตำบลทั้ง ๗,๔๒๔ ตำบลไม่สามารถทำได้ภายในปีเดียว เนื่องจากความไม่พร้อมด้านงบประมาณ และขีดความสามารถในการรับผู้เข้ารับการอบรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริมีอย่างจำกัด กศน. ตำบลที่มีที่ตั้งในจังหวัดที่เป็นที่ตั้งของศูนย์ฯ สามารถส่งครู กศน. เข้ารับการอบรมได้ทั้งหมด แต่บางที่ ครู กศน. ประจำตำบล ต้องรองงบประมาณและแผนการอบรมจาก กศน. ส่วนกลาง

๓. ปัญหาด้านการจัดทำแผนงานและงบประมาณ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้

การจัดทำแผนงานและงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล เนื่องจากมีหน่วยงานมากถึง ๗,๔๒๔ แห่ง ทั้ง กศน. และ กอ.รมน. ได้พยายามที่จะสนับสนุนให้ได้ทุกศูนย์ฯ ในขีดความสามารถ ศูนย์ที่มีความพร้อมในด้านอาคารสถานที่ และแหล่งการเรียนรู้ในสาขาอาชีพต่างๆ มีความสามารถที่จะประสานหน่วยงานภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่สนับสนุนการร่วมกิจกรรมกันได้เองเป็นอย่างดี บางศูนย์ก็ยังมีข้อขัดข้องไม่สามารถดำเนินกิจกรรมในบางเรื่องได้ แต่อย่างไรก็ดีเพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง ยังมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเตรียมแผนงานและงบประมาณไว้ในอนาคตอย่างต่อเนื่อง

๔. ปัญหาความซ้ำซ้อนในการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ

เนื่องจากหลายหน่วยงานได้จัดตั้งกิจกรรมพัฒนาในลักษณะศูนย์เรียนรู้ฯ ขึ้นอย่างมากมายทำให้มีข้อสังเกตว่าจะมีการซ้ำซ้อนกันหรือไม่ กล่าวได้ว่า ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลในความร่วมมือของ กศน. และ กอ.รมน. มีความแตกต่างในการดำเนินการซึ่งเป็นการทำงานที่มีความต่อเนื่อง และยั่งยืน คือใช้ครู กศน. ประจำตำบล เป็นกลไกสำคัญในการทำหน้าที่ให้ความรู้และประสานงาน มีแหล่งสถานการศึกษาที่แน่นอนถึงระดับตำบล ถึงแม้จะมีการโยกย้ายเปลี่ยนแปลง ก็ยังมีครู กศน. มาทดแทน และสถานศึกษาก็แน่นอนไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งจะสามารถบูรณาการ ประสานงาน ในกิจกรรมขยายผล

ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ และหลักการทรงงาน ซึ่งมีอยู่ในหลักสูตรการสอนอยู่แล้ว และ กศน. แต่ละตำบลสามารถกำหนดรูปแบบการขยายผลที่คล้ายคลึงกันทั้ง ๗,๔๒๔ แห่ง เพื่อเป็นช่องทางในการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับประชาชนได้เข้าถึงความรู้ตามความต้องการและสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งจะช่วยสร้างศักยภาพในการพัฒนาประเทศ สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

แนวทางการส่งเสริมสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลสู่ความมั่นคงและยั่งยืน

๑. ครู กศน. ประจำตำบล ทุกคนควรจะได้ผ่านการอบรมจาก ศูนย์ศึกษาการพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้ง ๖ แห่ง เป็นเบื้องต้นเหมือนกันนั้นแล้ว ควรจะมีการต่อยอดการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นเป็นการเรียนรู้เฉพาะด้านมากยิ่งขึ้น จึงควรได้สนับสนุนให้ ครู กศน. ที่มีความพร้อมส่งเข้ารับการอบรมเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อถ่ายทอดต่อไปยังเป้าหมายได้ต่อเนื่องตลอดไป

๒. การจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมระหว่าง ครู กศน. กับ กอ.รมน. ในโอกาสที่กระทำได้ เพื่อร่วมกันรับรู้ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานของ ศูนย์ฯ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจุบัน เป็นการทบทวนการดำเนินงาน ตรงตามนโยบายทุกระดับหรือไม่อย่างไร

๓. การจัดตั้งปราชญ์ชาวบ้านเพื่อความมั่นคง, กอ.รมน. ได้จัดตั้งปราชญ์ชาวบ้าน โดยผ่านกระบวนการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการให้ได้รับความรู้ เรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่และหลักการทรงงานของรัชกาลที่ ๙ รวมทั้งรับทราบแนวทางการรักษาความมั่นคงสถาบันหลักแห่งชาติ จากผู้ทรงคุณวุฒิ และมอบภารกิจให้ปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ช่วย ครู กศน.ตำบล ในการเป็นวิทยากรและแหล่งเรียนรู้ที่แต่ละปราชญ์ประสบความสำเร็จอาชีพของตนเป็นปราชญ์ชาวบ้านเพื่อความมั่นคง

๔. สนับสนุนสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจ ทันสมัย ให้กับศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล เพื่อเป็นเครื่องมือในการบรรยายถึงหลักของเศรษฐกิจพอเพียงเกษตรทฤษฎีใหม่และหลักการทรงงาน ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ตลอดจนกำหนดแนวทางการช่วยเหลือ สนับสนุน ส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ฯ ที่ยังขาดความพร้อมในการดำเนินงานให้สามารถดำเนินงานได้ โดยมีค่ามาตรฐานของศูนย์ฯ อยู่ในระดับใกล้เคียงกันกับศูนย์เรียนรู้ต้นแบบ

๕. ศูนย์การเรียนรู้ประจำตำบล จะประกอบด้วย ฐานเรียนรู้ฯ แหล่งเรียนรู้ และ กิจกรรมพัฒนาอาชีพในด้านต่างๆ รวมทั้งกิจกรรมของประชาชนชาวบ้านเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของ ศูนย์การเรียนรู้ฯ ตำบล และในบางพื้นที่ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถรวมกลุ่มเกษตรกร เพื่อจัดตั้ง เป็นกลุ่มลักษณะเป็นสหกรณ์เล็กๆ พัฒนาต่อยอด การรวบรวมผลิตภัณฑ์จากตลาดชุมชน ไปสู่ ห้างร้านในเครือข่ายได้ต่อไป

๖. การสนับสนุนให้พื้นที่ทุกตำบลได้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แหล่งน้ำ เพื่อการประกอบสัมมาอาชีพได้อย่างต่อเนื่องและเพียงพอ ในบางพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ แล้วนำไปสู่การพัฒนาด้านพลังงานทดแทนต่อไป

๗. กิจกรรมการขับเคลื่อนของแต่ละศูนย์จะถูกรวบรวมเป็นข้อมูลพื้นฐานและจัดเก็บ ไว้ในระบบสารสนเทศของ กปร. ซึ่งอยู่ระหว่างการรวบรวมร่วมกันระหว่าง กศน. และ กอ.รมน. โดย กปร. สนับสนุนจนถึงการลงพิกัดที่ตั้ง รวมข้อมูลการประสานงานได้ทุกศูนย์การเรียนรู้

๘. การประชาสัมพันธ์และเชิญชวนหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งมูลนิธิที่มี ส่วนเกี่ยวข้องเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมกับศูนย์การเรียนรู้เป็นภาคีเครือข่ายซึ่งกันและกัน ลดการ ซ้ำซ้อนด้านแผนงานและงบประมาณ

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

การวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลสู่ความมั่นคงและยั่งยืน” ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๓ ประการ ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล
๒. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ฯ
๓. เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนให้ศูนย์เรียนรู้ฯ มีความยั่งยืนและดำรงอยู่ตลอดไป โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อความเข้มแข็งและยั่งยืนของภาคเกษตรกรไทย หลักการทรงงาน ศูนย์การศึกษาพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกับกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร แนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับศึกษาการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบลต้นแบบของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการขยายผลและขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้ฯ ได้แก่ ผอ.ศปป.๑ กอ.รมน., ปราชญ์ชาวบ้าน, ครู กศน. และประชาชนผู้รับการอบรม จำนวน ๑๕ ท่าน นำมาวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ทั้ง ๓ ประการ โดยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบล

ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ศูนย์เรียนรู้ฯ ของ กศน. และ กอ.รมน. ได้ร่วมกันจัดตั้งขึ้นบนพื้นฐานการดำเนินกิจกรรมของ กศน. ที่มีอยู่เดิมแล้วในลักษณะเป็นศูนย์ฝึกพัฒนาอาชีพและศูนย์เรียนรู้ / แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่เดิมจำนวนหนึ่ง และทั้งสองหน่วยงานได้ขยายจัดตั้งให้ครบทุกตำบล รวมแล้ว ๗,๔๒๔ ศูนย์เรียนรู้ฯ สอดรับกับนโยบายของรัฐบาลซึ่งสภาความมั่นคงแห่งชาติได้กำหนด ตามแนวทางการรักษาความมั่นคงสถาบันหลักของชาติ ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ที่จะขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ และหลักการทรงงานเผยแพร่ให้ได้อย่างกว้างขวาง เป็นศูนย์เรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ โดยมีครู กศน. ตำบลเป็นหลักทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนในฐานะผู้ประสานงานในพื้นที่กับบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง รับรู้ปัญหา ในมิติของความมั่นคงด้านอื่นๆ เพื่อรวบรวมจัดส่งให้ กอ.รมน. จังหวัด ได้พิจารณาและส่งต่อไปกับส่วนราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับปัญหา นำไปสู่การคลี่คลายต่อไป

การดำเนินกิจกรรมภายในศูนย์เรียนรู้ฯ มีนักศึกษา กศน. ซึ่งเป็นผู้ที่พลาดโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถกลับมาศึกษาหาความรู้ได้ใหม่ จึงเป็นผู้ที่มีความตั้งใจเป็นพิเศษที่เป็นทั้งกลุ่มเป้าหมายในการขยายผล และเป็นผู้ช่วยสนับสนุนการขยายผลต่อไปยังครอบครัวที่เป็นประชาชนในพื้นที่อีกทางหนึ่งด้วย เมื่อได้รับงบประมาณสนับสนุนให้จัดการอบรมขยายผลเครือข่ายที่มีอยู่ในพื้นที่ก็จะได้รับการประสานงานเป็นทั้งวิทยากรและฐานเรียนรู้เพิ่มเติมจากที่มีอยู่ที่ศูนย์ และเป็นการอุดหนุนผลผลิตจากฐานเรียนรู้ต่างๆ เป็นปัจจัยการผลิตให้ผู้เข้ารับการอบรมนำกลับไปทดลองปฏิบัติด้วยตนเองได้เป็นอย่างดี การถ่ายทอดองค์ความรู้จาก ครู กศน. วิทยากรรับเชิญ และปราชญ์ชาวบ้านสู่ประชาชนในพื้นที่เดียวกัน สร้างความเข้าใจชัดเจนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากใช้ภาษาท้องถิ่นเดียวกันอย่างเป็นกันเอง

จากการศึกษายังพบว่าประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่ผ่านการอบรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรในพื้นที่ มีความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เปลี่ยนเป็นการทำการเกษตรแบบผสมผสาน เพื่อลดความเสี่ยง เป็นไปตามวิธีการของเกษตรทฤษฎีใหม่อย่างค่อยเป็นค่อยไป ในบางศูนย์การเรียนรู้ได้รับการสนับสนุนจากวิทยาลัยเกษตรกรรมในพื้นที่เข้าจัดการเรียนการสอนให้กับเกษตรกรเพิ่มคุณวุฒิได้ถึงระดับ ปวช. และ ปวส. ปราชญ์ชาวบ้านที่ประสบความสำเร็จในการดำรงชีพมีจิตอาสาธรรมกลุ่มเข้ารับการศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัย

ราชภัฏเชียงใหม่ เป็นตัวอย่างของเกษตรกร โดยทั่วไปในการศึกษาหาความรู้อย่างไม่สิ้นสุด มีความภาคภูมิใจและมีความมั่นใจที่จะเป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาอีกด้วย

ภายหลังจากการเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ เป็นที่ทราบกันดีโดยทั่วไป พสกนิกรทุกหมู่เหล่าต่างมีความเศร้าโศกเสียใจอย่างหาที่สุดมิได้ โครงการพระราชดำริ ๔,๐๐๐ กว่าโครงการที่ได้พระราชทานให้กับประชาชนคนไทยทั้งประเทศ การพระราชทานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ หลักการทรงงาน ที่ได้แสดงเป็นตัวอย่าง อย่างต่อเนื่องยาวนานตลอด ๓๐ ปี เศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ ได้รับการสนใจจากประชาชนทุกสาขาอาชีพอย่างสมครใจ ต่างตั้งปณิธานที่จะสานต่อน้อมนำเป็นแนวทางการดำรงชีวิตสืบต่อไป การขับเคลื่อนของศูนย์การเรียนรู้ฯ จึงมีผู้ให้ความสนใจที่จะเข้ารับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างกว้างขวาง เป็นหลักประกันหนึ่งแสดงให้เห็นว่า ศูนย์การเรียนรู้ฯ จะมีความมั่นคงและยั่งยืนในการขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริตลอดไป

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล

ผลการวิจัยทำให้ทราบว่าปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล ดังนี้

๑. ความพร้อมในการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล

๒. ปัญหาด้านการจัดอบรม ครู กศน. ทั้ง ๗,๔๒๔ ตำบล

๓. ปัญหาด้านการจัดทำแผนงานและงบประมาณเพื่อสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้

๔. ปัญหาความซ้ำซ้อนในการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ

แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนให้ศูนย์เรียนรู้ฯ มีความยั่งยืนและดำรงอยู่ตลอดไป

ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า การส่งเสริมและสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลสู่ความยั่งยืนและดำรงอยู่ตลอดไปเป็นทางออกสำคัญที่จะมุ่งสร้างการกินดีอยู่ดีของประชาชนในระดับฐานรากเป็นหนทางความอยู่รอดภายใต้ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ และสามารถพัฒนาต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่มเมื่อยามเศรษฐกิจปรับตัวดีขึ้น ดังนั้นจากสภาวะการณ์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนสู่ความยั่งยืน ดังนี้

๑. ครู กศน. ประจำตำบล ทุกคนควรจะได้ผ่านการอบรมจาก ศูนย์ศึกษาการพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้ง ๖ แห่ง เป็นเบื้องต้นเหมือนกัน หลังจากนั้นควรจะมีการต่อยอด การศึกษาในระดับที่สูงขึ้นเป็นการเรียนรู้เฉพาะด้านมากยิ่งขึ้น จึงควรได้สนับสนุนให้ ครู กศน. ที่มีความพร้อมเข้ารับการอบรมเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อถ่ายทอดต่อไปยังเป้าหมายได้ต่อเนื่อง ตลอดไป เพราะครู กศน. เป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ฯ

๒. การจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมระหว่าง ครู กศน. กับ กอ.รมน. ในโอกาสที่กระทำได้ เพื่อร่วมกันรับรู้ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานของ ศูนย์ฯ เพื่อปรับปรุง แก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจุบัน เป็นการทบทวนการดำเนินงาน ตรงตาม นโยบายทุกระดับหรือไม่อย่างไร

๓. การจัดตั้งปราชญ์ชาวบ้านเพื่อความมั่นคง, กอ.รมน. ได้จัดตั้งปราชญ์ชาวบ้าน โดยผ่านกระบวนการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการให้ได้รับความรู้ เรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่และหลักการทรงงานของรัชกาลที่ ๙ รวมทั้งรับทราบแนวทางการรักษา ความมั่นคงสถาบันหลักแห่งชาติ จากผู้ทรงคุณวุฒิ และมอบภารกิจให้ปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ช่วย ครู กศน. ตำบล ในการเป็นวิทยากรและแหล่งเรียนรู้ที่แต่ละปราชญ์ประสบความสำเร็จอาชีพของตนเป็นปราชญ์ชาวบ้านเพื่อความมั่นคง

๔. สนับสนุนสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจ ทันสมัย ให้กับศูนย์การเรียนรู้ปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล เพื่อเป็นเครื่องมือในการบรรยายถึงหลัก ของเศรษฐกิจพอเพียงเกษตรทฤษฎีใหม่และหลักการทรงงาน ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ตลอดจน กำหนดแนวทางการช่วยเหลือ สนับสนุน ส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ฯ ที่ยังขาดความพร้อมในการ ดำเนินงานให้สามารถดำเนินงานได้ โดยมีค่ามาตรฐานของศูนย์ฯ อยู่ในระดับใกล้เคียงกันกับศูนย์ เรียนรู้ต้นแบบ

๕. ศูนย์การเรียนรู้ประจำตำบล จะประกอบด้วย ฐานเรียนรู้ฯ แหล่งเรียนรู้ และ กิจกรรมพัฒนาอาชีพในด้านต่างๆ รวมทั้งกิจกรรมของปราชญ์ชาวบ้านเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของ ศูนย์การเรียนรู้ฯ ตำบล และในบางพื้นที่ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถรวมกลุ่มเกษตรกร เพื่อจัดตั้ง เป็นกลุ่มลักษณะเป็นสหกรณ์เล็กๆ พัฒนาต่อยอด การรวบรวมผลิตภัณฑ์จากตลาดชุมชนไปสู่ ห้างร้านในเครือข่ายได้ต่อไป

๖. การสนับสนุนให้พื้นที่ทุกตำบลได้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แหล่งน้ำ เพื่อการประกอบสัมมาอาชีพได้อย่างต่อเนื่องและเพียงพอ ในบางพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ แล้วนำไปสู่การพัฒนาด้านพลังงานทดแทนต่อไป

๗. กิจกรรมการขับเคลื่อนของแต่ละศูนย์จะถูกรวบรวมเป็นข้อมูลพื้นฐานและจัดเก็บไว้ในระบบสารสนเทศของ กปร. ซึ่งอยู่ระหว่างการรวบรวมร่วมกันระหว่าง กศน. และ กอ.รมน. โดย กปร. สนับสนุนจนถึงการลงพิกัดที่ตั้ง รวมข้อมูลการประสานงานได้ทุกศูนย์การเรียนรู้

๘. การประชาสัมพันธ์และเชิญชวนหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งมูลนิธิที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมกับศูนย์การเรียนรู้เป็นภาคีเครือข่ายซึ่งกันและกัน ลดการซ้ำซ้อนด้านแผนงานและงบประมาณ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากแนวทางที่รัฐบาลได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์บูรณาการขับเคลื่อนการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกัน ดังนั้นทุกกระทรวง ทบวง กรม องค์กรต่างๆ ของรัฐ และเอกชนต้องร่วมมือกันในการขับเคลื่อนสู่ประชาชนทุกภาคส่วนและทุกระดับ ให้สามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในลักษณะที่สอดคล้องกับบทบาทและหน้าที่ของแต่ละบุคคลได้อย่างเหมาะสม ควรมีการวางแผนการดำเนินงานให้ไปในทิศทางเดียวกันทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑. การจัดการเรียนการสอนและการฝึกอบรม ต้องเริ่มจากความต้องการและขีดความสามารถของผู้เข้ารับการศึกษามีการจัดการอบรมอย่างต่อเนื่อง มีการประเมินผล การปฏิบัติ กิจกรรม และต้องมีการสำรวจความพึงพอใจ ความต้องการ เพื่อนำไปพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ต่อไป

๒. ควรมีการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบที่เอื้ออำนวย และสร้างแรงจูงใจในการแสวงหาความรู้ของประชาชน

๓. ควรเพิ่มบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในส่วนอื่น เช่น กอ.รมน., องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น ในการช่วยเหลือด้านการจัดการเรียนการสอน และการประสานงานของครู กศน.

๔. การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในลักษณะของกลไกประชารัฐ

๕. มีการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนเรียนรู้ของประชาชน ปราชญ์ชาวบ้าน ครู กศน. เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง โดยใช้เทคโนโลยีในปัจจุบัน เช่น การตั้งกลุ่มไลน์ในแต่ละภาค

เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ (Interaction Learning through action) ซึ่ง
จะก่อให้เกิดปัญหาร่วมกัน และเกิดนวัตกรรมต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ ที่สามารถพึ่งพาตนเองได้
๒. ศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า
๓. ศึกษาปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนในท้องถิ่น สนใจเข้ารับการศึกษาศูนย์เรียนรู้
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

วรงค์ จันทสร. “การจัดการภาครัฐตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๔.

สุเมธ ตันติเวชกุล. “หลักธรรม หลักนำตามรอยพระยุคลบาท”. กรุงเทพฯ : ด้านสุทธาการพิมพ์,

๒๕๔๘.

สุเมธ ตันติเวชกุล. “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระเจ้าอยู่หัว” กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แสงดาว,

๒๕๔๕.

วารสาร

บุญเสริม บุญเจริญผล. “แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง”. วารสารวิชาการเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัย

เกริก, (มกราคม – มิถุนายน), ๒๕๔๓.

สุเมธ ตันติเวชกุล. “การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ”, นิตยสาร

ท้องถิ่น, ๒๕๔๒.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร. “ทฤษฎีใหม่ ชีวิตที่พอเพียง”. กรุงเทพฯ,

๒๕๕๕.

กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร. “เศรษฐกิจพอเพียง”. กรุงเทพฯ, ๒๕๕๕.

กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร. “หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระ

พระเจ้าอยู่หัว”. กรุงเทพฯ, ๒๕๕๕.

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, สำนักงาน. “ร่วมเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”. กรุงเทพฯ, ๒๕๕๘.

คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ฉบับที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔”. กรุงเทพฯ, ๒๕๔๕.

ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ ๖ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร. “สรุปผลการปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๕”. (ต.ค. ๕๕ – ก.ย. ๕๕), ๒๕๕๕.

ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ ๖ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร. “สรุปผลการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (Mou) ระหว่าง กศน. กับ กอ.รมน. ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๕”. ๒๕๕๕.

เอกสารวิจัย

ปวัตร์ นวะมะรัตน์. “ยุทธศาสตร์การเผยแพร่องค์ความรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริสู่ชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, ๒๕๕๖.

มานะ นามพันธ์, พลตรี. “บทบาทของทหารในการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ภาคประชาชน”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, ๒๕๕๖.

อรรถสิทธิ์ โชติรัตน์, พันเอก. “โครงการศิลปาชีพกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, ๒๕๕๖.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

“หลากหลายทัศนะ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง.” (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก : <https://www.gotoknow.org>, 2555.

ภาคผนวก

ผนวก ก

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง : การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ
เกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลสู่ความมั่นคงและยั่งยืน

ผู้วิจัย/ผู้สัมภาษณ์ : .....

ผู้รับการสัมภาษณ์ : .....

สัมภาษณ์เมื่อ : .....

เวลาเริ่มสัมภาษณ์ : ..... เวลาสิ้นสุดการสัมภาษณ์ .....

คำชี้แจง

๑. การสัมภาษณ์นี้ ผู้วิจัยมีความประสงค์ต้องการความเห็นจากประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ
ของผู้ให้ข้อมูลหลัก
๒. ผู้ให้ข้อมูลหลักมีอิสระในการให้ข้อมูล หากในการสัมภาษณ์มีบางคำถามที่ผู้ให้ข้อมูลหลัก
ไม่ตอบ ให้คงถือว่าข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ สามารถนำมาวิเคราะห์ได้
๓. ก่อนการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักได้รับการแนะนำจากผู้วิจัย มีความเข้าใจในเนื้อหา ขั้นตอน
การสัมภาษณ์ ตลอดจนการบันทึกข้อมูลสัมภาษณ์ ทั้งนี้เพื่อให้การเก็บข้อมูลมีความเชื่อมั่น
(Reliability)
๔. การนำเสนอผลการสัมภาษณ์จะไม่ระบุชื่อผู้ให้ข้อมูลหลักโดยตรง แต่จะอ้างอิงไว้ในภาคผนวก

ส่วนที่ ๑ คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

๑. เพศ หญิง ชาย

๒. อายุ 20 – 30 ปี 30 – 40 ปี 40 – 50 ปี
 50 – 60 ปี 60 ปีขึ้นไป

๓. การศึกษา ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
 อาชีวฯ/ปวช./ปวส. ปริญญาตรี ปริญญาโทขึ้นไป

๔. อาชีพ ข้าราชการทหาร ข้าราชการครู ข้าราชการพลเรือน
 รับจ้าง เกษตรกร/ชาวนา/ชาวไร่//ประมง อื่นๆ

๕. ตำแหน่ง .....

ส่วนที่ ๒ คำถามเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลสู่ความมั่นคงและยั่งยืน

๑. การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และทฤษฎีใหม่ประจำตำบลมีลักษณะอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

๒. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และทฤษฎีใหม่ประจำตำบลมีอะไร

.....
.....
.....
.....
.....

๓. แนวทางการส่งเสริม และสนับสนุนให้ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และทฤษฎีใหม่ประจำตำบล มีความเข้มแข็งและยั่งยืน ควรมีแนวทางอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

ส่วนที่ ๓ ข้อเสนอแนะอื่นๆ (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

.....

ประวัติย่อผู้วิจัย

- ชื่อ** พันเอกหญิง สุนทรี ไตรภูมิ
- วัน/เดือน/ปี เกิด** ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๐๔
- การศึกษา**
- พยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือ
  - รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
- การศึกษาทางทหาร**
- หลักสูตรชั้นนายพันเหล่าแพทย์ รุ่นที่ ๓๕
  - หลักสูตรการจัดการส่งกำลังชั้นสูง รุ่นที่ ๔๕
  - วิทยาลัยการทัพบก ชุดที่ ๕๒
- ประวัติการทำงาน**
- พ.ศ. ๒๕๓๖ - หัวหน้าหอผู้ป่วยโรงพยาบาลค่ายวิวัฒน์โยธิน
  - พ.ศ. ๒๕๓๘ - นายทหารเวชกรรมป้องกัน โรงพยาบาลค่ายธนะรัชต์
  - พ.ศ. ๒๕๔๕ - นายทหารประจำผู้บังคับบัญชา
  - พ.ศ. ๒๕๕๔ - นายทหารปฏิบัติการประจำกองบัญชาการกองทัพบก
- ตำแหน่งปัจจุบัน** - นายทหารปฏิบัติการประจำกองบัญชาการกองทัพบก

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

เรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและ
เกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลผู้ความมั่นคงและยั่งยืน

ผู้วิจัย พันเอกหญิง สุนทรี ไตรภูมิ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๕๕

ตำแหน่ง นายทหารปฏิบัติการ ประจำกองบัญชาการกองทัพบก

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นจุดเน้นในยุทธศาสตร์ทางการพัฒนาประเทศ จัดทำแผนยุทธศาสตร์บูรณาการ การขับเคลื่อนการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พ.ศ.๒๕๕๙ – ๒๕๖๐ (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) เพื่อใช้เป็นกรอบและแนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกัน และการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วน นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจมาใช้อย่างต่อเนื่อง โดยยึดหลักการสำคัญ คือ รู้จักพอประมาณ มีเหตุมีผล และภูมิคุ้มกันบนพื้นฐานของความรู้คู่คุณธรรม สอดคล้องกับหลักการพัฒนาตามพระราชดำริเรื่อง “เข้าถึง เข้าใจ พัฒนา”

จากการที่คณะรัฐมนตรีมีมติ เมื่อ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ ในการกำหนดแนวทางการรักษาความมั่นคงสถาบันหลักของชาติ ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในแนวทางที่ ๑ คือ การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับบทบาท และความสำคัญของพระมหากษัตริย์ต่อสังคมไทย และมอบให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) เป็นหน่วยรับผิดชอบหลักในแนวทางที่ ๒ คือ การส่งเสริมสนับสนุนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและขยายผลออกไปในวงกว้าง เพื่อประโยชน์ของประชาชนกับแนวทางที่ ๓ คือ การส่งเสริมการเรียนรู้หลักการทรงงาน และแนวพระราชดำริให้ทุกภาคส่วนสามารถประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิต จากแนวทางดังกล่าว สำนักงาน กศน.และ กอ.รมน. จึงได้ทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการเปิดศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล ในพื้นที่ กศน. ตำบล จำนวน ๙,๔๒๔ แห่งทั่วประเทศ

ในวันที่ ๑๓ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๕ เพื่อสนับสนุนแนวทางการเผยแพร่องค์ความรู้ตามหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ หลักการทรงงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้ขยายผลออกไปอย่างกว้างขวาง เกิดการจัดการความรู้ของชุมชน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตให้กับประชาชนฐานรากให้มีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ถ้าฐานรากของประเทศแข็งแรงจะรองรับประเทศทั้งหมดให้มั่นคง

หากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล ทั้ง ๗,๔๒๔ แห่ง มีความมั่นคง เข้มแข็ง ก็จะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล
๒. เพื่อวิเคราะห์ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล
๓. เพื่อหาแนวทางการส่งเสริม และสนับสนุนให้ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลมีความยั่งยืน และดำรงอยู่ตลอดไป

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

๑. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบล และศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบลต้นแบบ ซึ่งผ่านการประเมินผลจากสำนักงานการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) โดยกระจายให้ครอบคลุมทุกภูมิภาคและภูมิภาค/บริบท
๒. ในส่วนของแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล จะเป็นการเสนอแนวทางการปฏิบัติที่จะสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืน เพื่อให้ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบลเป็นศูนย์กลางและกลไกในการจัดการเรียนรู้ให้กับประชาชนให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ รวมทั้งหลักการทรงงาน

วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการวิจัยดังนี้

๑. ศึกษาการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล และศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลต้นแบบ โดยแบ่งเป็น ๔ ภูมิภาค (ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ศึกษาภาคละ ๑ – ๒ ศูนย์

๒. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการขยายผล และขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล ได้แก่ ผอ.ศปป.๑ กอ.รมน., ผอ.กสน. หรือผู้แทน, ปราชญ์ชาวบ้าน, ครู กสน. และประชาชนผู้รับการอบรม เป็นต้น เพื่อจะได้ทราบประสบการณ์ แนวคิด มุมมอง และความคาดหวังที่จะนำศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล ไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน

๓. ศึกษาจากเอกสาร เช่น กระบวนการการทำงาน ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ฯลฯ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อความเข้มแข็งและยั่งยืนของภาคเกษตรกรไทย หลักการทรงงาน ศูนย์การศึกษาพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกับกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร แนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับศึกษาการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบลต้นแบบของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการขยายผลและขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้ฯ ได้แก่ ผอ.ศปป.๑ กอ.รมน., ปราชญ์ชาวบ้าน, ครู กสน. และประชาชนผู้รับการอบรม จำนวน ๑๕ ท่าน นำมาวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ทั้ง ๓ ประการ โดยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบล

ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ศูนย์เรียนรู้ฯ ของ กศน. และ กอ.รมน. ได้ร่วมกันจัดตั้งขึ้นบนพื้นฐานการดำเนินกิจกรรมของ กศน. ที่มีอยู่เดิมแล้วในลักษณะเป็นศูนย์ฝึกพัฒนาอาชีพและศูนย์เรียนรู้ / แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่เดิมจำนวนหนึ่ง และทั้งสองหน่วยงานได้ขยายจัดตั้งให้ครบทุกตำบล รวมแล้ว ๗,๔๒๔ ศูนย์เรียนรู้ฯ สอดรับกับนโยบายของรัฐบาลซึ่งสภาความมั่นคงแห่งชาติได้กำหนด ตามแนวทางการรักษาความมั่นคงสถาบันหลักของชาติ ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ที่จะขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ และหลักการทรงงานเผยแพร่ให้ได้อย่างกว้างขวาง เป็นศูนย์เรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ โดยมีครู กศน. ตำบลเป็นหลักทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนในฐานะผู้ประสานงานในพื้นที่กับบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง รับรู้ปัญหา ในมิติของความมั่นคงด้านอื่นๆ เพื่อรวบรวมจัดส่งให้ กอ.รมน. จังหวัดได้พิจารณาและส่งต่อไปกับส่วนราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับปัญหา นำไปสู่การคลี่คลายต่อไป

การดำเนินกิจกรรมภายในศูนย์เรียนรู้ฯ มีนักศึกษา กศน. ซึ่งเป็นผู้ที่พลาดโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถกลับมาศึกษาหาความรู้ได้ใหม่ จึงเป็นผู้ที่มีความตั้งใจเป็นพิเศษที่เป็นทั้งกลุ่มเป้าหมายในการขยายผล และเป็นผู้ช่วยสนับสนุนการขยายผลต่อไปยังครอบครัวที่เป็นประชาชนในพื้นที่อีกทางหนึ่งด้วย เมื่อได้รับงบประมาณสนับสนุนให้จัดการอบรมขยายผลเครือข่ายที่มีอยู่ในพื้นที่ก็จะได้รับการประสานงานเป็นทั้งวิทยากรและฐานเรียนรู้เพิ่มเติมจากที่มีอยู่ที่ศูนย์ และเป็นการอุดหนุนผลผลิตจากฐานเรียนรู้ต่างๆ เป็นปัจจัยการผลิตให้ผู้เข้ารับการอบรมนำกลับไปทดลองปฏิบัติด้วยตนเองได้เป็นอย่างดี การถ่ายทอดองค์ความรู้จาก ครู กศน. วิทยากรรับเชิญ และปราชญ์ชาวบ้านสู่ประชาชนในพื้นที่เดียวกัน สร้างความเข้าใจชัดเจนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากใช้ภาษาท้องถิ่นเดียวกันอย่างเป็นกันเอง

จากการศึกษายังพบว่าประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่ผ่านการอบรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรในพื้นที่ มีความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เปลี่ยนเป็นการทำการเกษตรแบบผสมผสาน เพื่อลดความเสี่ยง เป็นไปตามวิธีการของเกษตรทฤษฎีใหม่อย่างค่อยเป็นค่อยไป ในบางศูนย์การเรียนรู้ได้รับการสนับสนุนจากวิทยาลัยเกษตรกรรมในพื้นที่เข้าจัดการเรียนการสอนให้กับเกษตรกรเพิ่มคุณวุฒิได้ถึงระดับ ปวช. และ ปวส. ปราชญ์ชาวบ้านที่ประสบความสำเร็จในการดำรงชีพมีจิตอาสาธรรมกลุ่มเข้ารับการศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัย

ราชภัฏเชียงใหม่ เป็นตัวอย่างของเกษตรกร โดยทั่วไปในการศึกษาหาความรู้อย่างไม่สิ้นสุด มีความภาคภูมิใจและมีความมั่นใจที่จะเป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาอีกด้วย

ภายหลังจากการเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ เป็นที่ทราบกันดีโดยทั่วไป พสกนิกรทุกหมู่เหล่าต่างมีความเศร้าโศกเสียใจอย่างหาที่สุดมิได้ โครงการพระราชดำริ ๔,๐๐๐ กว่าโครงการที่ได้พระราชทานให้กับประชาชนคนไทยทั้งประเทศ การพระราชทานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ หลักการทรงงาน ที่ได้แสดงเป็นตัวอย่าง อย่างต่อเนื่องยาวนานตลอด ๓๐ ปี เศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ ได้รับการสนใจจากประชาชนทุกสาขาอาชีพอย่างสมครใจ ต่างตั้งปณิธานที่จะสานต่อน้อมนำเป็นแนวทางการดำรงชีวิตสืบต่อไป การขับเคลื่อนของศูนย์การเรียนรู้ฯ จึงมีผู้ให้ความสนใจที่จะเข้ารับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างกว้างขวาง เป็นหลักประกันหนึ่งแสดงให้เห็นว่า ศูนย์การเรียนรู้ฯ จะมีความมั่นคงและยั่งยืนในการขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริตลอดไป

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล

ผลการวิจัยทำให้ทราบว่าปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล ดังนี้

๑. ความพร้อมในการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล

๒. ปัญหาด้านการจัดอบรม ครู กศน. ทั้ง ๗,๔๒๔ ตำบล

๓. ปัญหาด้านการจัดทำแผนงานและงบประมาณเพื่อสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้

๔. ปัญหาความซ้ำซ้อนในการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ

แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนให้ศูนย์เรียนรู้ฯ มีความยั่งยืนและดำรงอยู่ตลอดไป

ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า การส่งเสริมและสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลสู่ความยั่งยืนและดำรงอยู่ตลอดไปเป็นทางออกสำคัญที่จะมุ่งสร้างการกินดีอยู่ดีของประชาชนในระดับฐานรากเป็นหนทางความอยู่รอดภายใต้ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ และสามารถพัฒนาต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่มเมื่อยามเศรษฐกิจปรับตัวดีขึ้น ดังนั้นจากสภาวะการณ์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนสู่ความยั่งยืน ดังนี้

๑. ครู กศน. ประจำตำบล ทุกคนควรจะได้ผ่านการอบรมจาก ศูนย์ศึกษาการพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้ง ๖ แห่ง เป็นเบื้องต้นเหมือนกัน หลังจากนั้นควรจะมีการต่อยอด การศึกษาในระดับที่สูงขึ้นเป็นการเรียนรู้เฉพาะด้านมากยิ่งขึ้น จึงควรได้สนับสนุนให้ ครู กศน. ที่มีความพร้อมเข้ารับการอบรมเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อถ่ายทอดต่อไปยังเป้าหมายได้ต่อเนื่อง ตลอดไป เพราะครู กศน. เป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ฯ

๒. การจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมระหว่าง ครู กศน. กับ กอ.รมน. ในโอกาสที่กระทำได้ เพื่อร่วมกันรับรู้ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานของ ศูนย์ฯ เพื่อปรับปรุง แก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจุบัน เป็นการทบทวนการดำเนินงาน ตรงตาม นโยบายทุกระดับหรือไม่อย่างไร

๓. การจัดตั้งปราชญ์ชาวบ้านเพื่อความมั่นคง, กอ.รมน. ได้จัดตั้งปราชญ์ชาวบ้าน โดยผ่านกระบวนการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการให้ได้รับความรู้ เรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่และหลักการทรงงานของรัชกาลที่ ๙ รวมทั้งรับทราบแนวทางการรักษา ความมั่นคงสถาบันหลักแห่งชาติ จากผู้ทรงคุณวุฒิ และมอบภารกิจให้ปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ช่วย ครู กศน. ตำบล ในการเป็นวิทยากรและแหล่งเรียนรู้ที่แต่ละปราชญ์ประสบความสำเร็จอาชีพของตนเป็นปราชญ์ชาวบ้านเพื่อความมั่นคง

๔. สนับสนุนสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจ ทันสมัย ให้กับศูนย์การเรียนรู้ปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล เพื่อเป็นเครื่องมือในการบรรยายถึงหลัก ของเศรษฐกิจพอเพียงเกษตรทฤษฎีใหม่และหลักการทรงงาน ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ตลอดจน กำหนดแนวทางการช่วยเหลือ สนับสนุน ส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ฯ ที่ยังขาดความพร้อมในการ ดำเนินงานให้สามารถดำเนินงานได้ โดยมีค่ามาตรฐานของศูนย์ฯ อยู่ในระดับใกล้เคียงกันกับศูนย์ เรียนรู้ต้นแบบ

๕. ศูนย์การเรียนรู้ประจำตำบล จะประกอบด้วย ฐานเรียนรู้ฯ แหล่งเรียนรู้ และ กิจกรรมพัฒนาอาชีพในด้านต่างๆ รวมทั้งกิจกรรมของปราชญ์ชาวบ้านเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของ ศูนย์การเรียนรู้ฯ ตำบล และในบางพื้นที่ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถรวมกลุ่มเกษตรกร เพื่อจัดตั้ง เป็นกลุ่มลักษณะเป็นสหกรณ์เล็กๆ พัฒนาต่อยอด การรวบรวมผลิตภัณฑ์จากตลาดชุมชนไปสู่ ห้างร้านในเครือข่ายได้ต่อไป

๖. การสนับสนุนให้พื้นที่ทุกตำบลได้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แหล่งน้ำ เพื่อการประกอบสัมมาอาชีพได้อย่างต่อเนื่องและเพียงพอ ในบางพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ แล้วนำไปสู่การพัฒนาด้านพลังงานทดแทนต่อไป

๗. กิจกรรมการขับเคลื่อนของแต่ละศูนย์จะถูกรวบรวมเป็นข้อมูลพื้นฐานและจัดเก็บไว้ในระบบสารสนเทศของ กปร. ซึ่งอยู่ระหว่างการรวบรวมร่วมกันระหว่าง กศน. และ กอ.รมน. โดย กปร. สนับสนุนจนถึงการลงพิกัดที่ตั้ง รวมข้อมูลการประสานงานได้ทุกศูนย์การเรียนรู้

๘. การประชาสัมพันธ์และเชิญชวนหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งมูลนิธิที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมกับศูนย์การเรียนรู้เป็นภาคีเครือข่ายซึ่งกันและกัน ลดการซ้ำซ้อนด้านแผนงานและงบประมาณ

ข้อเสนอแนะ

๑. จากผลการวิจัยที่ได้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหน่วยงานต่างๆ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล จะได้นำปัญหาและอุปสรรคที่พบไปสู่การกำหนดรายละเอียดในการแก้ไขและนำแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนให้ศูนย์เรียนรู้ฯ ไปสู่ความยั่งยืนและดำรงอยู่ต่อไป

๒. ควรมีการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบที่เอื้ออำนวย และสร้างแรงจูงใจในการแสวงหาความรู้ของประชาชน

๓. การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในลักษณะของกลไกประชารัฐ

๔. มีการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนเรียนรู้ของประชาชน ปราชญ์ชาวบ้าน ครู กศน. เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง โดยใช้เทคโนโลยีในปัจจุบัน เช่น การตั้งกลุ่มไลน์ในแต่ละภาค เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ (Interaction Learning through action) ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญญาร่วมกัน และเกิดนวัตกรรมต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ฯ ที่สามารถพึ่งพาตนเองได้

๒. ศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า